

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1958

ANDRA KAMMAREN

Nr B9

28 oktober — 5 november

Debatter m. m.

Tisdagen den 28 oktober

	Sid.
Interpellationer av:	
herr Lundmark ang. framläggandet av proposition om revidering av vattenlagen	5
herr Hansson i Önnarp ang. konjunkturpolitiska åtgärder för stimulerande av näringslivets avsättning och sysselsättning	6
fru Lindskog ang. åtgärder för att tillgodose de partiellt arbetsföras och den äldre arbetskraftens behov i nuvarande kärva situation på arbetsmarknaden	8
herr Johansson i Öckerö ang. Nordiska rådets behandling av frågan om en gemensam nordisk marknad	8
herr Brandt i Sätila ang. formerna för förhandlingarna om jordbrukets prisfrågor	9
herr Hansson i Skegrie ang. nedsättning av energiskatten för vissa handelsträdgårdar	10
herr Fröding ang. handläggningen av ersättningsfrågor enligt lagen om allmänna vägar	11
herr Nilsson i Göingegården ang. frågan om fördelning av kostnader för anordningar i korsning av järnväg och ägoväg	12
herr Gustavsson i Alvesta i anledning av beslutad höjning av den kvantitet livsmedel varje resande avgiftsfritt får införa i landet	12
herr Rimmerfors ang. rätten att disponera televerkets SOS-nummer för jourtjänst i själavårdsfall	13

Fredagen den 31 oktober

Svar på fråga av fröken Sandell ang. förutsättningarna att återanställa viss arbetskraft genom den planerade produktionsomläggningen vid Ammunitionsfabriken Zakrisdal	17
--	----

Tisdagen den 4 november

	Sid.
Svar på frågor av:	
herr Gustafsson i Borås ang. åtgärder för täckande av platsbristen vid ungdomsvårdsskolorna	20
herr Gustafsson i Borås ang. åtgärder mot den s. k. mörkerdöden på vägarna	25
herr Fröding ang. skyldigheten att till justitiedepartementet insända dom i expropriationsmål	27
Svar på interpellationer av:	
herr Magnusson i Borås ang. grunderna för framräknande av de av fångvårdsstyrelsen offererade priserna på konfektionsvaror m. m.	28
herr Hedin ang. ifrågasatt utvidgning av 1956 års klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar	30
Interpellation av herr Nilsson i Tvärålund ang. skolchefers och skolledares arbetsuppgifter	33

Onsdagen den 5 november

Svar på fråga av herr Svenning ang. åtgärder för att bringa de nominella priserna på brännolja i bättre överensstämmelse med de faktiska	35
Beredande av möjlighet för lärare på skolans lågstadium att få sin utbildning förlagd till lärarhögskolan	37
Mellanriksväg från Arjeplogs kommun till Norge	38
Ytterligare järnvägsanläggningar i Stockholms södra ytterområden .	41
Tjänstårsberäkning för lärare i de svenska missionssällskapens tjänst	44
Ändringar av bestämmelserna om löneklassuppflyttning m. m.	51
Ersättning åt Eric Hellner för vissa rättegångskostnader	52
Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m	55

Samtliga avgjorda ärenden**Onsdagen den 5 november**

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr B 63, om inrättande av en lärostol i oligofreni	37
— nr B 64, ang. omjustering av reglerna för fastighetstaxeringsvärdens inverkan på beräkningen av stipendier vid vissa läroanstalter	37

	Sid.
— nr B 65, om möjlighet för lärare på skolans lågstadium att få sin utbildning förlagd till lärarhögskolan	37
— nr B 66, ang. dels förbättrade sjö- och flygförbindelser mellan Gotland och fastlandet, dels ock fraktlindringsbidrag för transport av motorfordon mellan ön och fastlandet	38
— nr B 67, ang. mellanriksväg från Arjeplogs kommun till Norge . .	38
— nr B 68, ang. ytterligare järnvägsanläggningar i Stockholms södra ytterområden	41
— nr B 69, ang. tjänstårsberäkning för lärare i de svenska missions-sällskapens tjänst	44
— nr B 70, ang. ändringar av bestämmelserna om löneklassuppflyttning m. m.	51
— nr B 71, om ersättning åt Eric Hellner för vissa rättegångskostnader	52
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr B 10, ang. upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.	55
— nr B 19, ang. avtal med Danmark mot dubbelbeskattning	90
— nr B 20, ang. tillägg till avtalet med Finland mot dubbelbeskattning	90
— nr B 21, ang. avtal med Pakistan mot dubbelbeskattning och skatteflykt	90

Tisdagen den 28 oktober

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 16, den 17 och den 21 innevarande oktober.

§ 2

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att hemmansägare Erik Larsson, f. 5/1 1910, Norderön, under tiden fr. o. m. den 23/10 1958 t. o. m. den 6/11 1958 på grund av fractura costa V dx. är urståndsatt att vederbörligen uppehålla sin tjänst, intygas.

Månsåsen den 23/10 1958

Michail Senitscheff,

leg. läk.

Herr Larsson i Norderön beviljades ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 23 oktober till och med den 6 november 1958.

§ 3

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den på bordet liggande motionen nr B 261, av herr *Dickson*.

§ 4

Föredrogs den av fru *Boman* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet i anledning av den akuta bristen på medicinskt utbildad personal.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Föredrogs den av herr *Hedin* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan

att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående ifrågasatt utvidgning av 1956 års klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Interpellation ang. framläggandet av proposition om revidering av vattenlagen

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **LUNDMARK** (s), som anförde:

Herr talman! Exploateringen av landets vattenkraft pågår i ett tempo som aldrig tidigare. Ingenjörsvetenskap i förening med nya tekniska hjälpmedel har öppnat nya möjligheter att tillvarata de stora energitillgångar, som är bundna i våra sjöar och vattendrag. De nya hjälpmedlen har fått till följd radikalar projektningar, men också mera djupgående ingrepp i natur och bygd.

Nyttan och nödvändigheten av att tillvarata dessa energitillgångar torde vi i stort vara ense om, även om vi är medvetna om att det kräver offer av naturskönhetsvärden, och — vilket är allvarligare — medför betydande ingrepp i människornas existensförhållanden och livsformer. Att rationellt tillvarata vattenkraften utan skador och ingrepp av här antytt slag är självfallet ogörligt. Även om största hänsyn iakttages, kan det icke undvikas att vid kollisionen mellan kraftverksbyggandet och den jungfruliga bygden problem, ja, tragedier uppstår i enskilda fall och även för kollektiva enheter i bygden.

Vattenlagen, som reglerar förhållandena mellan kraftexploatörerna och

Interpellation ang. konjunkturpolitiska åtgärder för stimulerande av näringslivets avsättning och sysselsättning

bygden, har icke reformerats i takt med de förändringar den tekniska utvecklingen har betingat. Det har därför från skilda instanser, nu senast från norrländska vattenkraftsutredningen påyrkats en revidering och modernisering av gällande vattenlag. Därvid synes främst generösare bestämmelser om regleringsavgifter, smidigare bestämmelser i fråga om bygdekraft och i göriligaste mån ersättning i realvärden till de enskilda sakägarna vara synnerligen angelägna reformer för såväl den enskildes som för bygdens anpassning till de nya förhållanden som uppstår efter vattenkraftsexploateringen.

I förteckningen över propositioner, som eventuellt skulle framläggas för »sommarriksdagen», anmälades också revidering av vattenlagen. Någon proposition blev dock icke förelagd riksdagen, och i den förteckning, som lagts fram för denna session, förekommer icke detta ärende.

Med anledning härav och vad som vidare anförts får jag hos kammaren anhålla om tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställa följande fråga:

Är proposition för revidering av vattenlagen att vänta under nu pågående riksdag? Om så icke är fallet, när beräknar herr statsrådet att propositionen kommer att framläggas?

Denna anhållan bordlades.

§ 7

Interpellation ang. konjunkturpolitiska åtgärder för stimulerande av näringslivets avsättning och sysselsättning

Ordet lämnades på begäran till

Herr HANSSON i Önnarp (cp), som anförde:

Herr talman! Under de senaste månaderna har det ekonomiska läget i vårt land blivit alltmer oroväckande. I den finansplan, som framlades vid

sommarriksdagens början, räknade finansministern med att produktionen i år skulle ökas med endast 1 procent mot drygt 3 procent i fjol. Det är möjligt, att denna prognos med hjälp av sysselsättningsstimulerande åtgärder kan hålla, även om vissa tecken just nu tyder på att även en så obetydlig produktionsökning kan vara optimism i överkant. Klart står i varje fall, att industrien i år inte torde bidra till någon produktionsökning.

Under fjolåret hade vi en betydande ökning av vår export. Men i år har exporten, såsom framgår av konjunkturinstitutets höstrapport, minskats kraftigt. Importen har visserligen också minskats, men underskottet i bytesbalansen har dock ökat till följd av reducerat sjöfartsnetto. Riskerna för försämrad avsättning och sysselsättning inom näringslivet har under den senaste tiden ökat, främst inom textilindustrin, metallvaruindustrin, skogsbruket och jordbruket. De senast publicerade arbetslöshetssiffrorna var avsevärt större än vad man tidigare räknat med. Enligt konjunkturinstitutets bedömning kan det första halvåret 1959 komma att kännetecknas av konjunkturedgång i fråga om såväl export och investeringar som den totala produktionen, medan däremot en ökning av importen skulle vara sannolik. Det är tydligt, att vi under den närmaste framtiden måste räkna med ökade svårigheter att bemästra inom vår samhällsekonomi i fråga om såväl sysselsättningen och avsättningen som handelsbalansen.

Men samtidigt med att konjunkturläget är vikande, finns det risker för en inhemsk inflationsutveckling, främst genom de offentliga utgifternas stegring och de löne- och inkomstlyftningar, som kan bli följderna av den nu förestående avtalsrörelsen. En ny penningvärdeförsämring kan befaras under samtidigt pågående konjunkturedgång. Den inflation som framträtt under

Interpellation ang. konjunkturpolitiska åtgärder för stimulerande av näringslivets avsättning och sysselsättning

1950-talet, har vi sökt motverka så effektivt som möjligt genom en kombination av penning- och finanspolitiska åtgärder. Vid den förändrade men samtidigt splittrade konjunkturbild, som kännetecknar dagens läge, är en smidig ekonomisk politik minst lika angelägen.

Det säger sig självt, att kraftiga löneflyftningar i nuvarande läge skulle medföra ökade produktionskostnader, som stora delar av näringslivet inte har möjlighet att bära. Vi skulle då försätta oss i den situationen, att vi ytterligare försämrar våra möjligheter på exportmarknaden, med en ytterligare krympande valutareserv som följd. Den strävan till samordning av avtalsrörelsen, som kommit till synes, antyder att arbetsmarknadens organisationer har sin uppmärksamhet riktad på dessa problem. De löneökningsskrav som från vissa håll aviserats, är dock höga — och alltför höga i nuvarande läge för näringslivet. Naturligtvis kan inte något ingrepp ske i arbetsmarknadens frihet. Men det skulle dock vara av värde, om regeringen på ett auktoritativt sätt — exempelvis inför riksdagen — ville klargöra lägets allvar. Förhållandena inom näringslivet är nu sådana, att inkomstflyftningar enligt min mening endast kan medges för de grupper, som drabbats av betydande inkomsteftersläpningar. I samhällssolidaritetsens intresse är det angeläget, att en sådan återhållsamhet eftersträvas.

Från myndigheternas sida har en hel del åtgärder vidtagits eller planerats mot sysselsättnings- och avsättningssvårigheterna. Man söker stimulera arbetskraften till ökad rörlighet. Näringslivet har i viss utsträckning fått ta sina investeringsfonder i anspråk. Byggnadsverksamheten har ökat, framför allt bostadsbyggandet, och beredskapsarbeten har planerats såväl hos staten och kommunerna som i enskild regi. De statliga exportkrediterna har ökat och statliga

industribeställningar har lagts ut och ytterligare sådana har planerats. En betydande yrkesutbildningsverksamhet har planlagts för arbetslösa. Allt detta är åtgärder, som vi väl alla kan vara ense om.

Det viktigaste försvaret mot sysselsättnings- och avsättningskris är dock enligt min mening, att man söker upprätthålla företagens produktionskraft. Denna bör understödjas genom en ekonomisk politik, som främjar företagssamheten t. ex. genom lättnader i beskattningen och kreditförsörjningen. Näringslivet måste ha kapital och lånemöjligheter till investeringar — inte bara för upprätthållande av produktionsapparaten utan också för förbättring av effektiviteten. Detta är ju en förutsättning för att vi skall kunna upprätthålla och stärka vår konkurrenskraft på de utländska marknaderna. Några allmänna konjunkturstimulerande åtgärder har emellertid inte vidtagits — såvida man nu inte vill räkna frivivningen av investeringsfonderna dit.

Farhågorna för en ytterligare konjunkturförsämring bör dock inte överdrivas. I USA framträder nu åter vissa tecken på en begynnande konjunkturuppgång. Vi vet emellertid inte hur snart en gynnsammare utveckling kan inträda i vårt land. Under det kommande vinterhalvåret måste vi räkna med konjunkturavmattning. Våra möjligheter till förbättrade konjunkturer beror emellertid till väsentlig del på hur vi lyckas hävda oss på exportmarknaderna. Av väsentlig betydelse är härvidlag de produktionsbetingelser, som vårt näringsliv får. Lättnader på räntepolitikens område har under de senaste månaderna genomförts i ett flertal länder, exempelvis England, Danmark och Frankrike. Även för vårt land framstår en sådan åtgärd som ett angeläget önskemål. Utvecklingen måste också sägas ha skärpt kravet på att

**Interpellation ang. åtgärder för att tillgodose de partiellt arbetsförs och den äldre
arbetskraftens behov i nuvarande kärva situation på arbetsmarknaden — Inter-
pellation ang. Nordiska rådets behandling av frågan om en gemensam nordisk
marknad**

rätt till resultatutjämning vid beskattningen snarast genomföres. I det aktuella läget är det enligt min mening angeläget, att den extra företagsskatten slopas snarast möjligt. Vidare bör övervägas om den tidigare beslutade skärpningen av varulagervärderingsbestämmelserna lämpligen bör genomföras i nuvarande konjunkturläge.

Den ekonomiska situationen har ändrats väsentligt sedan sommarriksdagen. I det försämrade konjunkturläge, som vi nu befinner oss i, är det enligt min mening nödvändigt, att allmänna konjunkturstimulerande åtgärder allvarligt överväges.

Med anledning av vad jag här anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet ställa följande fråga:

Är herr statsrådet villig att inför kammaren redovisa regeringens syn på det nuvarande konjunkturläget och därmed också regeringens bedömning av behovet av konjunkturpolitiska åtgärder — utöver vad som redan vidtagits — för stimulerande av näringslivets avsättning och sysselsättning?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

**Interpellation ang. åtgärder för att tillgodose de partiellt arbetsförs och den äldre
arbetskraftens behov i nuvarande
kärva situation på arbetsmarknaden**

Fru LINDSKOG (s) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Redan under den fulla sysselsättningsen tid förekom svårigheter att finna sysselsättning för de partiellt arbetsförs och den äldre arbetskraften. Möjligheterna svarade ingalunda mot behovet. Särskilt uppspårandet av nya lämpliga arbetsobjekt samt en kartläggning av behov och möjligheter led av eftersläpning. Den

tekniska utvecklingen behöver inte öka svårigheterna, men den fordrar en anpassning, som måste uppmärksammas i tid. Under det senaste året har den minskade arbetstillgången och den därmed ökade arbetslösheten bland den fullt arbetsförs och yngre arbetskraften tillkommit. Detta ökar svårigheterna för de partiellt arbetsförs och de äldre. Att det är de äldre som först drabbas av permitteringar visar arbetsmarknadsstyrelsens undersökning under vintern 1957—1958, där $\frac{2}{3}$ av dem som saknat arbete längre tid än två månader var äldre arbetare.

Med hänvisning till ovanstående anhålles om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet framställa följande interpellation:

Är statsrådet i tillfälle att lämna en redogörelse för de åtgärder som planeras både på arbetsvårdens och sysselsättningsen område för att på bästa sätt tillgodose de partiellt arbetsförs och den äldre arbetskraftens behov i den nuvarande kärva situationen på arbetsmarknaden?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

**Interpellation ang. Nordiska rådets behandling av frågan om en gemensam
nordisk marknad**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr JOHANSSON i Öckerö (fp), som yttrade:

Herr talman! De svenska fiskarna har vid många tillfällen haft mycket svårt att få avsättning för sina fångster. Det är därför med stor oro som svenska fiskare följer de pågående förhandlingarna om en gemensam marknad de nordiska länderna emellan, vilken, om

Interpellation ang. formerna för förhandlingarna om jordbrukets prisfrågor

den kommer till stånd, ytterligare skulle försvåra möjligheterna att finna avsättning för den svenskfångade fisken på den inhemska marknaden. Då därtill kommer att man ännu inte vet vad ett västeuropeiskt frihandelsområde kommer att betyda för svensk fiskexport på dessa länder, är det särskilt oroande att enligt uppgifter i pressen planer föreligger beträffande den nordiska marknaden att tills vidare uppskjuta överenskommelsen om jordbrukets produkter men träffa uppgörelse på fiskets område. Från fiskets synpunkt skulle en sådan separat uppgörelse, där fisket synes komma i en sämre ställning än t. ex. jordbruket, vara högst olycklig. Fisket och jordbruket har likartade problem och bör därför behandlas efter samma grunder.

Med hänvisning till det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet rikta följande frågor:

1. Är herr statsrådet beredd att vid Nordiska rådets behandling av frågan om gemensam nordisk marknad verka för att frågan om fiskets produkter tills vidare lämnas öppen liksom avses i fråga om jordbruket?

2. Vill herr statsrådet medverka till att fiskarnas organisationer beredes möjlighet att få deltaga i överläggningar rörande en gemensam marknad när det gäller fisket och där lägga fram sina synpunkter?

3. Vill herr statsrådet lämna sitt stöd till att ingen separat överenskommelse träffas på fiskets område, förrän i samband med att hela frågan om den gemensamma nordiska marknaden avgöres?

Denna anhållan bordlades.

§ 10

Interpellation ang. formerna för förhandlingarna om jordbrukets prisfrågor

Ordet lämnades på begäran till

Herr BRANDT i Sätla (cp), som anförde:

Herr talman! Ett av skälen till att den tidigare tillämpade s. k. totalalkylen ej längre ansågs lämplig som underlag för jordbrukets prissättningsförhandlingar var, att de årligen förda förhandlingarna om jordbrukets prisfrågor föranledde alltför stora pressdebatter. Dessvärre ägde dessa pressdebatter rum under förhandlingarnas gång och utnyttjade material, varpå de pågående förhandlingarna i skilda faser stödde sig. Hur materialet kom pressen till handa har aldrig blivit utrett.

Enligt jordbrukets förhandlingsdelegations samstämmiga utlåtande var dessa förhållanden i hög grad irriterande för förhandlingarnas ostörda förlopp.

Då man senare gick in för nu gällande prissättningssystem, var det till dels i syfte att framdeles undvika de ovan påtalade olägenheterna. Så har också i viss omfattning (5 %-regelns genomslag) blivit fallet. De senast förda förhandlingarna om 6 %-regelns tillämpning har emellertid på nytt aktualiserat frågan om den bristande sekretessen omkring jordbrukets prisförhandlingar. Även denna gång har pressen fortlöpande under förhandlingarnas gång fått tillgång till det material, som förhandlarna i skilda skeden av förhandlingarna bearbetat, och pressen har därvidlag enligt förhandlarnas egen utsago varit synnerligen väl informerad. Uppenbarligen är detta förhållande ägnat att i hög grad störa förhandlingsförloppet, irriterar förhandlarna och framkalla ovidkommande omdömen om bud och motbud i förhandlingsförloppet.

Med hänsyn till vad ovan anförts får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framställa följande frågor:

1. Anser herr statsrådet, att den sek-

Interpellation ang. nedsättning av energiskatten för vissa handelsträdgårdar

retess, varmed förhandlingar på t. ex. arbetsmarknaden omges, också bör vara för handen beträffande jordbrukets förhandlingar om dess prisfrågor med representant för statsmakten?

2. Om så är fallet, är då herr statsrådet beredd att i samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation överenskomma om de former, varunder en för förhandlingarnas förlopp ändamålsenlig pressinformation skall ordnas?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Interpellation ang. nedsättning av energiskatten för vissa handelsträdgårdar

Herr HANSSON i Skegrie (cp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Då 1957 års riksdag beslöt införa allmän energiskatt, förutsattes att industrier med särskilt hög bränsle- och kraftförbrukning skulle kunna komma i åtnjutande av nedsättning av skatten. I den utfärdade förordningen — SFS 262:57 — kom detta till uttryck, *dels* i § 3, enligt vilken Kungl. Maj:t kan medgiva »befrielse från eller återbäring av skatt . . . då synnerliga skäl därtill äro», och *dels* i § 10, som ger kontrollstyrelsen i egenskap av beskattningsmyndighet befogenhet att medgiva skällig nedsättning därest »vid industriell tillverkning kostnaden för bränsle till mera betydande del» ingår i tillverkningskostnaden.

Olika industrier med särskilt bränslekrävande produktion har medgivits skattenedsättning. Emellertid har en grupp företag, för vilken värmen utgörs av de viktigaste produktionsfaktorerna, nämligen handelsträdgårdar med växthusodling, icke blivit delaktig av sådan nedsättning, trots att framställning härom ingivits och vederbörande myndigheter efter utredning i ärendet konstaterat, att begärd nedsättning i princip är motiverad. Något slutgiltigt besked har ännu — drygt 15 månader efter framställningens ingivande — icke meddelats näringsutövarna.

Vad som hittills förekommit i ärendet är i huvudsak följande:

Redan den 15 juli 1957, alltså omedelbart efter förordningens ikraftträdande, ingav Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund (SHTF) till Kungl. Maj:t en skrivelse med hemställan om antingen befrielse från erläggande av allmän energiskatt eller skällig nedsättning. I skrivelsen åberopades §§ 3 och 10 i förordningen samt hänvisades till siffermaterial från Trädgårdsekonomiska byrån i Alnarp beträffande bränslepostens betydelse för växthusodlingsföretagens totala produktionskostnader.

Ärendet remitterades till kontrollstyrelsen, som i sin tur sände det till energiskattenämnden för utredning och yttrande. Det till framställningen fogade siffermaterialet jämfördes med material från bokslut för åren 1955 och 1956, som infordrades från ett antal handelssträdgårdar. Utredningen gav vid handen, att energiskatten medförde en ökning av de totala bränslekostnaderna med mellan 3 och 4 procent och att bränslekostnadsposten för 1957 skulle komma att utgöra omkring 30 procent av företagets totala omkostnader. Energiskattenämnden fann sålunda, att synnerliga skäl förelåg för medgivande av skattenedsättning och att nedsättning borde ske med 50 procent.

På basis av utredningen konstaterade också kontrollstyrelsen, att energiskattetekostnaden var onormalt hög vid växthusodling — den understeg icke 2 procent av produktionens saluvärde — och att nedsättning av skatten på växthusbränsle kunde anses lika befogad som den nedsättning energiskattenämnden tidigare förordat i fråga om bränsle, som användes vid vissa industriella tillverkningar. Emellertid ansåg sig kontrollstyrelsen förhindrad att besluta om nedsättning, då dess kompetens genom förordningens § 10 var begränsad till nedsättningsmedgivande endast för »industriell tillverkning». I skrivelse till

Interpellation ang. handläggningen av ersättningsfrågor enligt lagen om allmänna vägar

Kungl. Maj:t i april i år, vari hänvisades till författningens § 3, vitsordades energiskattenämndens bedömning, att nedsättning med 50 procent var befogad, och styrelsen förklarade sig icke vilja motsätta sig ett sådant medgivande, även om detta skulle medföra betydande kontrollsvårigheter.

Departementschefen har emellertid icke ansett sig kunna godta förslaget om nedsättning av skatten på bränsle till växthusuppvärmning utan har återremitterat ärendet till kontrollstyrelsen och energiskattenämnden för ytterligare utredning. För belysning av frågans ekonomiska betydelse kan omnämnas att nedsättning med 50 procent skulle innebära ett skattebortfall på mellan 2,5 och 3 miljoner kronor per år.

En granskning av detta skattenedsättningsärendes vandring mellan olika myndigheter, som nu pågått i drygt 15 månader utan att leda till något resultat, uppenbarar ett mycket anmärkningsvärt förhållande. Det mätes med olika mått med hänsyn till om en viss produktion kan betecknas som »industriell tillverkning» eller som något annat än »industriell tillverkning». Vad som skett i ärendet ger nämligen vid handen, att kontrollstyrelsen — därest denna myndighet ansett sig kunna beteckna växthusproduktion som industriell tillverkning — redan skulle ha föranstaltat om begärd skattenedsättning på basis av föreliggande utredningar. Såväl kontrollstyrelsen som dess rådgivande organ, energiskattenämnden, har funnit, att energiskatten belastar produktionen så hårt att den införda nedsättningsmöjligheten i princip är tillämplig på växthusodlingen. De sakliga premisserna för ett nedsättningsmedgivande föreligger alltså, men det hela hänger upp sig på en formell nomenklaturfråga.

Det framstår som uppenbart orimligt, att artbeteckningen för en produktionsprocess får bli avgörande för om denna

skall behandlas på basis av sina sakliga förutsättningar eller icke. Det väsentliga i det här sammanhanget är väl, om energiskatten drabbar produktionen så hårt, att principen om nedsättningsmöjlighet är tillämplig eller icke. Och på den punkten är ju både energiskattenämnden och kontrollstyrelsen klart positiva till näringsutövarnas krav. Dessutom föreligger det faktum, att myndigheterna under krigsåren hänförde växt- och husodlingen till industrigruppen bl. a. när det gällde bränslefrågor.

Med hänvisning till vad som här anförts hemställas om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet framställa följande frågor:

1) Är herr statsrådet beredd att medverka till sådana åtgärder, att handelsträdgårdar med växthusodling medges nedsättning av energiskatten med 50 procent i enlighet med vad energiskattenämnden och kontrollstyrelsen förordat?

2) Om så är fallet, när kan avgörande väntas rörande framställningen från Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund och kommer beslutet att få retroaktiv verkan?

3) Kommer sådana föreskrifter att utfärdas, som för framtiden klarlägger begreppet industriell tillverkning med avseende på uttagande av energiskatt?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Interpellation ang. handläggningen av ersättningsfrågor enligt lagen om allmänna vägar

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr FRÖDING (h), som anförde:

Herr talman! Enligt lagen den 30 juni 1943 om allmänna vägar skall, därest överenskommelse ej kan träffas i ersättningsfråga, frågan efter väckt stäm-

Interpellation ang. frågan om fördelning av kostnaderna för anordningar i korsning av järnväg och ägoväg — Interpellation i anledning av beslutad höjning av den kvantitet livsmedel varje resande avgiftsfritt får införa i landet

ningstalan avgöras av ägodelningsrätt. Därest vägfrågan föranleder synnerligt men för fastighet eller del därav, är ägaren berättigad fordra att fastigheten eller delen skall lösas. Om ägodelningsrätten förklarar inlösen skola äga rum, skall lösningsfrågan efter stämning upp- tagas och avgöras av expropriations- domstol.

Det synes vara en onödig omgång att man då fråga om inlösen föreligger skall nödgas vända sig till två domstolar. Detta föranleder även extra kostnader.

Det torde därför kunna ifrågasättas, om icke expropriationsdomstol borde få handlägga jämväl de ersättningsfrågor enligt allmänna väglagen som ej har samband med inlösen. Grunderna för ersättningsens bestämmande lär i båda fallen bli desamma.

Härtill kommer, att expropriations- domstolen genom sin sammansättning nog torde få anses i och för sig bättre skickad än ägodelningsrätten att bedöma förevarande ersättningsfrågor.

Med stöd av det anförda anhallen jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få rikta följande interpellation:

Anser herr statsrådet den nuvarande ordningen för de förevarande ersättningsfrågornas bedömande vara den lämpligaste?

Därest så ej skulle vara fallet, är herr statsrådet beredd att framlägga ett ändringsförslag i av mig antydd riktning?

Denna anhållan bordlades.

§ 13

Interpellation ang. frågan om fördelning av kostnaderna för anordningar i korsning av järnväg och ägoväg

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Göingegården (h), som yttrade:

Herr talman! Med andra kammarens tillstånd väckte jag under vårriksdagen en interpellation till kommunikations- ministern angående fördelning av kostnader för anordningar i korsning av järnväg och ägoväg. Interpellationen hann emellertid inte besvaras före kam- marens upplösning, varför jag med hän- visning till den i interpellationen an- förda motiveringen anhåller om kam- marens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartemen- tet få ställa följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att vidtaga sådana åtgärder att förslag till lösning av frågan om fördelning av kostnader för anordningar i korsning av järnväg och ägoväg eller annan icke allmänneli- gen befaren väg med huvudsaklig bety- delse för jordbruksfastighets driftsför- hållanden framläggas inför nästa års riksdag?

Denna anhållan bordlades.

§ 14

Interpellation i anledning av beslutad höjning av den kvantitet livsmedel varje resande avgiftsfritt får införa i landet

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp) er- höll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Regeringen har nu be- slutat medge, att varje resande från och med den 1 november får föra med sig 15 kg livsmedel in i landet. Här- med ändras de bestämmelser rörande den s. k. gränshandeln, vilka var före- mål för behandling i riksdagen i vå- ras. Den avgiftsfria införselkvantiteten ökas genom regeringens beslut med 5 kg per person.

Detta beslut av regeringen har inte föregåtts av kontakter i frågan med jordbrukets organisationer eller med köpmannaorganisationerna. Under de jordbruksförhandlingar, som för kort tid sedan ägde rum, nämndes ingenting om denna sak. Såväl på jordbruks-

Interpellation ang. rätten att disponera televerkets SOS-nummer för jourtjänst i själavårdsfall

som köpmannahåll är man minst sagt förvånad över detta beslut av regeringen. Det är uppenbart, att det medför förlustrisker för nämnda yrkesgrupper.

Med stöd av vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande frågor:

Av vilken anledning har regeringen beslutat höja den avgiftsfria kvantiteten livsmedel från 10 till 15 kg per person?

Varför har inte kontakt tagits med jordbruks- och köpmannaorganisationerna, innan detta beslut fattades?

Denna anhållan bordlades.

§ 15**Interpellation ang. rätten att disponera televerkets SOS-nummer för jourtjänst i själavårdsfall**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr RIMMERFORS (fp), som yttrade:

Herr talman! Det har under det gångna året visat sig råda en viss oklarhet beträffande prästers och frikyrkopastorers rätt att stå allmänheten till tjänst i brådskande själavårdsärenden via SOS-numret 90 000, under den av televerket fastställda beteckningen »Jourhavande präst».

Som exempel kan nämnas, att frikyrkopastorerna i en stad anhållit hos telegrafkommissarien på platsen att få abonnera på ett journummer i syfte att hjälpa människor, som i djup andlig nöd önskade omedelbar kontakt med en själasörjare. Inte minst den stegrade självmordsfrekvensen har auktaliserat behovet av ett sådant katastrofnummer. Telegrafkommissarien hänvisade till SOS-numret och rådde frikyrkopastorerna att lägga in ansökan därom. In-

nan detta skedde tog frikyrkopastorerna kontakt med stadens prästerskap, som emellertid vid den tidpunkten icke var intresserat av ifrågasatt jourtjänst. Kungl. telestyrelsen synes i detta läge ha vägrat att utlämna SOS-numret till frikyrkopastorerna. I stället lär man ha kontaktat de kyrkliga myndigheterna, vilket ledde till att prästerskapet accepterade att åtaga sig jourtjänst på det angivna telefonnumret, medan de ursprungliga sökandena icke på godtagbara villkor bereddes möjlighet att medverka.

Man torde icke i detta sammanhang kunna rikta någon befogad kritik mot televerket för oväld eller brott mot religionsfrihetens principer. Man kan dock ifrågasätta riktigheten av att överlämna SOS-numret till statskyrkopräster, som icke begärt det, innan förhandlingarna på det lokala planet visat att de frikyrkopastorer, som begärt numret och som länge planerat sin insats, också beretts möjligheter att medverka. Telestyrelsen har hävdlat att det vore en intern angelägenhet mellan kyrka och frikyrka att komma överens om jourtjänstgöringen. Någon sådan överenskommelse synes icke ha kommit till stånd.

Förhållandet blottar emellertid en principiell oklarhet, som det torde ligga i samhällets och religionsfrihetens intresse att undanröja. Frågan är om televerkets självvårdsjour är förbehållen svenska kyrkans prästerskap allena. Om så är, bör givetvis liknande möjligheter i någon form öppnas också för frikyrklig själavård. Om så icke är fallet, borde abonnemang beviljas med uttryckligt angivande av att jourtjänsten står öppen också för frikyrkopastorer. Oavsett vilken grupp som tar initiativet, skulle sålunda dörren komma att öppnas för en värdefull och allsidig eumenisk insats. Man skulle, om mera klaggörande riktlinjer droges upp för denna betydelsefulla tjänst, kunna tän-

Interpellation ang. rätten att disponera televerkets SOS-nummer för jourtjänst i själavårdsfall

ka sig att benämningen »Jourhavande präst» byttes ut mot det för kyrka och frikyrka gemensamma »Jourhavande pastor». Tjänstgöringen kunde sedan genom lokala överenskommelser uppdelas mellan för uppgiften lämpliga pastorer från kyrka och frikyrka. På de flesta platser i landet skulle en dylik arbetsfördelning icke stöta på några svårigheter. Redan nu förekommer på många områden en liknande arbetsfördelning, exempelvis inom den andliga vården vid fångvårdsanstalterna samt i fråga om medverkan vid gudstjänster och morgonandakter i Sveriges radio.

Att frågan är av vikt om det inom båda lägren finns för uppgiften utomordentligt kvalificerade krafter, framgår bl. a. av en artikel i Stockholms-Tidningen den 10 juli i år av pastor Gösta Hedberg i Vällingby, själv känd genom sina själavårdskontakter i samband med radiogudstjänster. Pastor Hedberg skriver bl. a.:

»Ett stort antal frikyrkopastorer, och jag förmodar också präster inom svenska kyrkan, får ägna stor del av sin tid åt människor, som söker dem för själavård. I många fall etableras ett samarbete mellan själavårdare och läkare, för att behovet av mentalvård genom läkarna skall kunna tillgodoses. Ibland springer önskan om hjälp av en själavårdare fram ur en krissituation som kulminerat till ett behov av nästan ögonblicklig kontakt, för att en katastrof skall kunna undvikas. I detta läge är det säkert välbetänkt att en själavårdsjour kommer till stånd i alla våra större städer, på SOS-numret 90 000. Om man nu börjar diskutera, huruvida dessa själavårdsjourer skall vara förbehållna svenska kyrkans prästerskap endast, eller om det också borde finnas möjlighet till kontakt med frikyrkopastorer, får detta inte fattas som ett uttryck för att man från frikyrkohåll är ute

för att hävda snåla rättvisekrav. *Avgörande är hur själavårdsjouren skall kunna ordnas så, att den kan gagna så många hjälpsökande som möjligt. Om den synpunkten är riktig, så lär det bli svårt att i fortsättningen bortse från de tjänster som svensk frikyrka kan göra i detta sammanhang.*» Efter att ha erinrat om sådana frikyrkopionjärer på den personliga själavårdens område som pastorerna Göte Bergsten och Nils Holmstrand, konstaterar artikelförfattaren:

»Det avgörande motivet för att själavårdsjouren i våra städer bör lösas i samarbete mellan kyrka och frikyrka är att själavården i detta sammanhang bör vara representativ för nutida svensk kristenhet, för den grundinställning till kristna värden, som den hjälpsökande fått redan innan han söker hjälp genom själavårdsjouren.»

Med hänvisning till vad ovan sagts, anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet rikta följande frågor:

1) Betraktar herr statsrådet televerkets SOS-nummer för jourtjänst i själavårdsfall såsom uteslutande förbehållet svenska kyrkans prästerskap?

2) Oavsett om så är fallet eller icke, skulle herr statsrådet vilja ta initiativ till en sådan utformning av bestämmelserna för denna i dagens läge välbehövliga telefontjänst, att frågan får en i bästa mening ekumenisk lösning?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.14.

In fidem

Sune K. Johansson

Torsdagen den 30 oktober

Kl. 16.00

§ 1

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman Helge Lindström, född 12/4 1901, Rosshol, Lockne, vårdas sedan 21/10 på härvarande kirurgiska avdelning på grund av brott på högra knäskålens ben och har på grund därav blivit opererad. Riksdagsman Lindström kommer att vara helt arbetsförmögen under en tid av 3—4 veckor.

Vilket härmed intygas.

Östersund den 24/10 1958

Uno Rentzhog

T. f. lasarettsläkare

Herr Lindström beviljades ledighet från riksdagsgörömlen från och med den 21 innevarande månad tills vidare.

§ 2

Föredrogs den av herr *Lundmark* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående framläggandet av proposition om revidering av vattenlagen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 3

Föredrogs den av herr *Hansson* i Önnarp vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående konjunkturpolitiska åtgärder för stimulerande av näringslivets avsättning och sysselsättning.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4

Föredrogs fru *Lindskogs* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående åtgärder för att tillgodose de partiellt arbetsföras och den äldre arbetskraftens behov i nuvarande kärva situation på arbetsmarknaden.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Föredrogs den av herr *Johansson* i Öckerö vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående Nordiska rådets behandling av frågan om en gemensam nordisk marknad.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs den av herr *Brandt* i Sätilla vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående formerna för förhandlingarna om jordbrukets prisfrågor.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogs herr *Hanssons* i Skegrie vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående nedsätt-

ning av energiskatten för vissa handelsträdgårdar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Föredrogs den av herr *Fröding* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående handläggningen av ersättningsfrågor enligt lagen om allmänna vägar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs den av herr *Nilsson* i Göingegården vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående frågan om fördelning av kostnader för anordningar i korsning av järnväg och ägoväg.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Föredrogs herr *Gustavssons* i Alvesta vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i anledning av beslutad höjning av den kvantitet livsmedel varje resande avgiftsfritt får införa i landet.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11

Föredrogs den av herr *Rimmerfors* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående rätten att disponera televerkets SOS-nummer för jourtjänst i själavårdsfall.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 12

Anmäldes, att till kammaren avlämnats Kungl. Maj:ts propositioner:

nr B 47, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Förenade Arabrepubliken för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomst- och förmögenhetsskatter,

nr B 48, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Indien för undvikande av dubbelbeskattning av inkomst,

nr B 50, angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, och

nr B 51, angående rätt för generalpoststyrelsen att upptaga tillfälliga lån för postsparbankens och postgirots rörelse.

Dessa propositioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.05.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 31 oktober

Kl. 14.00

§ 1

Svar på fråga ang. förutsättningarna att återanställa viss arbetskraft genom den planerade produktionsomläggningen vid Ammunitionsfabriken Zakrisdal

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Fröken Sandell har frågat mig, vilka förutsättningar det finns att genom den planerade produktionsomläggningen vid ammunitionsfabriken Zakrisdal återanställa den i annat arbete svårplacerade, förträdesvis äldre arbetskraft, som har måst friställas som en följd av beslutet om den nya försvarsorganisationen.

Ordertillflödet till ammunitionsfabriken Zakrisdal i Karlstad var under budgetåret 1955/56 cirka 29 miljoner kronor, under budgetåret 1956/57 cirka 13,3 miljoner kronor, under budgetåret 1957/58 cirka 1,2 miljon kronor och hittills under innevarande budgetår 4,3 miljoner kronor.

Den stora nedgången i beställningar har nödvändiggjort en minskning av antalet anställda vid ammunitionsfabriken. Den 30 juni 1957 hade fabriken 512 kollektivavtalsanställda arbetare. Den 30 september 1958 uppgick motsvarande antal till 331. Under nämnda tidsperiod har alltså en minskning skett med 181 arbetare. Denna minskning har ägt rum dels genom normal avgång, dels genom uppsägning av 115 arbetare, huvudsakligen tempoarbetare, vilka slutade den 7 juli 1958 i samband med påbörjandet av semestern för 1958. Av de uppsagda arbetarna var 24 i åldern 41—50 år och 6 i åldern 51—60 år.

2 — *Andra kammarens protokoll 1958. Nr B 9*

Möjligheterna att bibehålla nuvarande arbetsstyrka förutsätter ingång av ytterligare beställningar. De beställningar, som de militära myndigheterna planerar för den närmaste tiden inom ammunitionsfabrikens arbetsområde, synes icke vara tillräckligt stora för bibehållande av nuvarande antal arbetare, även om huvuddelen av beställningarna tillföres ammunitionsfabriken. På grund härav har fabriksledningen förvarnat om att arbetsstyrkan kan behöva minskas med ytterligare cirka 50 arbetare, varav en del troligen måste uppsägas från februari månad 1959. Ansträngningar göres för att tillföra fabriken andra tillverkningsobjekt, men dessa ansträngningar har hittills givit relativt ringa resultat. I nuvarande konjunkturläge är möjligheterna att tillföra fabriken andra än militära beställningar ganska små. Undersökningar pågår också rörande möjligheterna att upptaga tillverkning av artiklar som hittills icke framställts här i landet. Även om dessa undersökningar leder till positivt resultat, torde sysselsättningen vid ammunitionsfabriken icke kunna påverkas härav förrän tidigast omkring årsskiftet 1959/60.

Av vad jag nu anfört torde framgå, att man för närvarande icke kan räkna med någon återanställning av redan avskedad personal vid ammunitionsfabriken Zakrisdal. De aktuella problemen är i stället hur man skall finna andra sysselsättningsmöjligheter för de permitterade samt hur varslade permitteringar skall kunna reduceras eller i varje fall hur än större permitteringar skall kunna förhindras. De problem, som berörts i fröken Sandells fråga, gäller inte bara ammunitionsfabriken Zak-

Svar på fråga ang. förutsättningarna att återanställa viss arbetskraft genom den planerade produktionsomläggningen vid Ammunitionsfabriken Zakrisdal

risdal utan hela ammunitionsindustrien, och det kan befaras att de inte är av övergående natur. Chefen för socialdepartementet har därför nyligen givit arbetsmarknadsstyrelsen i uppdrag att — på grundval av från berörda militära verk och myndigheter erhållna uppgifter om de statliga ammunitionsbeställningarnas väntade omfattning — undersöka möjligheterna att upprätthålla sysselsättningen inom ammunitionsindustrien.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat fröken Sandells fråga.

Vidare anförde:

Fröken SANDELL (s):

Herr talman! Jag tackar herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet för det snabbt avlevererade svaret på min enkla fråga.

Jag är väl medveten om att problemet med den överåriga arbetskraften inte bara är ett lokalt problem för Karlstad. Men för de arbetare, som friställts från Zakrisdal och som fortfarande går arbetslösa — det är något över 20 stycken — är detta, med de små möjligheter till nyanställningar som föreligger, en livsviktig fråga. Det gäller deras framtida existensmöjligheter. När man som arbetsförmedlare har tillfälle att möta svårigheterna ute på arbetsmarknaden och vet, att det inte kommer in några order på arbetskraft över 40 år, blir det en hjärteangelägenhet att medverka till att samhället med särskild omsorg prövar frågan om de äldres och de handikappades möjligheter till försörjning. För myndigheterna kanske ett 20-tal arbetslösa inte ter sig som något särskilt oroande problem, men för arbetsförmedlingstjänstemannen, som har den fortlöpande personliga kontakten med de alltmer misströstande individerna bakom statistiken, framstår det som en mänsklig tragedi, att en försliten rygg eller en ålder på över 40 år är ett

absolut hinder för en eljest vital och arbetsvillig människa att få anställning.

Jag har själv som arbetsförmedlare fått mottaga en order från ett statligt verk, där man klart sade ifrån att man inte ville ha någon över 35 år; helst borde den sökande vara 25, 26 år. När jag därvid antydde, att staten som arbetsgivare borde föra en annan personalpolitik, fick jag till svar att det här var fråga om ett affärsdrivande verk, d. v. s. underförstått: affärer och social omvårdnad hör inte ihop.

Jag säger detta för att belysa läget på arbetsmarknaden just nu. Jag är glad över de initiativ som socialministern tagit för att undersöka möjligheterna att upprätthålla sysselsättningen, inte bara det initiativ, som försvarsministern omnämner i sitt svar till mig, utan de initiativ som tas beträffande sysselsättningen över huvud taget.

Jag ber än en gång att få tacka för det klarläggande svar som försvarsministern givit beträffande Zakrisdal. Det är glädjande, att det finns utsikter, att den moderna utrustning, som finns i fabriken i Zakrisdal, kan tas i anspråk för annan produktion, så att de investeringar som här gjorts inte blir ett dött kapital utan ger möjligheter för dem, som fortfarande har sin utkomst vid fabriken, att få känna större trygghet i framtiden.

Jag är övertygad om att vi många gånger måste återkomma till frågan om den överåriga arbetskraften, ty det är ett stort problem när det börjar bli så, att en människa som fyllt 40 år är nästan omöjlig att placera på arbetsmarknaden.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! För att det inte skall uppstå något missförstånd vill jag påpeka, att vid de avskedanden, som har skett vid denna statliga ammunitions-

Svar på fråga ang. förutsättningarna att återanställa viss arbetskraft genom den planerade produktionsomläggningen vid Ammunitionsfabriken Zakrisdal

fabrik, har man följt de avtal som gäller mellan fabriken och de fackliga organisationerna och som ju innebär, att man tar hänsyn till anställningstidens längd. Det är uteslutande denna som har legat till grund när man plockat ut dem som måst avskedas. Man har inte särskilt avskedat äldre arbetskraft utan endast följt gällande avtal.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2

Föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner. Därvid hänvisades

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr B 47, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Förenade Arabrepubliken för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomst- och förmögenhetsskatter, och

nr B 48, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Indien för undvikande av dubbelbeskattning av inkomst;

till jordbruksutskottet propositionen nr B 50, angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område; och

till bankoutskottet propositionen nr B 51, angående rätt för generalpoststyrelsen att upptaga tillfälliga lån för postsparbankens och postgirots rörelse.

§ 3

Till bordläggning anmälde statsutskottets utlåtanden:

nr B 63, i anledning av väckt motion om inrättande av en lärostol i oligofreni vid något av rikets universitet eller karolinska institutet,

nr B 64, i anledning av väckta motioner angående omjustering av reglerna för fastighetstaxeringsvärdenas inverkan på beräkningen av stipendier vid vissa läroanstalter,

nr B 65, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet för lärare på skolans lågstadium att få sin utbildning förlagd till lärarhögskolan,

nr B 66, i anledning av väckta motioner angående dels förbättrade sjö- och flygförbindelser mellan Gotland och fastlandet, dels ock fraktlindringsbidrag för transport av motorfordon mellan ön och fastlandet,

nr B 67, i anledning av väckt motion angående förslag till en mellanriksväg från Arjeplogs kommun till Norge,

nr B 68, i anledning av väckt motion angående ytterligare järnvägsanläggningar i Stockholms södra ytterområden,

nr B 69, i anledning av väckta motioner angående viss tjänstårsberäkning för lärare i de svenska missionsällskapens tjänst,

nr B 70, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar av bestämmelserna om löneklassuppflyttning m. m., och

nr B 71, i anledning av väckta motioner om ersättning åt lantbruksinspektoren Eric Hellner för vissa rättegångskostnader; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr B 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner,

nr B 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet,

nr B 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet mellan Sverige och Finland för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet, och

nr B 21, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Pakistan för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter.

§ 4

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.12.

In fidem

Sune K. Johansson

Tisdagen den 4 november

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollet för den 28
nästlidna oktober.

§ 2

**Svar på fråga ang. åtgärder för täckan-
de av platsbristen vid ungdomsvårds-
skolorna**

Herr talmannen lämnade på begäran
ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr
statsrådet NILSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Gustafsson i Borås
har frågat justitieministern, om han
snarast vill söka vidtaga sådana åtgär-
der för täckande av platsbristen på
våra ungdomsvårdsskolor, att ynglingar
under 18 år icke måtte dömas till rela-
tivt lång fängelsevistelse på grund av
platsbrist på ungdomsvårdsskola.

Då frågor rörande ungdomsvårdssko-
lorna handlägges inom socialdeparte-
mentet är det min sak att svara på
frågan.

Jag vill först ta upp frågan om i vil-
ken utsträckning det förekommer, att
ungdomar under 18 år dömes till ovill-
korliga frihetsstraff. Därvid erinrar jag
om att det i lagen den 30 december 1952
med vissa bestämmelser om påföljd för
brott av underårig stadgas, att den som
ej fyllt 18 år icke må dömas till fängelse,

straffarbete eller förvaring om det inte
föreligger särskilda skäl därtill. I prin-
cip skall den som begått brott och som
är under 18 år alltså behandlas inom
socialvården och inte inom fängvården.
Sådana särskilda skäl, som nödvändig-
gör omhändertagande inom fängvården,
har enligt förarbetena till lagen ansetts
föreligga bl. a. vid vissa fall av uppre-
pad, svårartad brottslighet.

Under de senaste åren har antalet till
ovillkorliga frihetsstraff dömda under
18 år varit relativt litet. År 1952 dömdes
i första instans 30 ungdomar under 18
år till sådana straff. 1953 inträffade 24
sådana domar. År 1954 — det år då 1952
års lagstiftning trädde i kraft — minska-
des antalet till 11. 1955 dömdes 21 ung-
domar under 18 år till ovillkorliga fri-
hetsstraff, och 1956 var antalet 19. Upp-
gifter för år 1957 finns ännu inte till-
gängliga.

Enligt vad jag inhämtat var den 20
oktober 1958 sammanlagt åtta ynglingar
under 18 år intagna på våra fängvårds-
anstalter. För att söka få belyst i vilken
utsträckning platsbrist på ungdoms-
vårdsskolorna varit anledning till att
ovillkorliga frihetsstraff utdömts har so-
cialstyrelsen företagit en genomgång av
de nämnda åtta fallen. Undersökningen
har visat, att fyra av ynglingarna var
intagna på ungdomsvårdsskola vid den
tidpunkt då huvudförhandlingen i re-

Svar på fråga ang. åtgärder för täckande av platsbristen vid ungdomsvårdsskolorna

spektive mål ägde rum. För dessa synes frihetsstraffen sålunda inte ha kunnat motiveras av platsbrist på ungdomsvårdsskola, eftersom de redan vistades på sådana skolor. I ett av de återstående fyra fallen hade någon ansökan om plats på ungdomsvårdsskola över huvud taget inte gjorts. Återstående tre fall hade före domen hänvisats till intagning på ungdomsvårdsskola men inte intagits. Enligt vad socialstyrelsen uppgivit torde i ett av dessa tre fall platsbristen på ungdomsvårdsskolan vid Lövsta ha inverkat, medan det i de övriga två fallen inte i efterhand har kunnat avgöras, om platsbrist på skolorna eller andra skäl varit avgörande. Av redogörelsen torde framgå att *andra* skäl än platsbrist på ungdomsvårdsskolorna i flertalet av de ifrågavarande fallen varit anledning till att de nämnda ynglingarna ådömts frihetsstraff. I *högst tre* fall är det *möjligt*, att platsbrist kan ha medverkat.

Jag anser det vara av synnerlig vikt, att den som begått brott och är under 18 år skall behandlas inom socialvården. Det har också varit möjligt att bereda plats på ungdomsvårdsskola i det stora flertalet sådana fall, där ej andra åtgärder inom socialvårdens ram men utanför anstaltsväsendet ansetts tillräckliga. De fall då ovillkorligt frihetsstraff utdömts har — i förhållande till det stora antalet ungdomar som vårdas på ungdomsvårdsskolorna — varit relativt få. Av olika skäl är dessa få fall emellertid ofta mycket uppmärksammade.

Hos alla berörda myndigheter är ansträngningarna klart inriktade på att åstadkomma en sådan ordning, att frihetsstraff inte behöver tillämpas då det gäller ungdomar annat än i särskilda fall. Jag är för min del sedan länge i färd med att intensifiera dessa ansträngningar.

Därmed är jag inne på frågan om platstillgången vid ungdomsvårdsskolorna. Om vi ser till den senaste tioårs-

periodens utveckling finner vi, att elevantalet vid skolorna totalt sett *minskade* kraftigt ända fram till 1955. Från 1949 t. o. m. 1954 var nedgången nära 30 procent eller från ca 850 till omkring 600. För ungefär tre år sedan började emellertid efterfrågan på platser att stiga, och ökningen har sedan fortgått i stegrad takt. Denna stegring har i huvudsak varit inriktad på den del av organisationen som avser de äldre eleverna, alltså på yrkesskolorna för ungdomar som är över skolåldern. Platsbehovet för de yngre, som får folkskoleundervisning vid de s. k. skolhemmen, har däremot inte ökat.

Som närmare framgår av redogörelsen i proposition nr 117 till årets förra riksdag har ansträngningarna därför sedan flera år inriktats på att öka yrkesskolesektorn inom ungdomsvårdsskoleorganisationen dels genom att göra om överflödiga skolhem till yrkesskolor, dels genom att öka platsantalet vid yrkesskolorna. I särskilt hög grad har man försökt öka mottagnings- och behandlingsmöjligheterna för de mera svårbehandlade eleverna, som kommer till skolorna med en svår psykisk belastning eller med ett omfattande brottsregister. Dessa elevkategorier har nämligen ökat särskilt kraftigt i jämförelse med andra grupper.

Vi befinner oss alltså i en omställningsperiod, präglad av organisatoriska förändringar och byggenkap. Som bekant tar det tid att bygga. I synnerhet gäller detta anstalter med krav på kvalificerade möjligheter i fråga om vård, utbildning och personal. Man får därför också lita till en del provisorier under en övergångstid.

Situationen för dagen i fråga om platstillgången och platsbehovet är i stort sett följande.

Vid *skolhemmen* för pojkar och flickor i folkskoleåldern, som har inemot 200 platser, råder ingen överbeläggning. Det tjugotal fall som fanns antecknade på väntelista vid ingången av oktober

Svar på fråga ang. åtgärder för täckande av platsbristen vid ungdomsvårdsskolorna

kan tas emot så snart barnavårdsnämnderna kan överlämna dem till ungdomsvårdsskolorna.

Bistagårdens *hemskola* för mödrar med spädbarn, som har ett tjugotal platser, har sedan avsevärd tid haft så låg beläggning att den nyligen tagits i anspråk även för andra elever.

Då det gäller *kvinnlig ungdom över folkskoleåldern* finns f. n. — den nyssnämnda Bistagården inräknad — *sex yrkesskolor* med sammanlagt ca 130 platser. Därtill kommer Ryagårdens specialanstalt för särskilt svårbehandlade med ca 65 platser. Det fanns den 1 oktober nära 40 ungdomar, för vilka intagningsbeslut på någon av de nämnda sex yrkesskolorna förelåg utan att beslutet verkställdes. Undersökningar visade emellertid, att av olika skäl endast hälften av dessa fall var aktuella för intagning, och av dessa aktuella expektanter kunde de allra flesta tas in under oktober. Enligt min bedömning är plats-tillgången och beläggningen på dessa skolor sådan, att i dagens läge intagning torde kunna verkställas i fråga om de fall, för vilka intagningen är verkligt angelägen.

Vid *Ryagårdens specialanstalt* för de särskilt svårbehandlade kvinnliga ungdomarna är beläggningen sedan länge hög. Det är knappast möjligt att vid denna skola omedelbart placera mer än en del av det trettiotal expektanter, som fanns antecknade den 1 oktober. Av dessa expektanter var ca 20 aktuella. Några av de 20 befann sig visserligen redan vid någon annan ungdomsvårdsskola, men med hänsyn till vårdbehovets kvalificerade art ansågs de behöva flytta över till Ryagården. Flaskhalsen för kvinnlig ungdom inom skolorganisationen är alltså, dessvärre, anstaltsresurserna för de svåraste fallen. Dessbättre står emellertid en ny avdelning vid Eknäs-skolan invid Enköping inför sin fullbordning före årets slut. Då också denna skola är avsedd för svårbehandlade elever — om också inte med

samma slag av behandlingssvårigheter — kommer utbyggnaden där troligen att kunna verksamt bidra till lösningen av problemet med den otillfredsställda efterfrågan på platser för kvalificerad vård inom sektorn för kvinnlig ungdom. En s. k. utskrivningsavdelning för Ryagården kommer i slutet av året i gång i Landskrona, vilket också bör minska placeringssvårigheterna. Vissa andra möjligheter till omDispositioner undersökes för närvarande.

När det så gäller *yrkesskolorna för äldre pojkar* samt specialanstalten vid Lövsta är situationen följande.

Vid de nio yrkesskolorna utom Lövsta finns drygt 300 platser tillgängliga. Beläggningssituationen är sådana, att det den 1 oktober bedömdes möjligt att under månaden ta in ett trettiotal fall från väntelistan. Antalet expektanter var emellertid över 100, varav närmare 90 ansågs vara aktuella. Härav vistades dock en del redan vid andra ungdomsvårdsskolor än dem där de bedömdes få den lämpligaste vården.

Yrkesskoleavdelningen vid *Lövsta* för särskilt svåra fall har mellan 40 och 50 platser och är f. n. ganska hårt utnyttjad. På väntelista till denna skola finns ett trettiotal fall, varav 24 bedömdes vara aktuella den 1 oktober. Åtta av expektanterna befann sig vid andra ungdomsvårdsskolor i avvaktan på placering vid Lövsta.

Den akuta bristen på platser för äldre pojkar den 1 oktober kan totalt uppskattas till ungefär ett hundratal, varav endast en tredjedel beräknades kunna placeras under månaden. Under tiden fortsätter efterfrågan att öka.

Samtidigt är emellertid en ökad tillgång på platser på väg till följd av tidigare riksdagsbeslut. En sidoavdelning vid Sundbo yrkesskola har nyligen tagits i bruk. Då en stor avdelning vid denna skola förstördes genom brand tidigare i år har platsantalet gått ned, men en ersättningsbyggnad projekteras för närvarande. Två specialavdelningar,

Svar på fråga ang. åtgärder för täckande av platsbristen vid ungdomsvårdsskolorna

nämigen vid Råby och Långanäs, är under uppförande, och ytterligare två sådana avdelningar torde snart kunna påbörjas, nämligen vid Gräskärr och Hammargården. Omändringen av Hammargården och Gräskärr från skolhem till yrkesskolor ger ytterligare platser under de närmaste två åren. Byggnadsarbetena på den beslutade nya skolan på Visingsö beräknas bli slutförda under sommaren 1959.

De redan beslutade åtgärderna kommer alltså, då de i sinom tid mynnar ut i tillgängliga platser, att kunna täcka åtminstone huvuddelen av ett platsbehov av nuvarande storlek. Man måste emellertid räkna med att behovet under tiden fortsätter att öka och att ökningen särskilt avser de mest svårbehandlade fallen. Det otillfredsställda behovet av specialvård för psykiskt svåra fall och för särskilt brottsbelastade ungdomar är därför det mest pressande problemet i dagens läge. Sådana vårdanordningar tar också den längsta tiden att organisera, bygga och skaffa personal till.

Man måste fördenskull räkna med att vi fortsättningsvis får ställa stora krav på skolorganisationen och dess personal. Alla placeringmöjligheter måste utnyttjas effektivt. Stor vikt bör läggas på att när så är möjligt placera elever i familjevård, d. v. s. utanför anstalterna. De speciella vårdresurserna inom anstaltsväsendet för svåra fall måste förbehållas de mest svårbehandlade.

Insikten härom är levande inom ungdomsvårdsorganisationen. I fortlöpande samråd med socialdepartementet gör socialstyrelsen f. n. ihärdiga försök att dels utnyttja skolorganisationen effektivare, dels tillvarata möjligheterna till utackordering i familjevård bättre, dels också granska listorna på väntefall strängare. Det är min förhoppning att för nästa års riksdag kunna redogöra närmare för dessa ansträngningars resultat i samband med överväganden kring de senaste utbyggnadsförslagen

från den sittande kommittén för ungdomsvårdsskolorna.

Jag vill emellertid förutskicka, att ansträngningarna enligt min mening alltså jämt liksom under de senaste åren främst bör inriktas på att lösa de akuta vårdproblemen för just den grupp av svårt belastade ungdomar, som herr Gustafssons fråga avser. Särskilda åtgärder utöver de redan vidtagna överväges i syfte att komma till rätta med problemet hur man så långt möjligt skall undvika, att unga lagöverträdare häktas och eventuellt ådöms frihetsstraff innan den sociala ungdomsvårdens alla möjligheter prövats. Problemet är kvantitativt sett inte större än att det bör kunna bemästras. Å andra sidan är det uppenbart, att man inte bör bygga ut en dyrbar anstaltsorganisation utöver vad som är oundgängligt.

Härefter anförde

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Jag ber att inte bara på det övliga sättet få tacka för svaret, utan jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta ett extra tack för det utomordentligt klarläggande och utförliga svaret.

Man läser ibland i pressen om en hel del händelser och spörsmål som kommer en att andas litet fortare än vanligt, och så tänker man: Det här får absolut inte fortgå, något måste göras. Då har vi ju möjligheten här att rikta en fråga till vederbörande departementschef och få frågan belyst.

Så var det när jag för några veckor sedan fick blicken på vad en av våra tidningar skrev om en yngling, som hade dömts till fängelse i sju månader. Man frågade sig om det inte funnits några möjligheter att komma till rätta med problemet utan att detta skulle behövt inträffa, då han egentligen skulle ha varit på en ungdomsvårdsskola. Det var ju tyvärr inte, som socialministern har nämnt, ett enstaka fall, utan det

Svar på fråga ang. åtgärder för täckande av platsbristen vid ungdomsvårdsskolorna

finns en hel del likartade. Det är ju — det har sagts många gånger i denna kammare — raka motsatsen till vad lagstiftaren en gång hade tänkt sig och vad riksdagen beslutade.

Jag vet att man kan invända att lagstiftaren heller inte hade tänkt sig en sådan stigande ström av ungdomsbrottslingar, och i debatten om ungdomsbrottsligheten har man ofta skyndat sig att ställa det s. k. humana behandlingssystemet för unga brottslingar vid skampålen. Jag har vid flera tillfällen i denna kammare sagt som min mening, att överdriven humanitet egentligen är inhumanitet. Men jag har också hävdat att det är felaktigt att lägga skulden till den ökade brottsligheten på det system, som tillämpas vid behandlingen av unga brottslingar. Åtalseftergift är som jag ser det en mycket god sak om den tillämpas med vett, och den villkorliga domen är likaså en utomordentligt god sak om den handhas rätt. Ungdomsvårdsskolor, specialanstalter, villkorlig dom med böter, arreststraff, rymningspåföljd och övervakning, vilket allt ingår i bilden, borde kunna hjälpa unga människor, som inte blivit totalt fördärvade, att på lämpligt sätt återinpassas i samhället. Men systemet har ännu efter så pass många år aldrig kunnat fungera riktigt ordentligt av brist på personal och resurser på praktiskt taget alla områden. Vi har aldrig plats ens för alla som dömts till skyddsuppfostran, och vi har än mindre resurser till en definitiv differentiering av klientelet efter psykologiska, pedagogiska och andra synpunkter.

Gäller det stora och dyrbara saker, som kostar hundratals miljoner, så kan man »i detta hus» — för att citera herr Adolv Olsson i Gävle — få bli åsyna vittne till hur man i de olika partierna springer i kapp och tävlar. Men konkurrensen har inte varit lika påfallande när det har gällt att på detta område bygga ut och förverkliga vad samma partier eller riksdagen för länge se-

dan beslutat. Det är illa att den berömda svenska välfärdsstaten ännu inte kunnat få fram det hundratal platser, som socialministern här talar om. De borde vid det här laget ha funnits sedan länge.

Jag hoppas nu innerligt att de åtgärder, som socialministern här talat om att kommittén för ungdomsvårdsskolorna föreslagit rörande utbyggnad under de närmaste åren, skall förverkligas. Jag förstår så väl av svaret att det kommer att ske. På det sättet skulle man få fram ungefär 160 nya platser — 98 för manliga och 62 för kvinnliga elever — och kostnaderna borde väl inte avskräcka. Genom de två nya skolorna skulle de psykiskt särartade gallras bort från nuvarande skolor, och därigenom skulle arbetet bli mycket lättare och effektivare. Jag hoppas alltså att dessa skolor växer fram snarast möjligt under socialministerns skickliga händer.

Det är även nödvändigt att få fram utrednings- eller upptagningshem, där kvalificerade brottslingar kan tas om hand i väntan på dom eller plats på ungdomsvårdsskola. Nu är det ju ofta så, att den brottslige fått både åtalseftergift och kanske en eller flera villkorliga domar, och till sist skall han in på ungdomsvårdsskola, men då finns det ingen plats. Han kan få vänta ett halvår eller så och får under tiden gå fri och begår då kanske ytterligare brott. När plats inte finns på ungdomsvårdsskola och det blir för illa, kan det hända, att unga människor under 18 år åker in i fängelse. Jag vill särskilt trycka på att tanken på utredningshem bör tas upp snabbt och med all kraft. Tänk, om man även kunde få fram ett antal goda hem, som mot hygglig betalning vore villiga att ta emot något kriminellt belastade ungdomar till fostran. Jag vet så väl, att det kan inte socialministern besluta om. Men det må vara en varm vädjan till det svenska folket. Det skulle i många fall vara den bästa behandlingsmetoden av alla — en utvidgad fosterhemsverk-

Svar på fråga ang. åtgärder mot den s. k. mörkerdöden på vägarna

samhet vid sidan av ungdomsvårdsskolorna. Skulle inte socialministern vilja sätta in något av sin kraft för att förverkliga den tanken?

Att samhällsreaktionerna är så långdragna medför också ofta att den unge missdådaren glömmer bort orsakssammanhang och sluteffekt. Ungdomsfängelse i stället för ungdomsvårdsskola för en 16-, 17-årig pojke på grund av platsbrist är, som jag ser det, en förskräckligt dålig lösning. Man bör kunna vinna en lösning på problemet på andra vägar.

Jag ber att ännu en gång på det varmaste få tacka för det utförliga och hoppingivande svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. åtgärder mot den s. k. mörkerdöden på vägarna

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**, som yttrade:

Herr talman! Herr Gustafsson i Borås har frågat mig, om jag anser att hittills vidtagna åtgärder för att komma till rätta med den s. k. »mörkerdöden» på vägarna är till fyllest och, om inte, huruvida man kan förvänta att ytterligare snara åtgärder vidtages i detta syfte från samhällets sida.

Enligt tillgängliga uppgifter omkom under förra året 110 personer vid mörkerolyckor på vägar och gator. Under tiden januari—oktober i år var motsvarande antal 45. Detta innebär jämfört med samma tid i fjol visserligen en minskning med 10, men antalet är ändå mycket för högt. Det säger sig självt, att man ej kan slå sig till ro med vad som hittills gjorts på detta område. I stället bör kampen mot mörkerdöden fortsätta på alla fronter och ytterligare intensifieras.

Statens trafiksäkerhetsråd söker med forskningens hjälp få uttrönt de verkliga

orsakssammanhangen på här ifrågavarande område. Så t. ex. pågår f. n. en regional undersökning av olika åtgärders effekt på olyckstalen, en psykologisk undersökning av fordonsförarnas förmåga att observera vägmärken och säkerhetsanordningar samt prov med belysningsanordningar.

Vad beträffar vägmyndigheternas medverkan bör framhållas, att ett ständigt arbete pågår med att förbättra vägarna ur säkerhetssynpunkt. För att eliminera de allvarligaste riskerna för trafikolyckor, som är förenade med olämpligt parkerade bilar under mörker, söker man möjliggöra uppställning av fordon utanför körbanan. Breda vägrenar och särskilda parkeringsplatser byggs. Vidare anläggs särskilda cykel- och gångbanor. Vägmyndigheterna utmärker nu successivt farliga vägsträckor, främst kurvor, med kantmarkeringspålar och skärmar med ljusreflekterande material. Något som visat sig mycket verksamt är målning av belagda vägar med vita reflekterande kantlinjer. Arbetet härmed forceras för närvarande. Vidare göres vägmärkena och vägvisarna ljusreflekterande.

Vad angår författningsbestämmelserna på här avsedda område må erinras om att betydligt skärpta bestämmelser i fråga om fordonens belysningsutrustning m. m. infördes den 1 juli 1955. Årets riksdag har vidare på mitt förslag beslutat om en ytterligare skärpning av ifrågavarande bestämmelser från och med den 1 januari 1959.

Jag vill slutligen särskilt framhålla den insats, som Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande jämte samverkande organisationer m. fl. gör för att upplysa om farorna vid och reglerna för trafiken i mörker. Under förra hösten genomfördes en riksomfattande kampanj mot mörkerdöden. Just i dagarna har man börjat en ny sådan, än bredare upplagd kampanj under mottot »Säkrare i mörker». Den har satts in samtidigt i hela Norden och riktar sig

Svar på fråga ang. åtgärder mot den s. k. mörkerdöden på vägarna

främst till fotgängare och cyklister. Det är min förhoppning, att ifrågavarande kampanj skall visa sig vara ett effektivt led i strävandena att nedbringa den nu alltför höga frekvensen av mörkerolyckor.

Härpå anförde:

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för hans svar på min fråga.

Till detta vill jag bara säga att, hur man än resonerar, så måste man väl hålla med om att trots alla anordningar som vidtas, är den s. k. mörkerdöden oroväckande. Man frågar sig ovillkorligen, när man läser om de hundratals dödsolyckorna — 15 på en enda månad — var det brister, hos motorförarna, hos gångtrafikanterna, i lagstiftningen eller i polisövervakningen. Denna fråga kan ju inte vara så irrationell, att det inte bör finnas möjligheter att bemästra den. I varje fall bör det gå att banta ned olyckssiffrorna. Man kan ju säga att olyckorna i trafiken i alla fall inte ökar i samma takt som trafiken växer. Men det är en ganska klen tröst när man tänker på alla skadade, invalidiserade och döda. Lyckas vi inte bättre än hifvills väcka folk till insikt om vad man kallat den mänskliga faktorns betydelse, så att var och en känner sitt ansvar och vidtar de åtgärder som man rekommenderar, så hjälper det inte vilka lagar man än stiftar eller vilken upplysning som ges, det är jag fullt medveten om.

Om min fråga och kommunikationsministerns svar kunde bidra till att var och en känner sitt ansvar, skulle jag ha ansett att en hel del har vunnits med frågan.

Motorfordonstättheten är för närvarande en på fyra personer och biltättheten en på sju. Sakkunniga räknar med att vi år 1975 kommer att ha 2,5 miljoner bilar, d. v. s. en bil på var

tredje invånare eller samma biltäthet som Amerika har nu. Jag ställer frågan, hur vi egentligen skall kunna klara detta om man inte tar verkliga krafttag inte bara för att genom linjer och markeringar förbättra de vägar vi har utan också för att bygga bättre vägar.

Med fullt erkännande av vad som göres vill jag ändå fråga statsrådet Skoglund, om han anser att det ligger utom möjligheternas gräns att börja tillämpa ett mera rationellt vägprogram än vi för närvarande har. Bilismen har nått till den gräns där det krävs ett effektivare vägprogram och större kapacitet, om säkerheten skall kunna ökas. Jag tror att kortsiktiga provisorier är en ganska dålig lösning av problemet.

Jag har mig bekant att medicinalstyrelsen kallar trafikdöden för den nya folksjukdomen, och det föreslås att en organisation skall skapas inom medicinalstyrelsen, som bevakar alla de frågor vilka i olika fasetteringar berör trafikdöden och särskilt mörkerdöden. Jag vet inte om kommunikationsministern fått ta del av detta förslag, men jag antar att han fått det.

Hade jag, när jag för några veckor sedan lämnade fram min fråga, känt till den förnämliga aktion som Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande satt i gång, hade jag säkerligen låtit min fråga få formen av en interpellation för att andra ledamöter här i kammaren, inte minst herr Nilsson i Göteborg, skulle få tillfälle att presentera de praktiska åtgärder som föreslås och vilka riksdagens ledamöter fått ta del av genom utdelning i bänkarna.

Jag skulle önska att min fråga och statsrådets svar resulterade i att fotgängare och bilister började fundera över om man inte kan undvika en hel del risker, som man nu utsätter sig för genom att helt enkelt inte bry sig om de råd som sakkunniga har att ge.

Jag tycker att vägpolisen gärna kan vara ganska hård när det gäller att kräva en effektiv fordonsbelysning och

Svar på fråga ang. skyldigheten att till justitiedepartementet insända dom i expropriationsmål

se till att lyktorna är rätt inställda. Den bör också på samma sätt ta itu med cyklister. Av fotgängarna kräver inte lagen att deras kläder under mörker skall vara försedda med reflekterande band, men däremot borde sunda förnuftet ge en sådan order. Jag tycker det är förfärligt att mellan 2 000 och 3 000 barn varje år råkar illa ut i trafiken, i de flesta fall på grund av att barnen inte använder reflexband och inte syns i mörkret. Detta borde säga oss att inte bara myndigheterna kan vidta åtgärder mot mörkerolyckorna, utan att framför allt föräldrarna också har ansvar.

Jag skulle vilja fråga kommunikationsministern, huruvida det finns generella bestämmelser, gällande över hela riket, om att polismän skall vara försedda med reflexband eller reflexmanchetter när de har att ute på vägarna utreda trafikolyckor. Jag ställer frågan i anledning av mörkerolyckan den 20 november förra året, när två polismän, som företog en trafikutredning på Köpingsvägen, blev påkörda, varvid en av polismännen omkom. De saknade reflexband. Har man nu vidtagit sådana åtgärder, att åtminstone polisen går före med gott exempel?

Enbart det förhållandet, att under september månad i år dödades i trafiken 91 personer, av vilka 15 omkom vid mörkerolyckor, visar tydligt att det är samhällets plikt att göra sitt allra yttersta för att komma åt problemet. Företagna undersökningar ger vid handen att felaktigt inställda strålkastare, avsaknad av parkeringsljus och reflexer i hög grad bidragit till att olyckorna fått en så ödesdiger utgång.

Jag hoppas, som sagt, att NTF:s kampanj kommer att leda till påtagliga resultat, och kan herr statsrådet medverka till att NTF får större ekonomiska resurser till sitt förfogande, vore det säkert en mycket god gärning. Det skulle väl inte behövas så värst mycket

för att förbättra situationen för denna förening och dess arbete.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Den fråga, som herr Gustafsson i Borås här framställde angående polismännens klädsel, tillkommer det närmast inrikesministern att besvara. I inrikesministerns frånvaro vill jag emellertid nämna att det just pågår en försöksverksamhet, varvid polismännen får använda en speciell ljusreflekterande klädsel för att man skall få fram vissa erfarenheter av hur det verkar i trafiken.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4**Svar på fråga ang. skyldigheten att till justitiedepartementet insända dom i expropriationsmål**

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **LINDELL**, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr Fröding, har frågat mig om enligt min mening vägande skäl föreligger — och i så fall vilka — för att bibehålla den i kungörelse den 1 november 1951 stadgade föreskriften om skyldighet för expropriationsdomstol och högre instans att, sedan dom i expropriationsmål meddelats, till justitiedepartementet insända avskrift av domen.

Med anledning av herr Frödings fråga vill jag påpeka att den ifrågavarande kungörelsen tillkom för att man skulle kunna följa verkningarna av de omfattande ändringar i expropriationslagen, som genomfördes 1949. Avsikten är att det material som innefattas i dessa domar vid lämplig tidpunkt skall systematiskt bearbetas. En sådan bearbetning är naturligtvis av stort värde, då det gäller att utröna vilka förbättringar som kan åstadkommas på expropria-

Svar på interpellation ang. grunderna för framräknande av de av fångvårdsstyrelsen offererade priserna på konfektionsvaror m. m.

tionslagstiftningens område. Enligt min mening bör insamlingen av materialet fortgå åtminstone tills det omfattar en tioårsperiod. Då insamlingen påbörjats fr. o. m. ingången av april 1950 skulle detta innebära att den fortgår ytterligare något år.

Vidare anförde

Herr FRÖDING (h):

Herr talman! Jag tackar herr justitieministern för det snabba svaret.

Bakom min mycket enkla fråga ligger inte alls några politiska eller principiella avsikter, utan rent praktiska skäl. Jag har varit fullt införstådd med att justitiedepartementet vid tillkomsten av de nya expropriationsdomstolarna kunde ha ett visst intresse av att följa dömandet på detta område; bland annat behövdes det väl ett visst material för de i samband med lagändringen hållna kurserna för expropriationstekniker och domare. Under de första åren torde därvid bara underrätternas domar ha varit tillgängliga. Numera lär väl alla principiellt viktiga frågor ha hunnit passera hovrätt eller rent av högsta domstolen, varför departementet bör ha mindre intresse av underrätternas domar.

Jag fann det därför angeläget att särskilt med hänsyn till underrätterna efterhöra, huruvida inte ifrågavarande skyldighet skulle kunna slopas. Underrätterna har ju inte samma möjligheter till duplicering som fallet är med överrätterna, och när flera parter begär domsutskrift kan ibland skyldigheten att sända ett extra exemplar till departementet nödvändiggöra en dubbel utskrivning av domen. Och eftersom dessa domar ibland är mycket vidlyftiga — mitt eget rekord ligger, om jag minns rätt, vid 93 sidor — kan en sådan där dubbel utskrivning och kollationering bli ganska betungande.

Det är fördenskull med stor tillfreds-

ställelse jag nu erfar att departementschefen överväger att om något år ta bort denna skyldighet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5

Svar på interpellation ang. grunderna för framräknande av de av fångvårdsstyrelsen offererade priserna på konfektionsvaror m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet LINDELL, som yttrade:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Magnusson i Borås begärt en redogörelse av mig för de grunder, efter vilka fångvårdsstyrelsen framräknar offerter på konfektionsvaror till statliga myndigheter. Herr Magnusson har vidare — med hänvisning till vissa fall då beställningar på beklädnadsvaror skulle ha utlagts hos fångvårdsstyrelsen till anmärkningsvärt låga priser — frågat mig om jag ämnar tillse att framtida upprepningar härav förhindras.

Till svar på interpellationen får jag anföra följande.

En av de grundläggande principerna i modern fångvård är att de intagna skall sysselsättas med lämpligt arbete. Det är naturligt att detta arbete inriktas på att i främsta rummet tillgodose statsverkets egna behov. Redan för ett halvsekel sedan fastslogs — i en kungl. skrivelse till fångvårdsstyrelsen år 1904 — att de för försvaret, statens järnvägar, postverket och telegrafverket erforderliga persedlar, som var av beskaffenhet att lämpligen kunna förfärdigas av fångar, skulle i så stor utsträckning som möjligt tillverkas vid fängelserna. Närmare bestämmelser om arbetsdriften i fångvården och arbetsanskaffningen för densamma har sedermera meddelats i en kungl. skrivelse till fångvårdsstyrel-

Svar på interpellation ang. grunderna för framräknande av de av fångvårdsstyrelsen offererade priserna på konfektionsvaror m. m.

sen år 1926 (SFS nr 200). Enligt denna skrivelse åligger det fångvårdsstyrelsen att årligen vid budgetårets början eller eljest när skäl därtill föreligger underätta vederbörande förvaltningsmyndigheter om de artiklar som vid fångvårdsanstalterna är eller lämpligen kan bli föremål för tillverkning. Förvaltningsmyndighet som behöver anskaffa artiklar av sådant slag skall, innan anbud enligt upphandlingskungörelsen infordras, fråga fångvårdsstyrelsen om styrelsen kan åta sig leveransen samt, därest jakande svar erhålles, med styrelsen under hand söka träffa uppgörelse om leveransen. Om uppgörelse ej träffas med fångvårdsstyrelsen, och förvaltningsmyndigheten i anledning därav inforrdar anbud i föreskriven ordning från enskilda näringsidkare, skall härvid tillkännagivas, att anbud från fångvårdsstyrelsen redan föreligger men att anbudet ej antagits. Då förvaltningsmyndighet beställer artiklar genom fångvården skall priset bestämmas med utgångspunkt från de i allmänna marknaden gällande priserna, därvid jämkning nedåt får ske till vad som med hänsyn till arbetets kvalitet, leveranstid och övriga på frågan inverkan omständigheter kan anses skäligt.

Enligt vad jag inhämtat från fångvårdsstyrelsen brukar styrelsen vid framräknande av priset på sina tillverkningar alltid medräkna de fasta kostnaderna, d. v. s. lokalhyror, räntor och avskrivning på maskinell utrustning, lön till arbetsledare samt kostnader för lokal och central administration. Innan offert avgives göres i samtliga fall, där detta över huvud taget är möjligt, en kontrollundersökning rörande prisläget i allmänna marknaden.

Med de fall som åberopats i interpellationen torde avses vissa beställningar från armén på uniformer av ylletyg. Beträffande dessa fall har från fångvårdsstyrelsens sida framhållits, att det är fråga ej blott om en ny uniformstyp

utan även om nya och förenklade tillverkningsmetoder. För att nedbringa omkostnaderna har man gått in för i huvudsak samma arbetsmetoder som inom den industriella bomullskonfektionen. Genom denna rationalisering har kostnaderna kunnat nedbringas avsevärt. Det har även upplysts att en privat tillverkare erhållit beställning på ett större antal uniformspersedlar till lägre pris än vad fångvården erbjudit.

Det är givetvis önskvärt att fångvårdens arbetsdrift i möjligaste mån anpassas så att den inte konkurrerar med den öppna marknaden på områden där sysselsättningssvårigheter råder. Utrymmet för en sådan anpassning är dock begränsat, särskilt vid de pressande förhållanden under vilka fångvården för närvarande arbetar på grund av den starka överbeläggningen. Det må nämnas att problemet är aktuellt inte bara beträffande textilbranschen, utan att liknande svårigheter nu på sina håll uppkommit vid anstalter där de intagna sysselsättes med skogsarbete. Jag kommer att med uppmärksamhet följa utvecklingen på området och inom den begränsade ram som står till buds söka befrämja sådana åtgärder som kan vidtagas för att anpassa fångvårdsdriften till rådande arbetsmarknadsläge.

Härefter anförde

Herr **MAGNUSSON** i Borås (h):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation. Det hade naturligtvis varit intressant att få en litet närmare redogörelse för grunderna för fångvårdsstyrelsens prissättning i sina offerter, men denna brist uppväges av det verkligt positiva intresse som herr statsrådet synes hysa för att rätta till de förhållanden jag påpekat i min interpellation.

Herr statsrådet refererar mycket rik-

Svar på interpellation ang. ifrågasatt utvidgning av 1956 års klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar

tigt de bestämmelser som nu gäller för fångvårdsstyrelsens arbetsdrift. Sedan fångvårdsstyrelsens gamla, mera hantverksmässiga framställningssätt nu har ersatts av mera industriell drift, har emellertid denna verksamhet kommit att på ett helt annat sätt än förr påverka näringslivet i vårt land.

Jag skall be att kort få motivera min interpellation. Statsrådet säger att den upphandlande myndigheten skall förhandla med fångvårdsstyrelsen när det är fråga om olika beställningar, och detta är nog en riktig princip. Det verkar emellertid som om man inte hade tillämpat den just när det gäller den upphandling som jag närmast tänkt på, nämligen anskaffningen av de 47 500 vapenrockarna av modell Fm/55 vid senaste årsskiftet. Anbud infordrades i vanlig ordning, och sådana inlämnades också från ett flertal firmor. Däribland fanns även anbud med priser som låg under dem som i dag betalas för samma vara. Den 27 december 1957 beslöt emellertid arméintendenturförvaltningen att inte antaga något av dessa anbud utan att upphandlingen skulle ske under hand. Emellertid togs ärendet upp på nytt redan dagen efter, och beslut fattades då att lämna hela beställningen till fångvårdsstyrelsen.

De priser som då noterades — det måste man nog säga — bygger icke på företagsekonomiska kalkyler, vilket skall vara en förutsättning när fångvårdsstyrelsen lämnar sina anbud. Priserna motsvarar i dag icke ens kostnaderna för material och direkt lön, än mindre täcker de kostnader av mera fast natur. Även om det kan anses att fångvårdsstyrelsen borde ha företrädare, får denna icke gynnas genom en pris-sättning som icke fyller de krav som bestämmelserna stipulerar. Material, direkt lön enligt gällande kollektivavtal jämte ett belopp för de fasta kostnaderna är minimikrav. Man måste på helt andra grunder motivera fångvårdssty-

relsens företrädesrätt till denna beställning.

Bestämmelserna förutsätter också att fångarna genom sysselsättningen skall få större möjligheter till arbete när de blir frigivna. Jag tror inte att de kan få det inom den bransch som det här är fråga om. Det är därför enligt mitt sätt att se nästan ofrånkomligt att ompröva de föreskrifter som finns för fångvårdsstyrelsens arbetsdrift. Inte minst med hänsyn till den öppna fångvården torde det vara motiverat att undersöka om man inte skulle kunna finna annan sysselsättning för detta klientel. Jag tror också att dagens arbetsmarknadsläge gör en sådan undersökning behövlig.

Hur angeläget vi än alla måste anse det vara att dessa människor genom lämplig sysselsättning så småningom passas in i ett ordnat samhälle, är det dock speciellt i tider med svag sysselsättning fråga, om man verkligen skall ge fångarna företräde till arbete framför människor som i hela sitt liv skött sig väl.

Jag är tacksam för det svar som statsrådet har givit på min interpellation och är särskilt glad över den positiva vilja som han har visat. Jag ber därför att få önska statsrådet framgång i dessa vällovliga strävanden.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på interpellation ang. ifrågasatt utvidgning av 1956 års klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet LINDELL, som yttrade:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Hedin med hänvisning till en vid 1957 års riksdag väckt motion vari framställt önskemål om att 1956 års klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar även måtte omfatta

Svar på interpellation ang. ifrågasatt utvidgning av 1956 års klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar

en undersökning i vad mån ungdomsbrottslighetens grundorsak bottnar i en bristfällig kristendomsundervisning och fostran i hem och skola — frågat mig om någon undersökning i motionens syfte ägt rum inom nämnda klientelundersökning samt om jag, därest så ej skulle vara fallet, vill medverka till att en sådan undersökning kommer till stånd inom klientelundersökningen eller på annat lämpligt sätt.

Till svar på interpellationen får jag anföra följande.

Den åsyftade klientelundersökningen, som planlägges och ledes av särskilt tillkallade sakkunniga och experter, är enligt de uppgjorda planerna ganska omfattande och beräknas taga flera år i anspråk. Hittills har vissa provundersökningar ägt rum, och det egentliga undersökningsarbetet beräknas börja inom kort.

Det är avsett att i undersökningen skall ingå såväl medicinska som psykologiska och sociologiska moment. Även sådana synpunkter som framhävts i den åberopade motionen kommer därvid att beaktas. De tests som skall användas vid undersökningen har sålunda utformats med sikte bl. a. på att utröna inställningen till religiösa frågor hos försökspersonerna och deras familjer. Syftet med motionen kommer alltså att tillgodoses vid undersökningen.

Härpå anförde:

Herr HEDIN (h):

Herr talman! Jag ber få tacka herr justitieministern för svaret på min interpellation. Svaret är kort men positivt, vilket jag och säkert många med mig är mycket tacksamma för. Herr statsrådet säger, att i undersökningen skall ingå såväl medicinska som psykologiska och sociologiska moment. Människan består som bekant av kropp, själ och ande och enligt min mening borde

det kristna inflytandet i detta sammanhang tillmätas den största betydelse. Detta borde även komma till uttryck på det sättet, att till denna utredning knötes inte bara de experter som justitieministern nämnde utan också representanter för kristen ungdomsvård. Varför icke tala om experter också på det hållet? Där finns tillgång till mycket stor praktisk erfarenhet. I det tysta — ofta utan att vare sig polisen eller barnavårdsmyndigheterna behöver inblandas — omhändertars många ungdomar, som kommit på glid, och förs in på rätta vägar. Man har stor anledning att antaga, att de på så sätt tillrättförda sällan blir föremål för återfall, då de får en annan inställning — en inställning som är grundad på kristen tro och moral.

Vad beror då den tilltagande ungdomsbrottsligheten på? Jag skall ingalunda här dra upp en debatt om detta mycket komplicerade ämne. Det har redan debatterats i samband med den första interpellationen och det kommer tillbaka senare under riksdagen. Jag vill bara peka på något som för mig och många andra framstår som en klar orsak och som för övrigt är bakgrunden till min interpellation. Alla tycks vara överens om att bristande fostran i hemmen är en av huvudorsakerna. Inte minst bidrager de splittrade hemmen till rekryteringen av unga lagöverträdare. Två av tre på ungdomsvårdsskolorna kommer från splittrade hem, enligt vad ecklesiastikministern anförde under en konferens i riksdagshuset för ungefär en vecka sedan. Det tillskott i floran av ungdomsligor, som vi senast hört talas om, »Spiltagänget», tycks också rekryteras just från splittrade eller dåliga hem enligt de pressuppgifter som lämnats.

Så här långt tycks alla vara överens. Men vad beror då de dåliga hemmen på? Vad beror det på att skilsmässorna blivit vardagsvara i stället för en utväg

Svar på interpellation ang. ifrågasatt utvidgning av 1956 års klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar

i undantagsfall. I vissa distrikt i Stockholm lär vart tredje äktenskap upplösas inom ett år. Vad beror det på? Är det inte främst synen på äktenskapet som i många fall är skev och felaktig? Man ser inte äktenskapet som ett av Gud instiftat livsvaraktigt förbund, där man lovar att älska varandra både i nöd och lust. Det har för många i stället blivit så, att man älskar varandra så länge man har lust; sedan vänder man sig till en annan.

För en mycket stor del av det svenska folket står det uppenbart, att den tilltagande ungdomsbrottsligheten främst bottnar i minskad respekt för de kristna normerna. Detta är inte ungdomens fel utan vår egen generations. Det beror på våra hems och våra skolors bristande förmåga att fostra ungdomen.

Det skulle vara värdefullt om man på ansvarigt håll ville sträcka sig så långt att man erkände, att de kristna synpunkterna är av största betydelse i detta sammanhang. Därför tycker jag det är glädjande att höra justitieministerns av svaret att döma positiva inställning. Det skulle för många vara mycket lugnande, om justitieministern vid detta tillfälle också ville förklara, att han är positivt inställd till att utöka expertgruppen även med representanter från de kristna leden.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! I anslutning till justitieministerns svar till herr Hedin vill jag gärna uttala ett par förhoppningar, i den riktning som herr statsrådet själv angav. Jag vill betona värdet av att vi i sammanhang med denna utredning aktualiserar kristendomsämnet och den kristna ungdomsverksamhetens betydelse för vår tids ungdomsfostran. Jag delar helt den mening som herr Hedin gav uttryck åt i den sista delen av sitt anförande, nämligen att redan detta att den kristna fostran nämns i detta sammanhang har utomordentligt värde. Det

betyder, att man räknar med den. Det synes mig sålunda, herr talman, vara av vikt, dels att man finge veta vad frånvaron av kristna normer och kristen ungdomsfostran tycks ha betytt för dem som kommit vilse och dels, om det går, att man finge något grepp om sammanhanget mellan den välartade ungdomens situation och det idésammanhang i vilket den fostras. I en del andra länder ute i världen erkänner man mera öppet än vi sitt beroende av den kristna etiken, sin tilltro till vad kristen tro och kristen livsföring kan uträtta. Vi är alltför försiktiga med det i Sverige. Jag menar inte att vi skall övergå till att använda flera ord; det är snarare av vikt att vi övergår till handling. Men just i detta sammanhang är det säkerligen ett lämpligt tillfälle att i debatten föra in ett element som håller på att bli bortglömt. Det skulle, herr talman, kunna leda till att vi ger ett stöd till lärarna vid våra skolor. Vi skall med tacksamhet notera att vår undervisningsplan ger utrymme för kristen undervisning och hävdandet av en moraluppfattning, som grundar sig på den kristna etiken, men vi måste vaksamt se till att utrymmet inte beskäres och att de som skall meddela undervisningen känner, att det är angeläget för samhället och för myndigheterna att en sådan undervisning lämnas.

Om det under utredningens gång framkommer att det i dessa avseenden råder ett påvisbart samband — negativt eller positivt — bör det leda till ett mera målmedvetet stöd från samhällets sida till de uppbyggande ungdomsorganisationerna. Jag har just i dag haft tillfälle att ta del av allmänna arvsfondens redogörelse för sina bidrag till olika slags ungdomsverksamhet under budgetåret 1957/1958, och jag kan till min glädje konstatera att två tredjedelar av de stora belopp som har utgått ur allmänna arvsfonden under det gångna året har gått till kristna och

Interpellation ang. skolchefers och skolledares arbetsuppgifter

ideella ungdomsorganisationer för lösning av deras lokalfrågor. Jag tror att detta är till gagn för ungdomsverksamheten i stort och att det förebygger ungdomsbrottslighet och olyckor.

Även jag är tacksam för svaret, eftersom jag hör till dem som motionerat om en utredning. Jag vill i likhet med herr Hedin vädja till statsrådet att anlita de kristna ungdomsexperterna för att få utredningen så allsidig som möjligt. Detta nämndes också i motion nr 601 år 1956, i vilken vi bl. a. påpekade att man borde få veta något om »brottens samband med de folkliga värdeföreställningarna, med intensiteten av den religiöst eller profanetiskt underbyggda moralen, med folkbildningens höjd och med fritidssysselsättningarnas utformning». Resultatet emotser vi med intresse.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Jag skall inte fresta vare sig kammarens eller talmannens tålmod, men en enda tanke vill jag framföra i detta sammanhang.

Det hör enligt min mening till det mera förhoppningsfulla i dagens situation, när det gäller att söka komma till rätta med ungdomsbrottsligheten, att man inte endast nöjer sig med att konstatera att det är så, utan också spörjer efter orsakerna och frågar, varför det är så.

I anslutning till vad herr Rimmerfors anförde vill jag framhålla, att det visserligen är bra om vi kan undersöka sambandet mellan den kristna livssynen och den kristna undervisningen i våra skolor och ungdomens beteende, men det skulle också vara synnerligen värdefullt om vi äntligen någon gång kunde genomföra en djupgående vetenskaplig undersökning av sambandet med andra saker. Tror exempelvis någon, att det inte betyder någonting att ungdomen i så att säga själens broskbildningsperiod matas med kriminalfilmer och den sadistiska kriminallitteratur som justitie-

ministern påpekade för ett par år sedan? Jag vill gärna framhäva läsandet av seriemagasin som en kanske ännu allvarligare orsak till ungdomsbrottsligheten än det vi diskuterar i detta sammanhang. Om man kunde få till stånd en verkligt grundläggande vetenskaplig undersökning om sambandet mellan dessa saker, skulle det vara synnerligen värdefullt. I så fall kunde man föra en mera fruktbar diskussion än den som nu ofta föres.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr B 63—B 71 och bevillningsutskottets betänkanden nr B 10 samt B 19—B 21.

§ 8

Interpellation ang. skolchefers och skolledares arbetsuppgifter

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Tvärålund (cp), som yttrade:

Herr talman! Skolledartjänster är i regel mycket arbetskrävande. Omfattningen av det expeditionella arbetet har medfört, att dessa befattningshavare, vare sig de tjänstgjort i det obligatoriska skolväsendet eller läroverken, i många fall ej kunnat ägna tillräcklig tid åt den väsentligaste uppgiften i tjänsten, nämligen den att vara pedagogisk ledare. I den nya skoladministrativa organisation, som genomfördes den 1 juli i år, synes man i vissa avseenden inte ha kommit fram till en lämplig avvägning av arbetsuppgifterna för skolchefer och skolledare.

Det har på många håll visat sig, att de rektorer, som fungerar som förste rektorer, har en alltför tung arbetsbörda. I vissa fall kan arbetsbördan närmast karakteriseras som orimlig. Framst gäller detta i stora norrlands-

Interpellation ang. skolchefers och skolledares arbetsuppgifter

kommuner med många och vitt spridda skolenheter.

Skolchefen skall enligt gällande instruktion bereda ärenden till skolstyrelsens och avdelningarnas sammanträden och svara för beslutens verkställande. Han för även protokollen i styrelsen och dess underutskott. Planering och övervakning av skolskjutsorganisationen hör till hans åligganden. Vidare skall han under skolstyrelsen svara för förvaltningen av skolbyggnaderna inom kommunen samt genom besök vid skolor följa verksamheten m. m. I de vidsträckta norrlandskommunerna blir många av dessa arbetsuppgifter särskilt betungande. Skolstyrelsearbetet kan i en större norrlandskommun i genomsnitt beräknas uppta skolchefens tid under 25—30 timmar per vecka.

Enligt gällande bestämmelser skall alla rektorer ha en viss nedsättning i sin undervisningsskyldighet på grund av sitt skolledarskap. De som därtill är förste rektorer får härutöver en ytterligare nedsättning, dock högst 5 veckotimmar. När nu den nya skoladministrativa ordningen trätt i kraft, har det visat sig, att denna ytterligare nedsättning av undervisningsskyldigheten i stora kommuner, vilkas skolväsen enligt det angivna systemet åsatts ett poängtal upp mot 100, stannat vid högst 4 timmar.

Man måste konstatera, att denna obetydliga sänkning inte står i rimlig proportion till arbetsbördan. Enbart restiderna i tjänsten kan ibland per vecka överstiga den nedsättning i undervisningsskyldigheten, som medgivits skolchefen. Realskolerektorer, som samtidigt är förste rektorer, har i många fall i verkligheten fått sin arbetsbörda ökad med över 20 arbetstimmar per vecka. Över huvud taget synes man inte ha tagit hänsyn till de speciella förhållanden, som råder i Norrland, när man fastställt gränserna för skolchefernas undervisningsskyldighet. Det framstår som nödvändigt, att en ändring härvidlag göres,

så att undervisningsskyldigheten på bättre sätt anpassas till de övriga arbetsuppgifter, som åligger förste rektorer. Nedsättningen av undervisningsskyldigheten borde kunna graderas med hänsynstagande till antalet klassavdelningar, avståndens inverkan på arbetet, belastningen för skolskjutsorganisationen m. m.

Bland förste rektorerna finns en stor grupp, som är rektorer vid realskolor. Som skolledare för sina skolor har de en rätt hög undervisningsskyldighet. Den ytterligare nedsättning av undervisningsskyldigheten, som de fått som skolchefer, har — såsom jag framhållit — inte medfört någon väsentlig lättnad. I regel har förste rektor 12—14 veckotimmars undervisning. En realskola med ämnesläraresystem kräver i hög grad skolledarens direkta överseende och närvaro. Därigenom bindes han vid skolan under stor del av dagen. Enligt den nya läroverksstadgan skall tillsynslärare ej längre finnas. Detta inskränker rektorns möjligheter att ägna tillräcklig tid åt skolstyrelsearbetet. Den person, som skall svara för ledningen av kommunens hela skolväsende, bör få tid och möjlighet att ägna sig åt denna betydelsefulla uppgift, så att han kan äga den överblick över hela skolorganisationen, som krävs. I sådana fall borde det enligt min mening medges, att tillsynsläraryrkesbefattningar eller liknande inrättas.

Inom det obligatoriska skolväsendet torde likartade arbetsförhållanden råda för rektorer, som tillika är skolchefer. Även de rektorer i det obligatoriska skolväsendet, som ej är skolchefer, har genom skyldigheten att vara tillsynslärare vid de skolor, för vilka de är skolledare, i vissa fall fått en arbetsbörda, som allvarligt inkräktar på de pedagogiska uppgifterna, i synnerhet då den obligatoriska skolorganisationen är omfattande. I större skoldistrikt kan rektors undervisningsskyldighet vara 5 timmar i veckan. Under större delen

av veckan har man då stora svårigheter att närvara vid den skola där han är tillsynslärare. I synnerhet i distrikt, som ligger nära poängtal för ytterligare en rektor och som i avstånd och på annat sätt har svåra förhållanden för skolarbetet, borde det kunna medges, att rektor befrias från skyldigheten att vara tillsynslärare.

Med hänvisning till vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ställa följande frågor:

Har herr statsrådet uppmärksammat de problem som jag här har påtalat?

Om så är fallet, är herr statsrådet då beredd att vidtaga åtgärder i syfte att i sådana distrikt, där förste rektor nu har en alltför tung arbetsbörda, åstadkomma en ordning, som motsvarar en ändamålsenlig arbetsfördelning, med

hänsyn till förste rektors arbetsuppgifter, särskilt med hänsyn till de förste rektorer, som är knutna till realskolor?

Är herr statsrådet beredd att medverka till att tillsynslärare eller liknande får tillsättas vid realskola, vars rektor samtidigt är skolchef?

Vill herr statsrådet pröva möjligheten av att även befria rektor, som ej är skolchef, inom det obligatoriska skolväsendet från skyldigheten att vara tillsynslärare vid den skola, till vilken han är knuten med sin undervisningsskyldighet, och i stället tillsätta annan tillsynslärare, i all synnerhet då distriktet har en betydande omfattning?

Denna anhållan bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.09.

In fidem
Sune K. Johansson

Onsdagen den 5 november

Kl. 10.00

§ 1

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

080615 Henning Nilsson, Hantverkargatan 19, Gävle, är på grund av sjukdom (luftrörskatarr) förhindrad att närvara vid riksdagssammanträde 3/11—8/11 1958.

Gävle 3/11 1958.

Nils Asklund
stadsläkare

Kammaren beviljade herr Nilsson i Gävle ledighet från riksdagsgöromålen den 3—8 innevarande månad.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att herr Nilsson i Östersund och Wahlund,

vilka från och med den 16 nästlidna oktober varit hindrade att deltaga i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sina platser i kammaren.

§ 3

Svar på fråga ang. åtgärder för att bringa de nominella priserna på brännolja i bättre överensstämmelse med de faktiska

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE, som yttrade:

Herr talman! Herr Svenning har frågat mig om jag tänker ta initiativ till åtgärder för att bringa de nominella priserna på brännolja i bättre överensstämmelse med de faktiska.

Svar på fråga ang. åtgärder för att bringa de nominella priserna på brännolja i bättre överensstämmelse med de faktiska

Med anledning av frågan vill jag först konstatera, att enligt de undersökningar som ägt rum inom statens pris- och kartellnämnd lämnar oljebolagen under denna bränslesäsong i stor utsträckning rabatter på sina nominella priser vid leverans av olja till hyresfastigheter. Då bränsletilläggen i allmänhet beräknas med utgångspunkt från de nominella priserna har denna rabattgivning icke slagit igenom i en motsvarande sänkning av bränsletilläggen. Dessa förhållanden har påtalats bl. a. av hyresgästernas organisationer. Med anledning härav kommer pris- och kartellnämnden att utvidga sin undersökning om rabattgivningen till att omfatta landets samtliga residensstäder och en del andra större städer. Undersökningen kommer t. v. att göras kvartalsvis. Nämnden avser att på detta sätt kunna tillhandahålla informationer som av parterna på hyresmarknaden kan läggas till grund för överläggningarna kvartalsvis om storleken av bränsletilläggen i oljeeldade fastigheter.

Jag vill tillägga att jag räknar med att pris- och kartellnämndens undersökningar kommer att redovisas offentligt och att detta skall leda till att bränsletilläggen anpassas efter den faktiska kostnadsutvecklingen. Härigenom får också de innehavare av egna och andra mindre bostadsfastigheter, som hittills inte erhållit några större rabatter, tillgång till prisuppgifter som bör kunna underlätta deras förhandlingar om fortsatta oljeleveranser.

Härpå anförde

Herr SVENNING (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet för svaret på min enkla fråga.

Det är synnerligen angeläget för hyresgästerna över hela landet att det osunda rabattsystem beträffande eldningsolja, som under flera års tid existerat på marknaden, belyses och bringas

att upphöra. Efter Suezkrisens avveckling har fraktkostnaderna för eldningsolja sjunkit och världsmarknadspriset på olja har också avsevärt sänkts, utan att detta kommit till uttryck i ett ordentligt pris på eldningsolja. I stället har systemet med rabatter införts.

Enligt de mera använda bränsleklausulerna grundas beräkningarna av den ersättning hyresgästerna skall erlagga på det noterade bränslepriset, men detta förutsätter att det noterade priset överensstämmer med det pris fastighetsägarna i regel erlagger för bränslet. Stora och generella rabatter utanför det noterade priset kommer genom dessa kontraktbestämmelser inte konsumenterna hyresgästerna till godo. En betydande ökning av rabatterna har förekommit bland annat för 1958 års senaste månader och vid tecknandet av leveranskontrakt för bränsleåret 1958/59. Detta osunda rabattsystem har haft större betydelse än tidigare för hyresgästerna, eftersom övergången från fossilt bränsle till olja varit betydande. Det beräknas att cirka 70 procent av fastigheterna uppvärms med flytande bränsle.

Hyresgästernas riksförbund har ett omfattande material att bygga på när det gäller bevis på oljerabatter.

Pris- och kartellnämnden har varit inkopplad på ärendet och gjort en undersökning av oljerabatterna i stockholmstrakten. Undersökningen torde ha giltighet även för landet i övrigt. Av materialet framgår att till 75 procent av hyresfastigheterna har lämnats rabatter på eldningsolja upp till kronor 23: 50 per kubikmeter. För innevarande bränslesäsong är rabatterna betydligt högre och speciellt anmärkningsvärda när det gäller de tyngre oljorna. På olja III utgår för närvarande över 50 kronor i rabatt. Det beklagliga i hela detta system är att de verkliga konsumenterna, de som betalar oljan, inte får del av rabatterna utan dessa stannar mellanhändernas fickor.

Beredande av möjlighet för lärare på skolans lågstadium att få sin utbildning förlagd till lärarhögskolan

Det går inte att blunda för rabatterna. Antingen måste systemet med rabatter bort eller också får fastighetsägarna debitera endast sina riktiga omkostnader.

Skulle man inte kunna nå en uppgörelse på förhandlingsvägen — vilket jag efter det svar jag fått av herr statsrådet tror vara möjligt — måste samhället ingripa. Det är en konsekvens av att staten medverkar vid hyressättningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Föredrogs den av herr Nilsson i Tvärälund vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående skolchefers och skolledares arbetsuppgifter.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr B 63, i anledning av väckt motion om inrättande av en lärostol i oligofreni vid något av rikets universitet eller karolinska institutet, och

nr B 64, i anledning av väckta motioner angående omjustering av reglerna för fastighetstaxeringsvärdenas inverkan på beräkningen av stipendier vid vissa läroanstalter.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6

Beredande av möjlighet för lärare på skolans lågstadium att få sin utbildning förlagd till lärarhögskolan

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr B 65, i anledning av väckt motion om

beredande av möjlighet för lärare på skolans lågstadium att få sin utbildning förlagd till lärarhögskolan.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Fröken KARLSSON (h):

Herr talman! Jag vill förutskicka att jag inte skall ställa något yrkande. Jag förmodar därför att detta anförande inte skall föranleda någon längre debatt. Jag har emellertid funnit skäl att säga några ord om berörda motion.

Statsutskottet har vid behandlingen av denna motion, som gäller småskolläraernas vidareutbildning vid lärarhögskola, varit så återhållsamt, att det inte ens velat antyda sin mening om det berättigade i önskemålet utan endast hänvisat till uttalande av sakkunniga med anledning av en eventuellt nytillkommande lärarhögskola i södra Sverige. De sakkunniga har nämligen uttalat, att de funnit starka skäl tala för anordnande jämväl av småskolläro-utbildning vid den föreslagna nya lärarhögskolan. Det är riktigt att utskottet pekat härpå. Detta borde emellertid inte ha hindrat utskottet att ge sin mening till känna, så mycket mindre som det gäller en ur skolans synpunkt så viktig fråga. Dessutom har det ju aldrig varit delade meningar om det berättigade i detta önskemål. Det ingick i planen redan när enhetsskolan planerades, och det principbeslut, som fattades vid riksdagens behandling av frågan 1950, inkluderade också att lärarna på lågstadiet skulle få utbildning vid samma utbildningsanstalt som lärarna på de andra stadierna.

I proposition vid 1954 års riksdag uttalades att vid lärarhögskola också borde anordnas utbildning för lärarna på lågstadiet. Vid den tidpunkten framhölls i debatten bland annat — eller kanske rent av som ett av de mest välgående skälen — att man inte kunde räkna med att rekryteringen för utbild-

Mellanriksväg från Arjeplogs kommun till Norge

ning av lärare på detta stadium skulle bli tillräcklig, d. v. s. att inte så många studenter skulle söka dit, att man kunde fullfölja en sådan utbildning. Jag gav redan då min uppfattning till känna, att jag inte trodde att så skulle bli fallet. Vid behandlingen av min motion visade det sig ju också, att jag den gången hade rätt. Mina förväntningar i det stycket har till och med överträffats. Utöver de siffror som angivits i motionen vill jag här bara lämna en upplysning, som just i dagarna har kommit mig till handa, nämligen att inte mindre än 368 studenter i år har sökt inträde för utbildning till lärare på lågstadiet. Och av de 46 sökandena i Lund var inte mindre än 42 studenter. Farhågorna för att inte tillräckligt många studenter skulle söka sig till denna utbildning har sålunda visat sig ogrundade, vilket jag hela tiden trott att de skulle vara.

År 1957 gjordes en ny framställning från lärarorganisationen, i vilken framhölls att det både från lärarnas och framför allt från elevernas synpunkt vore riktigt att nu ta itu med denna utbildning. Som skäl för att förslaget inte kunde genomföras anfördes den gången utrymmesbrist vid den nuvarande lärarhögskolan — ett skäl som jag för min del inte kan godtaga. Ty om det som här gäller undervisningen åt våra barn, så får inte utrymmesskäl utgöra något hinder!

Tanken att sammanföra utbildningen av alla lärare, som skall tjänstgöra vid enhetsskolan, har hela tiden hållits levande, men den har inte realiserats i annan mån än att vi i år, som riksdagens ledamöter vet, vid samma seminarium utbildar småskollärare och folkskollärare — eller kanske vi skall säga lärare för låg- och mellanstadierna.

Jag har emellertid inte tagit kammarens tid i anspråk bara för att lämna denna historik utan också för att få uttala min som jag tror välgrundade förhoppning, att vi skall få utbildnings-

möjligheter även för lågstadiets lärare inte bara vid den eventuellt kommande lärarhögskolan utan också vid den lärarhögskola vi nu har. Jag hyser denna förhoppning bl. a. därför att jag på läroverkslärarnas kongress i Lund för några år sedan hörde nuvarande ecklesiastikministern uttala sin positiva inställning till planerna på ett sammanförande av utbildningen av lärare. Detta måste också vara alldeles nödvändigt med tanke på att det vid lärarhögskolan bedrivs forskning på pedagogikens och psykologiens områden, vilken forskning inte minst berör lågstadiets elever och därmed också har intresse speciellt för lågstadiets lärare. Jag kan t. ex. här endast nämna, att när det gäller frågan om läs- och skrivsvårigheter, så har inget stadium så nära kontakt med dessa saker som just lågstadiernas lärare. Jag menar därför att den direkta kontakten mellan vetenskapsmännen på det området och de lärare som skall utbildas för lågstadiet är oerhört betydelsefull.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr B 66, i anledning av väckta motioner angående dels förbättrade sjö- och flygförbindelser mellan Gotland och fastlandet, dels ock fraktlindringsbidrag för transport av motorfordon mellan ön och fastlandet.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8

Mellanriksväg från Arjeplogs kommun till Norge

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr B 67, i anledning av väckt motion angående förslag till en mellanriksväg från Arjeplogs kommun till Norge.

I en inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* väckt motion (II: B 6)

Mellanriksväg från Arjeplogs kommun till Norge

hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till en mellanriksväg från Arjeplogs kommun till Norge, så att arbetet därmed kunde påbörjas senast 1959.

Utskottet hemställde, att motionen II: B 6 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! I min motion om mellanriksväg har jag tillåtit mig påstå, att behovet av en sådan väg är klart ådagalagt. Nu har emellertid regeringen och därefter också utskottet ansett att även den saken skall utredas ytterligare. Och inte nog med det: utskottet tycks anse, att även om utredningen skulle komma till samma resultat som vi, nämligen att behovet är tydligt, så skall man undersöka, om det inte i alla fall bör göras mera åt andra läns vägfrågor av den här typen, innan Norrbotten får sin första mellanriksväg! I sammanhanget har nämnts frågor om vägarbeten av detta slag i Västerbotten, trots att det som bekant redan finns en mellanriksväg där.

För min del måste jag beteckna det som helt orimligt att ens ifrågasätta Norrbottens rätt att nu komma först när det gäller mellanriksvägar. Behovet har ytterligare understrukits av en uppvaktning hos regeringen häromdagen. Då förelades kommunikationsministern en skrivelse, undertecknad av 2 300 invånare enbart i de två närmast berörda kommunerna. Detta är emellertid en fråga som gäller hela Norrbotten och dessutom stora delar av Nordnorge. I petitionen framfördes just krav på att mellanriksvägen över Graddis snabbt skall komma till utförande.

Också tidigare har utredningar påvisat behovet av denna väg. Riksdagen var ju i slutet av förra århundradet till

och med så övertygad om behovet av denna mellanriksväg, att man då beslöt att bekosta vägbygget, men då var det villkoren för den fortsatta väghållningen som förhindrade en överenskommelse med de lokala myndigheterna.

I fråga om utredningar från senare tid har jag i motionen erinrat om vad som därvidlag förekommit beträffande en av denna vägfrågas viktigaste aspekter, nämligen vägens betydelse för skogsbruket. Dåvarande länsjägmästarens utredning om den saken utmynnade i slutsatsen, att det ur näringslivets synpunkt fanns ett klart behov av Graddis-vägen. Till samma resultat har länsstyrelsen i Norrbottens län kommit i samtliga de fall — ett stort antal fall — när länsstyrelsen har yttrat sig om frågor som har ett eller annat samband med kommunikationerna mellan Norrbotten och Norge. Det skedde bland annat i länsstyrelsens yttrande över det material som Nordiska rådets presidium år 1957 sammanställt rörande mellanriksförbindelserna mellan Sverige, Norge och Finland. Det gällde då flera sådana här vägprojekt, men länsstyrelsen pekade särskilt på Graddis-vägen som den angelägnaste just ur behovssynpunkt.

Nu utlovas visserligen att den nya utredningen skall bli klar under innevarande år, och därför borde nu riksdagen enligt utskottets mening tåga still. Utskottet har kanske resonerat som så, att har norrbottningarna nu väntat i hundra år på denna väg, så kan de väl vänta i ytterligare hundra dagar. För min del vill jag säga, att såväl regeringen som utskottet och utredare nu snart bör göra klart för sig, att man har frestat norrbottningarnas tålmod länge nog. Vi avspisades även 1950 med utredningslöften, och när vi fem år senare efterlyste ett resultat av utredningen, så visade det sig att det inte hade inträffat någonting alls i denna vägfråga under dessa fem år. Men då tillkom en utredning, som enligt löfte nu efter yt-

Mellanriksväg från Arjeplogs kommun till Norge

terligare två och ett halvt års väntan skall ge oss besked. Trots allt vill jag också gärna tro att det kommer ett besked, men för det första vet man ju inte, om regeringen därefter hittar på någon ny utredning eller någon annan anledning till dröjsmål på det sätt som skett i flera årtionden, och för det andra vet man inte heller, om det blir något vägbygge av inom rimlig tid, även om allting som över huvud taget kan tänkas behöva utredas blir utrett med hjälp av de sakkunniga som nu sysslar med frågan. För oss som verkligen har den uppfattningen, att behovet av vägen är klart bevisat, och som dessutom kan hänvisa till en mycket stor arbetslöshet i Norrbotten, som gör att vägen behöver komma till stånd även från arbetsmarknadsynpunkt, har det framstått som naturligt, att riksdagen nu inte väntar längre utan beställer ett förslag av regeringen i så god tid att utredningsresultatet omedelbart efter nyår kan läggas till grund för de åtgärder som måste vidtas för att arbetena skall kunna komma i gång under 1959.

Jag vidhåller därför, herr talman, den uppfattning jag givit till känna i motionen och hemställer om bifall till motion nr B 6.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Utskottet har på anförda grunder avstyrkt herr Holmbergs motion, men jag vågar säga, att vi delar herr Holmbergs uppfattning att denna kommunikationsfråga är synnerligen viktig och bör få en slutgiltig och god lösning. Som av handlingarna framgår har utskottet låtit frågan bli föremål för ett omfattande remissförfarande. Samtliga remissinstanser har bestämt avstyrkt motionen, och herr Holmberg kan väl näppeligen göra gällande att dessa remissinstanser inte skulle besitta nödig sakkunskap.

Som utskottet redovisat i sitt utlåtande, uppdrog Kungl. Maj:t den 29 juni 1956 åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att »efter samråd med berörda myndigheter verkställa utredning om behovet av vägförbindelser mellan å ena sidan Norrbottens och Västerbottens län och å andra sidan angränsande delar av Norge samt att därvid, i den mån sådana vägförbindelser prövades erforderliga, särskilt utreda spørgsmålen om deras lämpligaste utsträckning och erforderliga standard samt om deras inbördes angelägenhetsordning». Nu framgår av remissyttrandet från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att denna utredning snart är färdig och att resultatet skall framläggas redan under innevarande år. Utskottet har därav dragit den slutsatsen, att en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om ny utredning i detta läge ej kan vara befogad.

Utskottet har därför, herr talman, kommit till den uppfattningen, att motionen i dagens läge inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Man behöver inte ifrågasätta remissinstansernas sakkunskap i vägfrågor för att uttala förvåning och förtrytelse över att denna vägfråga förhållats årtionde efter årtionde. Som jag tidigare framhållit finns det inga delade meningar i fråga om behovet av vägen, som skulle kunna föranleda dessa ideella förhållningar. Det hänger i stället på viljan att över huvud taget sätta i gång och få det utfört.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9

Ytterligare järnvägsanläggningar i Stockholms södra ytterområden

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr B 68, i anledning av väckt motion angående ytterligare järnvägsanläggningar i Stockholms södra ytterområden.

I en inom andra kammaren av herrar *Johansson* i Stockholm och *Hagberg* väckt motion (II: B 110) hade — under åberopande av motiveringen i motionen II: 218 till 1958 års förra riksdag — föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att det måtte uppdragas åt kommunikationsdepartementet och ledningen för statens järnvägar att snarast låta verkställa utredning och framlägga förslag om nödvändiga järnvägsanläggningar i Stockholms södra ytterområden, inbegripet skapandet av en Söder centralstation.

Utskottet hemställde, att motionen II: B 110 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Statsutskottet har denna gång ägnat den fråga som upptagits i motionen större uppmärksamhet än förra gången, framför allt därigenom att utskottet vänt sig dels till statens järnvägars utredningsmaskineri, dels till Stor-Stockholms planeringsnämnd, Stockholms stads stadsbyggnadsrotel och Stockholmstraktens regionplane-kontor. Dessa instanser förnekar inte frågans allvarliga karaktär. Regionplane-kontoret ifrågasätter emellertid, om kraven på en fullständig järnvägsstation söder om Årstaviken än så länge fått så stor tyngd, att situationen kan anses kritisk. Med den fart som utrednings-maskineriet har i vårt land hinner den nog bli kritisk innan det blir färdigt.

Det problem vi rest står i samband med Stockholms säregna karaktär: att

det som ger staden dess skönhet samtidigt skapar dess svåra trafikproblem. Det var ju inte länge sedan all trafik från söder till norr måste gå över en enda bro, nämligen över Slussen. Det blev därefter två broar, som redan är överansträngda, och vi har i dag reellt en tredje förbindelse genom tunnelbanan. Men vi har nu kommit dithän, att vi har Sveriges andra stad där söder om Stockholm. Redan nu bor 275 000 människor på andra sidan Hammarbyleden, och det beräknas snart bli 350 000. När hela stadens utbyggnad huvudsakligen sker i den riktningen, måste man enligt vår mening se till att skapa ett nytt stort city i detta sydliga Stockholm — vilket är en kommunal fråga — och i samband därmed också en ny centralstation, som avlastar trycket på den centralstation vi har och gör det möjligt för människorna som bor därute och reser med fjärrtåg att komma till och från bostaden utan att först resa in till Stockholms Central.

Utskottet och de åberopade remissinstanserna har mot den tanken anfört ett argument, som jag för begränsad tid måste tillmäta ett visst värde, nämligen att efter tunnelbanans tillkomst kan resenärer med fjärrtåg från tunnelbanestationen vid Centralen lättare komma ut till de förorter som har kontakt med tunnelbanan än de kan göra från en centralstation söder om Årstaviken, som ännu inte har förbindelse med denna bana.

Det är i och för sig riktigt att tunnelbanans tillkomst har medfört förbättringar. Så långt kan jag vara med, men inte längre, ty vi är som sagt inte färdiga att bygga någon ny centralstation i Söderort, och när det talas om två tunnelbanelinjer får vi ju ha i minnet, att det bara är den ena, delade grenen som är klar. Förbättringen finns bara för dem som bor i närheten av de tunnelbanegrenar som existerar. Men i vilken situation står vi om några år? Tunnelbanan utbygges vidare och har hunnit

Ytterligare järnvägsanläggningar i Stockholms södra ytterområden

till Högdalen. Inom en mycket nära framtid är den framme vid Rågsved och Hagsätra. Man sätter nu i gång med att bygga den tunnelbanelinje som börjar vid Hornsgatan och skall föras fram till Jakobsberg och Sättra. 1964 kanske den är framme vid Fruängen. Det är en mycket kort slinga som återstår, innan den först nämnda tunnelhanegrenen kan föras fram till Älvsjö station, dit järnvägsmyndigheterna själva tänkt sig att en eventuell söderstation skall förläggas. Förläggningen står alltfjämt till diskussion. Sedan bör det väl ligga mycket nära till att det skapas en förbindelse från den grenen till den gren som har förts fram till Fruängen, så att inte folk som bor i de trakterna när de skall resa till varandra behöver åka in till Slussen först.

Då kan man få samma goda förbindelse med en ny centralstation i Älvsjö till tunnelbanan som nu med Centralen, och de 350 000, som kanske vid det tillfället bor i Söderort, utanför tullarna, behöver inte fara in till Stockholm till den mest tättrafikerade delen av tunnelbanan. Alla åker inte heller tunnelbana, utan många som skall till eller från tåget färdas med taxi eller kör egen bil. Trafiken över Centralplan och över broarna är ju redan mycket stark och trängseln stor. Titta på Liljeholmsbron vid rusningstid och tänk sedan på att myndigheterna beräknar, att år 1970 trafiken på den leden är sju gånger större än nu samt att trafiken inom tullarna på sin höjd kan få bli 3,4 gånger större, om det inte skall bli fullständigt kaos.

Jag är säker på att det skulle medföra mycket stora fördelar, om inte alla dessa människor behövde slussas in till staden utan kunde med tunnelbana eller med egna fordon komma från järnvägen till sina förortshem. Det är rätt onaturligt att så stora centra inte skall ha någon förbindelse med en viktig fjärrlinje utan denna väldiga omväg. Från affärsmanna- och experthåll har tan-

ken på ett söder-city fått synnerligen stor anslutning. Vissa affärsmän har förstas intresse av att all affärsverksamhet koncentreras inte bara inom tullarna, utan inom ett mycket litet city, men detta blir snart fullständigt olidligt. Alla vet att det rätt snart är meningslöst att ha bil i Stockholm, om så många större arbetsplatser också i fortsättningen skall ligga här inne i centrum.

Det måste bli en utflyttning av arbetsplatser, cityanläggningar, kontor och företag, om vi inte skall komma i ett helt olidligt läge i denna stad.

Det är ju inte svårare — som tidsskriften Affärsökonomi har sagt — att ha två centralstationer i Stockholm än det är att ha två centralstationer i Hamburg-Altona, alltså i samma storstad. I Hamburg finns också vatten stängande, men jag har inte sett någon storstad som har en sådan mängd vattenproblem och broproblem som just Stockholm.

Man har alltså på längre sikt för att uppskjuta frågan kommit med först och främst det argumentet, att alla nödvändiga utredningar är i gång. Visserligen är den stora utredningen slut, men utredningar som pågår behandlar nya järnvägsanläggningar i och utanför Stockholm, framhåller man.

Det mest angelägna efter reparationen av Centralstationen är, hävdar man, åtgärder för att få en snabb och billig lokaltrafik. Först därefter i angelägenhetsgrad skulle här föreliggande problem komma. Dessutom vill man först avvakta utvecklingen av trafiken på järnvägarna. Jag återoppar än en gång hur sakta utredningar går och att man därför i god tid bör sätta sig in i de här problemen. Det talas också om att man först måste utreda om det inte behövs ännu ett dubbelspår mellan Stockholm och Södertälje. Det är verkligen på tiden att man börjar tänka på de väldiga tekniska problem, som ett nytt dubbelspår medför.

Den avlastning vi föreslår skulle

Ytterligare järnvägsanläggningar i Stockholms södra ytterområden

komma att betyda ganska mycket, särskilt om en massa cityanläggningar skulle placeras ut. Från SJ:s sida har förklarats att om godstrafiken skulle betjänas i full omfattning, skulle detta betyda att fjärrtågen skulle få stanna hela tio minuter vid Älvsjö och att stationen där måste byggas om. Denna ombyggnad blir självklart nödvändig om man förlägger den nya centralstationen dit. Den blir till stor nytta även för lokaltrafiken. Att fjärrtågen skulle behöva stanna hela tio minuter i Älvsjö innebär ett medgivande att det är ett mycket stort trafikantintresse att den nya centralstationen kommer till stånd.

För närvarande behöver fjärrtågen bara stanna fem minuter i en så stor stad som Norrköping och fyra minuter i en stad som Linköping. Här gäller det ett område med tre gånger så stor folkmängd som Norrköping. Jag tror att uppgiften att fjärrtågen skulle behöva stå tio minuter i Älvsjö är överdriven. Men även om så inte är fallet uppväges nackdelarna av de många fördelarna, och jag tror att projektet är värt de kostnader som lägges ned på detsamma.

Vi kanske också får sysselsättningsproblem framöver, som gör att vi bör och måste påskynda en del av de projekt som här är angelägna.

När jag är inne på utredningsmaskineriet kan jag inte låta bli att framhålla en sak, som jag omnämnt i motionen, nämligen att gamla utredningar kan låsa fast myndigheterna vid lösningar, som utvecklingen gått förbi. Centralstationen i Stockholm placerades på sin tid mitt i staden, men när en rangerbangård skulle byggas, förlades denna i Tomtebodan, som på den tiden låg utanför staden eller i varje fall i en av dess utkanter. Nu behövs en ny rangerbangård. För nära 40 år sedan, i början av 1920-talet, blev en utredning klar, vari rekommenderades att denna rangerbangård skulle ligga någonstans vid Årsta gårde, där den nya central-

stationen skulle läggas, som vi ursprungligen förordade, i samband med att vi föreslog ett nytt city därute. Det är det största obebyggda tomtmarksområde som står till förfogande så nära innerstaden. Nu planerar man alltså att bygga en ny bullrande rangerbangård på den tomtmark som reserverades för 40 år sedan. Emellertid har staden vuxit så att denna rangerbangård kommer att ligga i dess geografiska centrum. Man får väl vara tacksam över att det inte har för 40 år sedan gjorts en utredning om ny sopstation i Stockholm och att tomtmark inte har reserverats för en sådan. Ty även om under tiden en ny stad byggts runtomkring, hade man väl också i detta fall i den byråkratiska konsekvensens namn fasthållit vid att sopstationen skulle placeras mitt i staden.

Vi anser att man inom SJ tycks ha större intresse av att lägga ned trafiklinjer än att utveckla trafik.

Även om utredningar är i gång, skadar det nog inte att höra expertis utanför SJ-ledningen som väl kommunikationsdepartementet skulle kunna uppåbåda, så att man inte läser sig fast vid gamla föreställningar i det byråkratiska maskineriet, som alltid vill skynda långsamt och inte i tid tar konsekvenserna av att staden växer, att nya storstäder bildas utanför den inre staden och att trafikproblemen till dessa förorter måste lösas så att de olidliga trafikförhållandena i stadens centrum förbättras.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Som den föregående ärade talaren redan omnämnt, har utskottet remitterat denna fråga till Stor-Stockholms planeringsnämnd, vilken väl får anses besitta en verklig sakkunskap i det nu aktuella kommunikationsproblemet. I utskottet har vi därför till-

Tjänstårsberäkning för lärare i de svenska missionssällskapens tjänst

mätt nämndens remissyttrande väsentlig betydelse. Jag kan säga att det varit avgörande för vårt ställningstagande.

I sitt remissyttrande erinrar planeringsnämnden om att järnvägsstyrelsen har utredningar i gång om behovet och utformningen av nya järnvägsanläggningar i Stockholms södra ytterområden. Sedan fortsätter remissyttrandet: »Med hänsyn härtill och då frågan om en Söder centralstation i dagens läge för Stor-Stockholms del ändock måste betraktas som ett andrahandsproblem i jämförelse med en rad andra önskemål om förbättringar för den lokala persontrafiken och för godstrafiken anser planeringsnämnden det inte motiverat att nu föreslå någon ytterligare utredning i ämnet.» Det innebär inte att vare sig planeringsnämnden eller utskottet på något sätt underskattar betydelsen av järnvägarna i detta kommunikationsproblem. Planeringsnämnden har också erinrat om att det i uppgjort aktionsprogram och i utredningar har understrukits att man även i framtiden vid lösningen av Stockholms trafikfrågor måste bygga på järnvägstrafiken.

Vi har, herr talman, på grund av vad som anförts i remissyttrandena och vad vi i övrigt har erfarit, kommit till den slutsatsen, att skäl inte föreligger att nu göra framställning i ämnet. Men vi förutsätter med hänsyn till frågans stora vikt och betydelse att man vid utredningar och planläggningar med uppmärksamhet följer detta mycket väsentliga kommunikationsproblem.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Jag har givetvis uppmärksammat den positiva tanken i statsutskottets utlåtande, men det utmynnar i ett »skynda långsamt». Jag erinrar om att sedan utlåtande begärts från regionplanenämnden och stadsplanenämnden i Stockholm har majoriteten i Stockholms stadsfullmäktige för-

ändrats, och jag är inte alldeles säker på att den nya majoriteten vill ha samma långsamma takt i dessa frågor som den gamla.

Jag ber vidare ännu en gång att få påtala, att de lättnader man åstadkommer genom tunnelbanan för detta distrikt ännu så länge bara kommer en liten del till godo och att frågan på ett senare stadium och lättare kan lösas för dem med en tunnelbanestation vid en ny centralstation vid Älvsjö.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10

Tjänstårsberäkning för lärare i de svenska missionssällskapens tjänst

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr B 69, i anledning av väckta motioner angående viss tjänstårsberäkning för lärare i de svenska missionssällskapens tjänst.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Söderquist* och *Ollén* (I: B 77) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.* (II: B 51), hade hemställts att de lärare, varom i motionerna vore fråga, vilka kunde styrka att de under bortovaron stått i annat lands skolväsen, måtte vid sökande och återupptagande av tjänst i hemlandet få tillgodoräkna sig den löneklassplacering de hade då tjänsten i hemlandet avbröts för skoltjänst i utlandet.

Utskottet hemställde, att motionerna I: B 77 och II: B 51 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Ohlson*, *Ivar Johansson*, *Pålsson*, *Anders Johansson*, *Malmborg*, *Rubbestad*, *Ståhl* och *Hansson* i Önnarp samt fröken

Tjänstårsberäkning för lärare i de svenska missionsällskapens tjänst

Vinge, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: B 77 och II: B 51, besluta, att de lärare, varom i motionerna vore fråga, vilka kunde styrka att de under bortovaren stått i annat lands skolväsen, måtte vid sökande och återupptagande av tjänst i hemlandet få tillgodoräkna sig den löneklassplacement de hade då tjänsten i hemlandet avbröts för skoltjänst i utlandet.

Sedan utskottets hemställen föredragits, yttrade:

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! I början av detta år framlade vi från de fyra demokratiska partierna en motion, och den behandlas här i statsutskottets nu förevarande utlåtande, nr B 69. Motionen har förutom av mig undertecknats av herrar Rubbestad, Svenungsson och Gustafsson i Bogla. Frågan kan ju kanske sägas vara av ganska ringa räckvidd. Den berör ju ett fåtal människor, men för dem som berörs av saken är den allvarlig nog. Jag vill bara säga ett par korta ord i detta ärende.

Under årens lopp har många lärare, som längre eller kortare tid arbetat i missionens tjänst, återgått till skolarbete i hemlandet. De har kanske innan de lämnade Sverige arbetat 3—8 år i vårt land. Så känner de kallelse att ge tid och kraft åt missionsarbetet och går in i detta arbete och tjänar i skolan ute på fältet. De ägnar sig alltså åt det skolarbete som respektive länder har där, och de står i mycket hög grad ansvariga för det. De arbetar där i en, två eller tre perioder, återvänder till hemlandet och inträder i vårt lands skolväsen igen. Efter nu gällande regler får de börja i den lägsta löneklassen när de kommer hem fastän de arbetat här hemma en lång tid innan de reste ut. Vi tycker att detta inte är riktigt.

Det är klart att när läraren-missionären går ut i sitt arbete på missionsfältet så gör han det i människokärle-

kens och humanitetens tjänst. Men vi tycker att det skulle vara en gård av generositet och uppskattning av detta arbete från statsmakternas sida om man ville bifalla motionen. Den begär inte att de skall få tillgodoräkna sig åren på missionsfältet i tjänstehänscende, utan motionen begär endast, som också reservanterna har framhållit, att lärare, när de kommer hem, skall få börja i samma löneklass som de hade, när de slutade här hemma och gick ut på missionsfältet, och att de inte skall dyka ner i botten när de kommer hem igen. Jag skulle vilja rikta en enträgen vädjan till kammaren att bifalla denna synnerligen billiga begäran från dessa lärarens sida och därmed också bifalla de önskemål, som svenska kyrkans diakonistyrelse, svenska missionsrådet och andra har anfört.

Nu kan man säga att dessa lärare kan söka dispens, ty då kan de få sådan och börja i samma löneklass som de hade när de reste ut. Till detta vill jag bara säga att det skulle underlätta betydligt för missionsällskapen att få kvalificerat folk att resa ut, om vederbörande från början visste att de, när de eventuellt kommer hem, fick börja i samma löneklass som de hade när de lämnade tjänsten i Sverige.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av herr Ohlson m. fl. i utskottsforlaget.

I detta anförande instämde herrar Rubbestad (cp) och Larsson i Luttra (cp).

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Det är väl ingen som förnekar värdet av dessa människors arbete i andra länders tjänst. Det är inte det frågan gäller i dag. Jag har därvidlag ingen avvikande mening från min namne i Borås. Men andra synpunkter kan läggas på problemet.

När vi i statsutskottets femte avdelning har haft att pröva detta ärende,

Tjänstårsberäkning för lärare i de svenska missionssällskapens tjänst

har vi givetvis gjort det från de synpunkter vi har att lägga på dylika framställningar, nämligen de lönetekniska synpunkterna. Det är enligt min mening inte så enkelt att här skapa generella regler som skulle vara tillämpliga i alla dessa fall. Jag är rädd för att man, om man skulle ge sig in på det, finge skriva bestämmelser, som skulle ta upp en stor del av det redan nu mycket omfattningsrika avlöningsreglementet och att dessa bestämmelser ändå inte skulle kunna tillämpas i alla enskilda fall. Jag tror inte man kan generellt säga att oberoende av bortovarotidens längd skall man få samma löneklass som förut. Det måste väl ändå finnas några begränsningar, så att det skulle kunna bli rättvist.

Vidare kan man ju fråga om det under den tid som gått verkligen förekommit några större besvärligheter. Kungl. Maj:t har ju bemyndigande att medge ett sådant förfarande som motionärerna här talar om. Ärendenas antal är heller inte så stort att det är någon belastning för Kungl. Maj:ts kansli att handlägga dessa ärenden. Det är väl inte nödvändigt att man skall detaljreglera allting i samhället. Man brukar ju på det håll som herr Gustafsson i Borås företräder tala mycket bestämt emot att man på vårt håll vill fingra på allting och detaljreglera allting.

Därtill kommer att detta problem om treårsavbrott gäller inte bara dessa människor. Det har betydelse för de statliga tjänstemännen över huvud taget. Jag vet inte om det är rätt att säga att man härvidlag skall göra undantag för denna grupp av människor. Det finns andra statstjänstemän som är borta från statstjänsten och har en annan befattning under längre tid än tre år. De kommer i samma predikament som dessa missionärer. De kan i sitt arbete ha nytta av det andra arbetet lika väl som missionärerna i sitt. Det kan även för deras arbetsgivares del vara av samma värde att de har utfört detta arbete un-

der avbrotten, men ändå faller de under treårsavbrottets dom.

Avlöningsreglementena har ju alltmer fått karaktären av avtal mellan parterna på den statliga arbetsmarknaden, och det är i varje fall enligt mitt förmenande ett skäl till att man inte ensidigt skall ändra på gällande bestämmelser.

Vidare kan nämnas att skolöverstyrelsen har i uppdrag att göra en översyn av ifrågavarande område. Det finns även en löneförfattningsberedning som skall försöka förenkla avlöningsreglementets bestämmelser. I avvaktan på resultatet av skolöverstyrelsens utredning och löneförfattningsberedningens arbete bör man kunna lugna sig och se tiden an, innan man vidtar ändringar i nu gällande bestämmelser.

Herr talman! Detta är motiveringen till utskottsmajoritetens ställningstagande, och jag ber att å utskottets vägnar få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! När reservanterna har yrkat bifall till motionen, har det inte berott på att man lagt enbart en ur de kristna samfundens synpunkt nyttobetonad bedömning på frågan. Man har snarare resonerat på det sättet, att man inte skulle försvåra för missionssällskapen att få kvalificerade krafter till den skolverksamhet det här gäller och som bedrivs i olika delar av världen.

Herr Gustafsson i Stockholm, talesman för utskottsmajoriteten, säger, att vi har en överdriven ambition att detaljreglera. Det kan väl knappast sägas vara detaljreglering, när motionärerna och reservanterna vill utbyta den prövning från fall till fall som nu förekommer mot ett generellt tillstånd. Det är väl snarare de som följer utskottsmajoriteten och yrkar avslag, som vill ha kvar den form av detaljreglering som vi för närvarande har. Det är klart att man kan säga att detta är en liten fråga, både ekonomiskt och i övrigt. Men den stora vinsten med ett bifall till

Tjänstårsberäkning för lärare i de svenska missionssällskapens tjänst

motionen skulle ju vara att de kvalificerade lärarkrafter av olika slag, från filosofie doktorer och till småskollärarinnor, vilka beger sig ut för att arbeta hos missionssällskapen i olika delar av världen, skulle veta vad de har att rätta sig efter. Det skulle för dem utgöra en både moralisk och ekonomisk trygghet, att de utan vidare fick tillgodoräkna sig dessa tjänsteår utöver dem de skaffat sig innan de reste ut.

När herr Gustafsson i Stockholm hänvisar till det utredningsuppdrag som givits skolöverstyrelsen, kan det givetvis ligga någonting däri — det skall inte på något sätt bestridas. Men för det första vet vi redan nu att det inte i något fall förekommit att man nekar vederbörande att tillgodoräkna sig sådana här tjänsteår utomlands. Varför skall det då vara nödvändigt att ytterligare utreda saken? För det andra begränsar sig skolöverstyrelsens uppdrag till sådana lärare som reser ut för att arbeta inom svenska kyrkans mission. Det finns ju en hel rad andra missionssällskap, som skickar ut lärarkrafter, vilka befinner sig i precis samma predikament. Det beslut som fattas måste därför gälla över hela linjen.

Jag skulle, herr talman, vilja tillägga att reservanterna har betraktat denna sak såsom i viss mån ett led i hela den omfattande tekniska biståndsverksamheten genom Förenta Nationerna, som inte minst vi här i landet är mycket angelägna om att stödja. Vi har intresse av att svenskar skickas ut till s. k. underutvecklade länder för att genom kvalificerade insatser på olika områden bidra till en snabbare utveckling i både kulturellt och tekniskt avseende inom dessa delar av världen. Den kristna missionsverksamheten spelar precis samma roll inom de underutvecklade länderna, och den har på visst sätt varit en föregångare till den profana biståndsverksamheten. Man kom på det hållet långt tidigare till insikt om den enorma nivåkillnaden mellan olika folk i värl-

den och man greps av ambition att via kristendomen och den kristna missionen göra en insats för förbättring av tillståndet i de underutvecklade länderna. I sak är det alltså här fråga om grenar på samma träd. Alla är besjälade av en önskan att söka bidra till en kulturell och teknisk lyftning av de stora områden, för att inte säga kontinenter, som allttjämt ligger efter i utveckling.

Inom den profana verksamheten av detta slag får de tjänstemän eller andra, som deltar i arbetet, tillgodoräkna sig denna tid såsom tjänsteår då det gäller deras lönetursberäkning här hemma. Ovissheten om hur därvidlag skulle förfaras har tidigare försvårat rekryteringen av dessa expertuppdrag, men nu har saken reglerats. Då är det på tiden att de som arbetar inom missionen i någon mån jämställas med övriga, så att de icke befinner sig i ett avsevärt sämre läge. Att göra detta är ju inte förenat med några risker eller långtgående ekonomiska konsekvenser. Det är bara fråga om ett moraliskt stöd åt de krafter som vid sidan av de mera officiella institutionerna arbetar inom de underutvecklade länderna, och detta lilla handtag borde man kunna ge dem.

Jag tycker också att det är litet för litet att här skylla på utredningar och andra små hakar, varpå man möjligen av rent formella skäl kan hänga upp ett nej. Hela denna sak är rent kvantitativt av föga vikt, men kvalitativt — genom det moraliska stöd det här gäller — så pass betydelsefullt, att kammaren borde kunna visa det tillmötesgåendet att bifalla reservationen.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till reservationen.

Herr *Antonsson* (c) instämde häri.

Herr **GUSTAFSSON** i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill än en gång understryka att det inte är av någon ovilja

Tjänstårsberäkning för lärare i de svenska missionsällskapens tjänst

mot de människor det här gäller som utskottet tagit sin ståndpunkt. Men saken är kanske inte så lätt ordnad som herr Ståhl ville göra gällande. Det finns ju ändå ett avlöningsreglemente. Herr Ståhl anser visserligen att motionens förslag skulle innebära en förenkling, men jag vet inte, om herr Ståhl eller jag är mest kompetent att bedöma detta. För min del vågar jag påstå att om man skulle sätta sig ned och skriva regler på det här området, skulle man belasta det nuvarande avlöningsreglementet med ytterligare ett par sidor. Är detta en förenkling?

Det är väl enklare att Kungl. Maj:t såsom nu får i uppdrag att handlägga dessa frågor och fatta avgörandet. Har denna ordning medfört att någon blivit orättvist behandlad eller har det över huvud taget skett någonting som kan påtalas? Ärendenas antal är inte heller större än att det måste vara bättre att förfara på detta sätt i stället för att ha ett par sidor i avlöningsreglementet, som man skall försöka tillämpa.

Det var detta jag åsyftade när jag talade om denna strävan att försöka detaljreglera saker och ting som det är onödigt att detaljreglera.

När man påstår, att dessa människor skulle vara så beroende av en garanti för att komma en eller annan löneklass högre när de återvänder, att detta skulle vara avgörande för huruvida de tar sådana uppdrag eller inte, vågar jag hysa den något kätterska uppfattningen, att idealiteten nog i de flesta fall är litet större än så hos dem.

Herr talman! Vad som sagts har inte övertygat mig om att det finns någon anledning att vidta någon ändring här, och jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Jag har med visst intresse lyssnat till herr Ståhls och herr Gustafssons i Borås anförande i denna

fråga. Jag har sett deras inlägg emot bakgrunden av åtskilliga opinionsyttringar, som har förekommit inte bara i riksdagen utan jämväl ute i den offentliga debatten om det statliga avlöningsreglementet.

Herr Ståhl har i andra sammanhang varit en ivrig förespråkare för att vi skall göra det statliga reglementet så enkelt och lätthanterligt som möjligt. Han har själv varit med om att biträda förslag i denna kammare om att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förenklingar av avlöningsreglementet. Jag delar herr Ståhls uppfattning på denna punkt, att man skall eftersträva förenklingar så långt som det över huvud taget är möjligt och förenligt med ett någorlunda fast avlöningssystem. I sak är vi alltså här överens. Då förvånar det mig, att herr Ståhl i dag inte är beredd att ta konsekvenserna av sitt tidigare ställningstagande, ty ett bifall till den mening, som herr Ståhl nu gör sig till talesman för, betyder att vi får öka det statliga avlöningsreglementet med minst två sidor text. — Jag ser, att herr Ståhl ler, men detta leende är väl i så fall ett uttryck för att han icke har tänkt igenom det problem, som han nu sysslar med. — Om vi skall reglera detta i SAR måste vi naturligtvis också begränsa verkningarna till de områden som vi avser, och det är just detta begränsningsarbete som resulterar i en serie av paragrafer. Förhållandena är sådana.

Hur ser detta problem ut i verkligheten? Ja, det förekommer kanske ett eller två fall om året, då men begär att få räkna löneklass med stöd av tjänstgöring vid missionskolar i utlandet. Hur har dessa fall behandlats? Herr Ståhl har själv vitsordat, att de har fått sin löneklassplacering. Man har beaktat denna tjänstgöring, den har alltså icke varit hinderlig vid deras lönetursberäkning. Är det då rimligt att bara för formens skull ställa till allt detta krångel i SAR, när samtliga

Tjänstårsberäkning för lärare i de svenska missionssällskapens tjänst

dessa i alla fall får just det man avser att ge dem? Vi har nämligen vissa prejudikat på detta område. En hel del svenska militärer och andra har tjänstgjort i Abessinien. De har fått räkna lönetur trots tre års avbrott. Analogi-vis har vi tillämpat samma princip när det gällt lärare vid missionsskolor. Dessa förlorar ingenting på denna tillämpning, som blir enkel och smidig och gör det möjligt att i det enskilda fallet kanske göra mera än man kan, om herr Ståhl skall belasta reglementet med ytterligare en serie av paragrafer.

Herr talman! Jag tror, tror att det är sundare att följa de rekommendationer, som riksdagen tidigare har gjort, nämligen att vi skall försöka förenkla lönereglementet så långt som det anständigtvis går och inte belasta det med onödiga utsvävningar, som kanske inte får tillämpning ens varje år.

Herr STÅHL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt, att jag kanske råkade le en smula, när jag hörde civilministerns argumentation, men det berodde inte på vad han tydligen åsyftade utan på det faktum, att civilministern och vi i stort sett strider om påvens skägg. Vi är faktiskt ense i sak, nämligen att det finns ett svenskt intresse att så många som möjligt inom den lärarkategori vi här talar om kommer ut i arbete på missionsfälten.

Jag tar med tacksamhet fasta på statsrådets konstaterande, att alla som hittills kommit hem har fått tillgodoräkna sig sina tjänsteår. Jag utgår ifrån att det i fortsättningen kommer att bli likadant, även om kammaren inte skulle bifalla reservationen. Men är det verkligen, när vi är ense i sak, ett skäl att gå emot detta yrkande, att det eventuellt blir några rader mera i ett löne-reglemente? Jag erkänner utan vidare, att både civilministern och herr Gustafsson i Stockholm är större experter på detta område än jag, så därvidlag tar jag inte upp någon diskussion. Jag kan

inte säga hur många rader eller sidor mera det blir, men vad som står fast är att det skulle bli en ökad trygghet för dessa befattningshavare, om de visste, att det i lönereglementet står att de får tillgodoräkna sig den tid som det här gäller.

Om statsrådet är ense med mig om att det är ett svenskt intresse att så många som möjligt kommer ut i detta arbete, varför då icke ta detta lilla steg? De där båda sidorna skrämmer inte mig och jag hoppas heller inte andra kammaren. Saken är verkligen mera värd än så.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Gustafssons i Stockholm positiva inställning till själva saken är jag mycket glad åt att lyssna till. Men då han befarar att det blir ett väldigt krångel om vårt förslag bifalles, vill jag påpeka en omständighet som kanske inte uppmärksammats riktigt. Det finns en kategori människor som arbetar ute på missionsfältet och som redan i dag har de rättigheter vi i motionen kräver för lärarnas del. Det är ett trettiotal läkare på olika håll i världen. De får inte bara de möjligheter vi yrkar på i motionen utan kan också tillgodoräkna sig tjänsteåren ute på fältet. Vi anser inte att man skall gå så långt.

Människor som bärs av idealism och humanitet skall få göra vissa offer. Men kan sådana lärare det här gäller när de kommer tillbaka och vill träda i tjänst igen i sitt hemland styrka, att de under bortovaron ute på missionsfältet har arbetat i andra länders skolor, som är fullt likvärdiga med de svenska skolorna — de skolor det här är fråga om har många gånger ungefär samma schema som de svenska och undervisningen är i vissa fall t. o. m. svårare än hemma, t. ex. i Englands, Frankrikes och Belgiens kolonialländer — då skall de enligt vår uppfattning ha rätt till

Tjänstårsberäkning för lärare i de svenska missionssällskapens tjänst

samma löneklassplacering som de hade när de avbröt sin lärarverksamhet i Sverige för att tjänstgöra i utlandet.

Detta, mina ärade kammarledamöter, tycker vi är en billig begäran. Jag tror inte att man behöver befara hela serier av paragrafer fördenskull. Har man kunnat ordna saken för ett trettiotal läkare, bör man kunna ordna den också för det hundratal lärare som utför en av oss alla uppskattad gärning i främmande land.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Herr Ståhl gjorde i sitt senaste inlägg detta problem till ett trygghetsproblem. Herr Ståhl menar väl ändå att saken är det väsentliga och formen, i vilken dessa människors intressen tillgodoses, är mindre väsentlig? Här finns nämligen, herr Ståhl, en serie prejudikat från handläggningen av dessa ärenden. Dessa prejudikat ger i det närmaste samma trygghetsgaranti som en paragraf i lönereglementet.

Herr **STÅHL** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Får jag bara säga till herr statsrådet att herr statsrådet för det första själv konstaterar att den nuvarande ordningen ger »i det närmaste samma trygghet» men dock inte samma trygghet som en bestämmelse av det slag vi tänkt oss, och för det andra att det inte är någon tillfällighet att samtliga instanser som är verksamma på detta område och som haft motionen på remiss livligt har tillstyrkt den. Då tycker man att statsrådet med litet god vilja skulle kunna hålla med om att det bleve lättare för svenska kyrkans och Svenska missionsförbundets missionsstyrelser och för alla andra som leder denna verksamhet att få kvalificerade krafter till detta arbete, om bestämmelsen i fråga funnes än som det nu är. I annat fall hade dessa instanser säkert

inte så livligt tillstyrkt förändringen som faktiskt skett.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINDHOLM**:

Herr talman! Jag vill bara erinra kammarens ledamöter om att herr Ståhl själv har vitsordat att ansökningarna hittills har bifallits.

Herr **RIMMERFORS** (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet för att säga något i samband med herr Ståhls första anförande. Jag vill ytterligare understryka hans synpunkt på det intima sambandet mellan missionens problem i dag och frågan om arbetet bland de underutvecklade folken.

Tillsammans med många andra av riksdagens ledamöter var jag inbjuden till Socialdemokratiska ungdomsförbundets kongress för något över en vecka sedan. Man behandlade där de fattiga och underutvecklade folkens problem. En av talarna, professor Sune Carlsson i Uppsala, som i många länder gjort en uppmärksam insats i FN:s tjänst, sammankopplade där på ett mycket naturligt sätt missionens arbete med det tekniska biståndet. Han gav ett finare vitsord åt exempelvis Svenska missionsförbundets arbete i Kongo än jag hört från någon som står utanför missionen.

Mot denna bakgrund har också jag, herr talman, sett det som en ganska billig begäran när man liksom i förväg vill klara detta problem med kvalificerade lärarkrafter, som ger några år av sin bästa tid i utlandstjänst och sedan vill återinträda i sin gärning hemma. Det har ju här understrukits att det inte gäller att få tillgodoräkna sig tjänsteår under arbete utomlands. Det gäller bara att undvika att dessa personer klassas ned vid hemkomsten. Jag tror att detta önskemål ligger i linje med den uppskattning som herr Gustafsson i Stockholm och även civilministern gett uttryck åt beträffande själva saken.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen av herr Ohlon m. fl.

Ändringar av bestämmelserna om löneklassuppflyttning m. m.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Till herr Rimmerfors vill jag säga, att jag har litet svårt att för min del koppla ihop denna sak med den betydligt större frågan som är förknippad med det tekniska biståndet till underutvecklade länder. Detta bidrag skall väl ändå inte ges på det sättet, att man utformar bestämmelser i avlöningsreglementet som skall tillförsäkra vederbörande en viss lön när de återinträder i tjänst här i Sverige. Hjälpen till underutvecklade länder är ett betydligt större problem och bör inte sammankopplas med denna detaljfråga som jag, och andra som har samma uppfattning, närmast uppfattat som en löneteknisk fråga. Man skall inte krångla till avlöningsreglementet i onödan.

Dessa frågor har hittills klarats på ett tillfredsställande sätt. Man skall se detta endast ur ren löneteknisk synpunkt. Gör man det, herr talman, då kommer man till det resultatet att dessa motioner bör avstyrkas.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Alltfort kvarstår dock en principiell åtskillnad mellan många av dem som går ut i det tekniska biståndets tjänst och de som arbetar med likartade uppgifter i missionssällskapens tjänst.

Hur det än går tror jag att frågan faller framåt genom beslutet i dag. Här har uttalats så många värdefulla ord från civilministern och andra talare. Detta kommer att garantera en god behandling av ärendena, även om motionen i dag avslås. Jag vidhåller dock, herr talman, att det skulle vara i linje med vår övriga politik att bifalla motionen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besva-

rad. Herr Gustafsson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr B 69, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 118 ja och 94 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 11

Ändringar av bestämmelserna om löneklassuppflyttning m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr B 70, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar av bestämmelserna om löneklassuppflyttning m. m.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Det var med stor tillfredsställelse som man 1954 konstaterade, att staten ville vidta en del åtgärder för att hjälpa den ungdomsverksamhet som har bedrivits sedan många år i vårt land. Åtgärderna beträffande fritidsgrupperna intog här en framträdande plats, men det infördes också en be-

Ersättning åt Eric Hellner för rättegångskostnader

stämmelse om att lärare som tar tjänst såsom studierektor, konsulent, distriktsinstruktör eller därmed jämförlig befattning inom statsunderstödd folkbildningsorganisation etc. skall få tillgodoräkna sig tjänsteåren då de ånyo söker sig tillbaka till sitt ordinarie arbete.

Det gäller här, herr talman, 60 å 70 personer som arbetar på riksplanet inom dessa ungdomsorganisationer. Det totala antalet som arbetar inom organisationerna är väsentligt större, men vi motionärer har inte åsyftat några andra än dessa, som har som sin väsentligaste uppgift att utbilda andra ungdomsledare och därmed intar en nyckelställning.

Man kan säga att motionen omfattar tre trappsteg. Det första trappsteget gäller rätt till löneklassuppflyttning och beräkning av pensionsunderlag för de lärare, som tar ledigt för uppdrag inom ungdomsorganisation. För närvarande får dessa personer tillgodoräkna tjänstetid inom organisationerna men icke för löneklassuppflyttning och pensionsunderlag. Bland de 60 å 70 personer som jag nämnde är omkring 15 lärare — det första trappsteget rör sig alltså om dessa 15.

Det andra trappsteget innebär att samma bestämmelser skall gälla även dem som har annan statlig tjänst, alltså inte bara lärare. Inte heller här rör det sig om så många personer — i varje fall kan det ju inte vara fler än dessa 60 å 70. Alla har ju inte statlig tjänst.

Jag kommer så, herr talman, till det tredje och högsta trappsteget. Det finns omkring 300 anställda inom ungdomsorganisationerna, men bara 60 å 70 tjänster är statsbidragsberättigade. Vi menar att man skulle kunna utvidga bestämmelsen till att gälla även dessa andra tjänster. Bland de 300 kan det väl knappast vara mer än 150 som har statlig tjänst, och om motionen bifalles i sin helhet, skulle det alltså bara gälla dessa 150, som skulle få tillgodoräkna sig sina tjänsteår vid löneklassuppflytt-

ning och beräkning av pensionsunderlaget. Jag tror, herr talman, att det inte hade varit så farligt om man hade följt den linjen. Jag vet att det skulle ha sin betydelse när det gäller att rekrytera befattningarna. Nu kanske vi inte trodde att motionen skulle bifallas helt, men vi hade ändå hoppats att man skulle kunna göra någonting.

Vi kommer, herr talman, att om någon vecka här i kammaren diskutera den allvarliga frågan om ungdomsbrottsligheten. Statistiskt material och erfarenheten säger oss, att ungdomsorganisationerna utför ett gott och uppoffrande arbete i ungdomsfostrande syfte. Det bör i nuvarande situation vara uppenbart att staten måste hjälpa dessa organisationer i deras gagneliga verksamhet. Vi har här velat peka på en väg att knyta de mest lämpliga personerna till tjänster i nyckelställning inom organisationerna. Genom ett bifall till motionen skulle nämligen rekryteringsbasen breddas.

Herr talman! Jag skall inte yrka bifall till motionen — det vore väl dumt att göra det när statsutskottet enhälligt har avstyrkt den — men det kan ju hända att vi återkommer någon annan gång.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12

Ersättning åt Eric Hellner för rättegångskostnader

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr B 71, i anledning av väckta motioner om ersättning åt lantbruksinspektoren Eric Hellner för vissa rättegångskostnader.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru Nilsson och herr Robert Johansson (I: B 113) samt den andra inom andra kammaren av herr Björkänge (II: B 145), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta tillerkänna inspektoren Eric Hellner ett belopp av 7 167 kronor

Ersättning åt Eric Hellner för rättegångskostnader

för täckande av de kostnader han åsamkats genom att han måst hänvända sig till domstol för att få en fråga om vattenfallsstyrelsens skadeståndsskyldighet rättsligt prövad samt gottgöra Hellner för en svår kroppsskada han lidit med ett skäligt belopp.

Utskottet hemställde, att motionerna I: B 113 och II: B 145 icke måtte av riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **BJÖRKÄNGE** (cp):

Herr talman! Utöver den motivering som återfinnes i motion nr B 145 i denna kammare ber jag att få anföra följande:

Ärendet gäller icke endast frågan om skadestånd åt en enskild person. Det är också en arbetarskyddsfråga av stora mått. Ute i landet finns många elektriska distributionsföreningar, av vilka var och en har ett antal transformatorer av samma typ som den i vilken Hellner blev skadad. Det händer med jämna mellanrum att säkringar måste bytas eller andra arbeten utföras. Hellners olycka har visat att skyddet inte är hundraprocentigt för den, som går in i en dylik transformator. När man fyller i en blankett för anmälan om yrkesskada, finns på blanketten en punkt där vederbörande frågar, om arbetsgivaren har vidtagit åtgärder för att förhindra att en olycka upprepas.

Nu vill jag fråga utskottet, om det har förvisat sig om att vattenfallsstyrelsen har vidtagit åtgärder för att förhindra ett upprepande. Om inga sådana åtgärder vidtages riskerar de arbetare som skall sköta dessa transformatorer ständigt liv och lem. Hellner har genom sin mot vattenfallsstyrelsen väckta ansvarstalan fäst allmänna opinionens uppmärksamhet på att brister föreligger i fråga om arbetarskyddet. Denna upplysning, som samhället borde vara honom tacksam för, har kostat honom 7 167

kronor. För att Hellner skall få en möjlighet att åtminstone få sina kostnader täckta, skall jag avstå från att yrka bifall till motionen i den del som avser skadeståndet.

Herr talman! Jag anholder sålunda att kammaren måtte besluta tillerkänna inspektör Eric Hellner ett belopp av 7 167 kronor för täckande av de kostnader han åsamkats genom att han har måst vända sig till domstol för att få frågan om vattenfallsstyrelsens skadeståndsskyldighet rättsligt prövad.

Herr **GUSTAFSSON** i Stockholm (s):

Herr talman! I föreliggande ärende skulle jag kunna inskränka mig till att hänvisa till det yttrande av vattenfallsstyrelsen, som är intaget i statsutskottets utlåtande. Styrelsen gör i detta yttrande gent emot motionärerna gällande, att det inte har funnits någonting att anmärka på i detta fall vad det gäller skyddsanordningar och sådant. Det händer ibland olyckor som man inte kan förebygga, och styrelsen menar att det olycksfall som inträffat var av force majeure-natur.

Ja, då uppstår frågan om det finns skäl för riksdagen att ändra på ett domslut. I statsutskottet har vi menat att det inte finns något skäl i detta fall. Frågan har prövats av domstol, och Hellner har icke fullföljt talan utan han har funnit sig i det utslag som fällts i första instans. När Hellner icke har fullföljt talan, kan då riksdagen korrigera det beslut som domstolen har kommit till? Sådant har skett i vissa fall då motstridande domstolsutslag föreligger i mer än en instans. Riksdagen har i några fall uttalat att det för vederbörande förmånligaste utslaget skall gälla, men i ett sådant fall som det föreliggande har riksdagen aldrig tagit ställning gent emot ett domstolsutslag.

Nästa fråga är då denna: Finns det anledning ur skälighetssynpunkt att här göra ett medgivande? På den frågan

Ersättning åt Eric Hellner för rättegångskostnader

svarar vi i utskottet, som ju handlägger åtskilliga sådana ärenden, nej. Hellner har visserligen tillfogats en betydande skada, men han har fått en låt vara kanske obetydlig ersättning och har också möjlighet att utföra sitt vanliga arbete. Det är endast i fall då sådana möjligheter icke förelegat som riksdagen brukar kunna gå med på att ur skälighetssynpunkt tillerkänna vederbörande någon ersättning. Om man prövar detta ärende ur de synpunkter som har varit vanliga vid dylika prövningar, kommer man fram till att riksdagen inte kan vidta någon åtgärd här.

Jag ber att med hänsyn till vad jag nu anfört få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BJÖRKÄNGE (cp):

Herr talman! Utskottets talesman säger att Hellner inte har fullföljt talan. Detta beror ju bara på att han inte har haft ekonomisk möjlighet att fortsätta att processa med vattenfallsstyrelsen.

Jag tycker nog att utskottets talesman tar litet för lätt på denna fråga, ty det är väl ändå inte på det sättet att man stillatigande skall åse en sådan här olycka och sedan uraktlåta att vidta sådana skyddsåtgärder, att en liknande olycka i fortsättningen omöjliggöres. Det kanske finns en möjlighet att slippa ifrån sådana här olyckor, om man får dessa transformatorer bättre gjorda än tidigare. Det är inte så roligt att bli utan syn på ett öga, även om man trots detta kan fortsätta sitt vanliga arbete. Och vem garanterar att nästa gång något sådant händer i en transformator det inskränker sig till en kroppsskada? Det kanske då kan bli en dödsolycka. Borde inte utskottet innan det kategoriskt gått in för avslag ha tagit reda på om vattenfallsstyrelsen tänker uträta någonting som förebygger olyckor av detta slag?

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Beträffande frågan huruvida det funnits tillräckliga skyddsanordningar vill jag bara hänvisa till vad vattenfallsstyrelsen säger att »av utredningen i målet framgår, att några föreskrifter om skyddsjordning icke funnits, varför något åsidosättande av säkerhetsföreskrift ej heller skett». Detta är alltså bakgrunden.

Jag är fullt införstådd med att det kan vara behjärtansvärt att vidtaga åtgärder för att hålla människor som drabbas av dylika olyckor skadeslösa. Jag är emellertid rädd för att skulle man bifalla detta ärende kommer man ut på ett område, där man inte vet vilka konsekvenserna kan bli. Var skall man sätta gränsen i fortsättningen? Man får då tydligen bifalla det övervägande antalet av alla framställningar om ersättningar i dylika fall.

Herr BJÖRKÄNGE (cp):

Herr talman! Utskottets talesman säger, att det i detta fall inte har funnits några säkerhetsföreskrifter, men han bygger detta påstående på bara den ena partens utsago i rättegången. Det är möjligt att det inte funnits några säkerhetsföreskrifter, men om så är, bör sådana utfärdas. Bara därför att det här rör sig om ett statligt verk skall vi väl inte stillatigande åse att arbetare riskerar liv och lem. Vi måste givetvis då se till att även de statliga verken utfärdar säkerhetsföreskrifter, så att inte olyckor av detta slag händer i fortsättningen.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till herr Björkänges under överläggningen framställda yrkande.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 13

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr B 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 6 juni 1958 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr B 3, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen följande förslag till

1) förordning angående upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt; samt

2) förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anförde utskottet bland annat följande.

I propositionen framlägges förslag till omläggning av dödsbobeskattningen från det nuvarande 2-skattesystemet med arvsskatt och kvarlåtenskapsskatt till ett 1-skattesystem med endast arvsskatt. Den nuvarande arvsskatten föreslås därvid höjd med ett belopp som icke fullt motsvarar kvarlåtenskapsskatten.

Avvägning av skatteuttaget mellan olika kategorier av skattskyldiga har skett med syfte att i görlig mån tillgodose efterlevande makes och barns intressen. Förslaget innebär även en omfördelning av skattebelastningen till förmån främst för flerbarnsfamiljerna. Skatteskalorna har utformats så att skattehöjningar icke skall uppkomma, då make eller barn är ensam arvinge. För fler-

barnsfamiljerna blir det betydande skattelättnader enligt förslaget.

Förslaget innebär vidare, att gåvobeskattningen på motsvarande sätt som dödsbobeskattningen omlägges från ett 2-skattesystem till ett 1-skattesystem. Skattefriheten för gåvor, vilken för närvarande är 3 000 kronor per fyraårsperiod, ändras till 2 000 kronor per kalenderår.

Förslaget, som är avsett att träda i kraft den 1 januari 1959, överensstämmer med det i propositionen nr 145 till årets förra riksdag framlagda.

I Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående ändring i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt voro följande lagrum så lydande:

28 §, tariffen, klass III

För testamentslott tillkommande kyrka, landsting, kommun eller annan menighet ävensom hushållningssällskap; stiftelse med huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål;

stiftelse med huvudsakligt ändamål att främja landets näringsliv; registrerad understödsförening eller sådan sammanslutning, som, utan att hava till syfte att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, huvudsakligen fullföljer ovan angivet ändamål;

folketshusförening, bygdegårdsförening eller annan liknande sammanslutning, som har till främsta syfte att anordna eller tillhandahålla allmän samlingslokal,

utgör skatten, där fråga är om svensk juridisk person och skattebefrielse ej åtnjutes jämlikt 3 §:

när värdet å lotten överstiger

1 000 men icke	2 000 kr:	50 kr för	1 000 kr och 10 %	av återstoden;
2 000 » »	5 000 »:	150 » »	2 000 » » 15 %	» » ;
5 000 » »	10 000 »:	600 » »	5 000 » » 20 %	» » ;
10 000 » »	20 000 »:	1 600 » »	10 000 » » 25 %	» » ;

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

20 000 men icke	50 000 kr:	4 100 kr	för	20 000 kr	och	30 %	av återstoden;
50 000 »	»	100 000 »:	13 100 »	»	50 000 »	»	35 % »
100 000	»	»:	30 600 »	»	100 000 »	»	40 % »

28 §, sista stycket

För skattelott, som i 11 § 2 mom. sägs, beräknas skatten efter den klass, gällande för arvinge eller universell testamentstagare i dödsboet eller för mottagaren av det legat varom fråga är, som medför lägst skatt. Därest skattelotten icke överstiger, om den skall beskattas efter klass I, 3 000 kronor, om den skall beskattas efter klass II, 2 000 kronor och eljest 1 000 kronor, utgår skatten i klass I efter 1 procent, i klass II efter 3 procent, i klass III efter 5 procent och i klass IV efter 20 procent. Överstiger skattelott, som skall beskattas efter klass I, 3 000 men icke 6 000 kronor, utgår skatten med 30 kronor för 3 000 kronor och 2 procent av återstoden.

Punkten 3 av övergångsbestämmelserna

Vad i 12 § fjärde stycket nu sägs om skattefrihet för rätt till pension, som utgår på grund av pensionsförsäkring, skall äga tillämpning även efter den 31 december 1958, därest försäkringstagaren avlidit före den 1 januari 1959 eller utbetalning på grund av försäkringen skett till förmånstagaren före sistnämnda dag; och skall under enahanda förutsättning nu gällande tariff i 28 § alltjämt tillämpas vid beräkning av skatt för vad som tillfallit någon i egenskap av förmånstagare till annan försäkring än pensionsförsäkring.

Punkten 4 av övergångsbestämmelserna

Vid tillämpning av bestämmelserna i 19 och 41 §§ i deras nya lydelse skall iakttagas, att skatt ej må beräknas efter sammanläggning med gåva, för vilken skattskyldighet inträtt före den 1 januari 1955. Vad nu sagts skall dock icke gälla handling, innefattande giltig utfästelse om gåva av lös egendom.

Till utskottet hade hänvisats ett antal i anledning av propositionen väckta motioner.

I de likalydande motionerna I:B 31 av herr *Hagberg* och fru *Gärde Widemar* samt II:B 35 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl. hade hemställts

A) att riksdagen, under förutsättning att arvsbeskattningen höjdes, måtte besluta,

1) att nu gällande tariff i 28 § arvs- och gåvoskatteförordningen skulle tillämpas vid beräkning av skatt för förmånstagarerförvärv vid dels kapitalförsäkring, som tecknades före den 1 januari 1959, dels kapitalförsäkring som tecknades senare och vore utmättningsfri jämlikt 116 § första stycket lagen om försäkringsavtal, dels sjuk- och olycksfallsförsäkring;

2) att, om sådant förmånstagarerförvärv skulle sammanläggas med annat förvärv, skatten skulle beräknas som om förmånstagarerförvärvet utgjort den högst beskattade delen av de sammanlagda förvärven; ävensom

B) att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig ändring i punkten 2 av övergångsbestämmelserna till förslaget i proposition nr B 3 till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

I de likalydande motionerna I:B 90 av herr *Ohlon* m. fl. och II:B 111 av herr *Ohlin* m. fl. hade hemställts,

A. att riksdagen med ändring av vad Kungl. Maj:t föreslagit i proposition nr B 3 måtte i samband med beslutet om kvarlåtenskapsskattens slopande

1. fastställa skalorna för arvsskatt och gåvoskatt i enlighet med vad som angivits i motiveringen i den vid årets förra riksdag väckta motionen II: 539,

2. avslå det i propositionen framlagda förslaget att pensionsförsäkringar skulle

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

bli föremål för arvs- och gåvoskatt och att således den nuvarande skattefriheten beträffande sådana försäkringar skulle bibehållas oförändrad i arvs-skatteförordningen (AGF),

3. avslå det i propositionen framlagda förslaget till ändrad lydelse av bestämmelserna i 39 § AGF angående skattefrihet för gåva till annans undervisning och uppfostran och att således även denna bestämmelse bibehölles oförändrad,

4. besluta att övergångsbestämmelserna vad gällde sammanläggning av gåva med arvs- eller testamentslott eller annan gåva även skulle gälla s. k. benefik revers, så att sådan revers, som givits fyra år före de nya bestämmelsernas ikraftträdande, ej skulle bli föremål för sammanläggning,

5. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att vid den fortsatta översyn av arvsskatteförordningen, som förut-satts komma till stånd,

dels frågan om skattefrihet för arvs- eller testamentslott, som tillkomme efterlevande make, förutsättningslöst prövades, och

dels frågan om att vid arvsbeskattningen genomgående införa skattefria grundavdrag i stället för nuvarande skattefria gränsbelopp, i första hand för efterlevande make, utreddes, samt

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext.

I de likalydande motionerna I: B 91 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: B 113 av herr *Hjalmarson m. fl.* hade hemställts, att riksdagen måtte

a) antaga förslaget till förordning angående upphävande av förordningen den 6 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt,

b) antaga förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt med den ändringen att 12, 28 och 36 §§, 37 § 2 mom. och 39 § samt övergångsbestämmelserna erhöles i motionerna angiven, nedan beträffande vissa lagrum intagen lydelse.

28 §, tariffen, klass III

För testamentslott tillkommande

kyrka, landsting, kommun eller annan menighet ävensom hushållningssällskap;

stiftelse med huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål;

stiftelse med huvudsakligt ändamål att främja landets näringsliv;

registrerad understödsförening eller sådan sammanslutning, som, utan att hava till syfte att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, huvudsakligen fullföljer ovan angivet ändamål;

folketshusförening, bygdegårdsförening eller annan liknande sammanlutning, som har till främsta syfte att anordna eller tillhandahålla allmän samlingslokal,

utgör skatten, där fråga är om svensk juridisk person och skattebefrielse ej åtnjutes jämlikt 3 §:

när värdet å lotten överstiger

1 000	men icke	3 000	kr:	40	kr	för	1 000	kr	och	10	%	av återstoden;
3 000	»	6 000	»:	240	»	»	3 000	»	»	15	%	»
6 000	»	20 000	»:	690	»	»	6 000	»	»	20	%	»
20 000	»	60 000	»:	3 490	»	»	20 000	»	»	25	%	»
60 000			»:	13 490	»	»	60 000	»	»	30	%	»

28 §, sista stycket

För skattelott, som i 11 § 2 mom. sägs, beräknas skatten efter den klass,

gällande för arvinge eller universell testamentstagare i dödsboet eller Tör mottagaren av det legat varom fråga är,

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

som medför lägst skatt. Därest skattelotten icke överstiger, om den skall beskattas efter klass I, 3 000 kronor, om den skall beskattas efter klass II, 2 000 kronor och eljest 1 000 kronor, utgår skatten i klass I efter 1 procent, i klass II efter 2 procent samt i klasserna III och IV efter 4 procent. Överstiger skattelott, som skall beskattas efter klass I, 3 000 men icke 6 000 kronor, utgår skatten med 30 kronor för 3 000 kronor och 2 procent av återstoden.

Punkten 4 av övergångsbestämmelserna

Vid tillämpning av bestämmelserna i 19 och 41 §§ i deras nya lydelse skall iakttagas, att skatt ej må beräknas efter sammanläggning med gåva, för vilken skattskyldighet inträtt före den 1 januari 1955.

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte företaga en skyndsam översyn av bestämmelserna i arvs- och gåvoskatteförordningen med beaktande av de synpunkter som anförts i motionen II: 540 vid årets förra riksdag.

I motionen II: B 112 av herr *Hansson* i Skegrige m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte

a) besluta att den i motionen II: 541 vid årets förra riksdag återgivna skatteskalan skulle läggas till grund för beräkningen av de tariffer i § 28 av förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 om arvsskatt och gåvoskatt, enligt vilka arvs- och gåvoskatt vid ett bifall till propositionen skulle utgå, samt att förslagen till övergångsbestämmelser i nämnda förordning skulle ändras i enlighet med vad som i nyssnämnda motion föreslagits, samt

b) uppdraga åt vederbörande utskott att utarbeta härför erforderliga ändringar i den i propositionen föreslagna författningstexten,

c) beakta vad som i berörda motion i övrigt anförts.

Utskottet hemställde

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr B 3, såvitt anginge nedan under 2) angivna författningsförslag, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt; samt

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt med följande ändringar, nämligen

dels att den i 28 § intagna tariffen beträffande klass III erhöles följande lydelse:

Klass III. För testamentslott tillkommande

kyrka, landsting, kommun eller annan menighet ävensom hushållningssällskap;

stiftelse med huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål;

stiftelse med huvudsakligt ändamål att främja landets näringsliv;

registrerad understödsförening eller sådan sammanslutning, som, utan att hava till syfte att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, huvudsakligen fullföljer ovan angivet ändamål;

folketshusförening, bygdegårdsförening eller annan liknande sammanslutning, som har till främsta syfte att anordna eller tillhandahålla allmän samlingslokal,

utgör skatten, där fråga är om svensk juridisk person och skattebefrielse ej åtnjutes jämlikt 3 §:

när värdet å lotten överstiger

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

1 000	men icke	3 000	kr:	40	kr	för	1 000	kr	och	10	%	av återstoden;	
3 000	»	»	6 000	»:	240	»	»	3 000	»	»	15	%	»
6 000	»	»	20 000	»:	690	»	»	6 000	»	»	20	%	»
20 000	»	»	60 000	»:	3 490	»	»	20 000	»	»	25	%	»
60 000				»:	13 490	»	»	60 000	»	»	30	%	»

dels att 28 § sista stycket erhöles följande lydelse:

För skattelott, som i 11 § 2 mom. sägs, beräknas skatten efter den klass, gällande för arvinge eller universell testamentsstagare i dödsboet eller för mottagaren av det legat varom fråga är, som medför lägst skatt. Därest skattelotten icke överstiger, om den skall beskattas efter klass I, 3 000 kronor, om den skall beskattas efter klass II, 2 000 kronor och eljest 1 000 kronor, utgår skatten i klass I efter 1 procent, i klass II efter 3 procent, i klass III efter 4 procent och i klass IV efter 20 procent. Överstiger skattelott, som skall beskattas efter klass I, 3 000 men icke 6 000 kronor, utgår skatten med 30 kronor för 3 000 kronor och 2 procent av återstoden.

dels ock att punkten 4 av övergångsbestämmelserna erhöles följande lydelse:

4. Vid tillämpning av bestämmelserna i 19 och 41 §§ i deras nya lydelse skall iakttagas, att skatt ej må beräknas efter sammanläggning med gåva, för vilken skattskyldighet inträtt före den 1 januari 1955.

B) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig översyn av bestämmelserna rörande arvsbeskattningen; samt

C) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I:B 31 av herr Hagberg och fru Gärde Widemar samt II:B 35 av herr Nilsson i Svalöv m. fl.,

2) de likalydande motionerna I:B 90 av herr Ohlön m. fl. och II:B 111 av herr Ohlin m. fl.,

3) de likalydande motionerna I:B 91 av herr Ewerlöf m. fl. och II:B 113 av herr Hjalmarsen m. fl.,

4) de likalydande motionerna I:B 121

av herr Kronstrand m. fl. och II:B 148 av herr Stiernstedt m. fl.,

5) motionen II:B 12 av fröken Vinge m. fl. samt

6) motionen II:B 112 av herr Hansson i Skegrie m. fl.,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

I motiveringen anförde utskottet under rubriken »Allmänna synpunkter» bland annat följande:

Förslaget om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten har inte föranlett någon gensaga i de väckta motionerna eller vid utskottsbehandlingen. Även arvsskattesakkunnigas förslag härutinnan var enhälligt och det vann allmän anslutning bland remissinstanserna. I detta läge torde det inte vara påkallat att utskottet närmare ingår på de skäl som åberopats i diskussionen kring kvarlåtenskapsskatten. Utskottet kan därför i likhet med departementschefen inskränka sig till att behandla de överväganden av företrädesvis praktisk natur som lett fram till förslaget om skattens avskaffande.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Sjödahl, Eriksson, Snygg, Erik Jansson, Hellebladh, Sundström, Brandt* i Olshammar, *Allard, Ericsson* i Kinna och *Carlsson* i Västerås, vilka ansett att punkten 4 av övergångsbestämmelserna till förordningen om ändring i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt bort ha den i propositionen föreslagna lydelsen och att utskottets hemställan under punkten A) 2) sålunda bort ha följande lydelse:

»2) antaga det — — — (= utskottet) — — — av återstoden.»

Upphävande av förordningen om kvarlätenskapsskatt, m. m.

II) av herrar *Spetz, Söderquist, Wolgast, Alvar Andersson, Gustafson* i Göteborg, *Larsson* i Luttra och *Stenberg*, vilka ansett

a) att utskottet under »Allmänna synpunkter» bort anföra:

Kvarlätenskapsskatten har allt sedan sin tillkomst år 1947 varit föremål för stark kritik. I huvudsak har mot skatteformen invänts, att den leder till en orättvis avvägning av skattebördan därigenom att ingen hänsyn toges till det antal arvtagare, som skall ärva en efterlämnad kvarlätenskap. Härigenom kan två lika stora lotter bli olika hårt beskattade. Genom kvarlätenskapsskatten skärptes arvsbeskattningen allvarligt, till men framför allt för de mindre företagen och jordbruket, liksom för produktionslivets kapitalförsörjning över huvud. Vidare måste ett system med två olika, samtidigt utgående former av dödsbobsbeskattning i tekniskt och administrativt avseende komplicera arvsbeskattningen. Utskottet anser för sin del denna kritik mot kvarlätenskapsskatten berättigad och hälsar därför med tillfredsställelse att enighet kunnat vinnas om skattens försvinnande. Utskottet anser det nämligen vara en viktig princip att dödsbobsbeskattningen grundas på den enskilda arvs- eller testamentslotten, varigenom skattebördan kan bli rättvist avvägd och lika stora lotter inom samma skatteklass bli lika beskattade. Genom denna reform, innebärande en återgång till det förutvarande 1-skattesystemet, vinnes samtidigt en teknisk och administrativ förenkling av dödsbobsbeskattningen.

b) att utskottets utlåtande i fråga om skatteskalorna beträffande skatteklasserna I, II och IV bort ha i reservationen angiven lydelse;

c) att utskottet under punkten A) 2) bort hemställa, att riksdagen måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt med i reservationen angivna änd-

ringar, vilka i fråga om 28 §, tariffen, klass III, samt punkten 4 av övergångsbestämmelserna överensstämde med utskottets förslag och beträffande sista stycket i 28 § innebure följande lydelse:

För skattelott, som i 11 § 2 mom. sägs, beräknas skatten efter den klass, gällande för arvinge eller universell testamentsstagare i dödsboet eller för mottagaren av det legat varom fråga är, som medför lägst skatt. Därest skattelotten icke överstiger, om den skall beskattas efter klass I, 3 000 kronor, om den skall beskattas efter klass II, 2 000 kronor och eljest 1 000 kronor, utgår skatten i klass I efter 1 procent, i klass II efter 2 procent, i klass III efter 4 procent och i klass IV efter 15 procent. Överstiger skattelott, som skall beskattas efter klass I, 3 000 men icke 6 000 kronor, utgår skatten med 30 kronor för 3 000 kronor och 2 procent av återstoden.

HI) av herrar *Hagberg, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, vilka ansett

a) att utskottet under »Allmänna synpunkter» bort anföra följande:

Alltsedan kvarlätenskapsskattens införande 1947 har vi inom högerpartiet motsatt oss denna skatteform. Vi har icke kunnat acceptera den principiella motiveringen för K-skatten med dess bakomliggande diffusa skuldbegrepp. K-skattens konstruktion har enligt vår mening varit inkonsekvent och ologisk. K-skattens tyngd har varit sådan att man snarare kunnat tala om konfiskation än om beskattning i vanlig mening. Exempel härpå lämnas i motionen II: 540 vid årets förra riksdag. K-skatten har, genom att den vid en given kvarlätenskap utgår med samma belopp oavsett hur många arvingarna är, icke på något sätt beaktat skatteförmågan hos arvtagaren. Bröstarvingar har drabbats lika hårt som oskylda. För medelstora och större enskilda rörelseidkare och familjeföretag inom industri, handel och jordbruk skulle skatten i längden i hög grad försvåra och stundom

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

omöjliggöra en fortsatt verksamhet. K-skatten drabbar enligt en av 1947 års bevillningsutskott företagen utredning särskilt hårt landets jordbrukare.

Med hänsyn till det anförda finner vi förslaget i propositionen om K-skattens borttagande väl motiverat och biträder detsamma.

b) att utskottet under punkten A) 2) bort hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: B 91 av herr Ewerlöf m. fl. och II: B 113 av herr Hjalmarson m. fl. måtte besluta att 28 § i det vid propositionen nr B 3 fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt skulle ha den ändrade lydelse som framginge av nämnda motioner.

IV) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg och *Stenberg*, vilka ansett att utskottet bort under punkten A) 2) hemställa, att riksdagen måtte besluta att 39 § i det vid propositionen nr B 3 fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt skulle ha den ändrade lydelse, som framginge av motionerna I: B 91 och II: B 113.

V) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Wolgast, Alvar Andersson, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Larsson* i Luttra och *Stenberg*, vilka ansett att utskottet bort under punkten A) 2) hemställa, att riksdagen måtte besluta, att 12 och 36 §§ samt 37 § 2 mom. i det vid propositionen nr B 3 fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt skulle ha den ändrade lydelse, som framginge av motionerna I: B 91 och II: B 113, ävensom att punkten 3 i övergångsbestämmelserna skulle ha följande ändrade lydelse:

3. Nu gällande tariff i 28 § skall äga tillämpning även efter den 31 december 1958 vid beräkning av skatt för vad

som tillfallit någon i egenskap av förmånstagare till kapitalförsäkring, som i 12 § andra stycket sägs, eller till annan kapitalförsäkring, varom avtal slutits före den 1 januari 1959, eller till olycksfalls- eller sjukförsäkring. Skall därvid förmånstagarförvärvet beskattas efter sammanläggning med annat förvärv, för vilket skattskyldighet inträtt samtidigt, beräknas skatten å förmånstagarförvärvet efter den eller de procentsatser som skolat tillämpas, där-est skatt skolat uttagas för de sammanlagda förvärven samt förmånstagarförvärvet utgjort den högst beskattade delen därav; och skall i angivet fall vid beräkning av skatt för det andra förvärvet sammanläggning med förmånstagarförvärvet ej äga rum.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Som vi högerledamöter i bevillningsutskottet framhållit i vår reservation, har högern alltsedan kvarlåtenskapsskattens införande 1947 motsatt sig denna skatteform. Vi har inte kunnat acceptera den principiella motiveringen för kvarlåtenskapsskatten med dess bakomliggande diffusa skuld-begrepp — där det hetat att den avlidne haft i skuld till staten, en skuld uppkommen på grund av ett förmögenhets-innehav, för vilken inte tillräcklig förmögenhetsskatt skulle ha uttagits. Skatten i fråga föranleddes sålunda, enligt den motivering som anfördes när kvarlåtenskapsskatten infördes 1947, inte av ett förmögenhetsförvärv utan av ett tidigare förmögenhetsinnehav. Detta är av vikt att konstatera, när det nu enligt Kungl. Maj:ts proposition nr B 3 gäller att inbaka kvarlåtenskapsskatten i den vanliga arvsskatten.

Från högerhåll anser vi att dödsbo-beskattnings nuvarande utformning inte bara är ett praktiskt och tekniskt problem — som utskottsmajoriteten vill göra gällande i föreliggande betänkande

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

— utan det gäller även andra saker och då främst skattens storlek. Den saken har utskottsmajoriteten inte närmare diskuterat, utan man har gjort frågan till ett tekniskt problem, där det har gått att plocka ut ett visst belopp i dödsboskatter. Att dessa skatter sedan i vissa lägen närmast får formen av en ren förmögenhetskonfiskation har tydligen inte bekymrat vare sig finansministern eller utskottsmajoriteten. Från högerhåll däremot fäster vi stor vikt vid beskattningens tyngd. Vi vill alltid ha skatteuttagets följdverkningar för ögonen. De sista årtiondenas socialistiska skattepolitik har visat hur nödvändigt detta är. En alltför hård beskattning av vad slag det vara må får enligt vårt förmenande skadliga verkningar inte minst av moralisk natur.

Vi inom högern har alltid framhållit att kvarlåtenskapsskatten genom sin tyngd hårt drabbat enskilda rörelseidkare och familjeföretag inom industri, handel och jordbruk. Det är därför med tillfredsställelse som vi inom högern sett att ett enhälligt förslag om kvarlåtenskapsskattens slopande nu föreligger. Denna enighet har glädjande nog varit rådande såväl hos arvsskattesakkunniga som hos remissinstanserna och hos departementschefen samt nu till sist också inom bevillningsutskottet. Detta visar att opinionen nu har svängt i denna en gång så kontroversiella fråga. Från högern förordar vi varmt förslaget i propositionen om kvarlåtenskapsskattens slopande.

Propositionen upptar emellertid inte bara förslag om kvarlåtenskapsskattens slopande, utan där beröres också ändringar i förordningen om arvs- och gåvoskatt. När jag nu kommer över till detta avsnitt i propositionen, måste jag tyvärr konstatera att enigheten inte är lika stor vare sig i huvudfrågan, arvs- och gåvoskattens storlek, eller i de olika detaljfrågorna. De talrika reservationer som är knutna till betänkandet talar härvidlag sitt tydliga språk. Av dessa

reservationer får man klart för sig att frågan är av politisk natur. *Man skymtar en socialistisk och en borgerlig linje*, detta framför allt då det gäller beskattningens höjd men också i frågor om vad som kan anses vara rätt eller inte. Vad som här fått gälla som utskottets mening, som det brukar heta, har inte mindre än i fyra fall fått avgöras med lottens hjälp, en ordning som synes mig högst otillfredsställande.

I propositionen behandlas först behovet av en mera ingående översyn av arvsskattebestämmelserna. Inom utskottet är man enig om att en sådan översyn bör ske, och utskottet hemställer därför att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig översyn av bestämmelserna rörande arvsbeskattningen. Finansministern har i propositionen uttryckt den uppfattningen att det är »angeläget att en översyn icke kommer till stånd innan förutsättningar finns för mera definitiva ändringar i arvs- och gåvoskatteförordningen. Slutförandet av pågående lagstiftningsarbete inom civilrättens område, som kan få betydelse för dödsbokeskattningens utformning, bör således under alla omständigheter avvaktas». Detta finansministerns uttalande tolkar jag — och jag tror många med mig — som om det skulle komma att dröja lång tid innan en utredning tillsättes i denna fråga. I en partimotion från högern har därför hemställts om en skyndsam översyn av bestämmelserna i arvs- och gåvoskatteförordningen.

Utskottet å sin sida säger, att »enligt utskottets mening bör en översyn av arvsskattebestämmelserna komma till stånd snarast möjligt». I fortsättningen säger utskottet följande: »Utskottet vill understryka att en översyn av arvsbeskattningen är angelägen.» Dessa uttalanden från ett enigt utskott vittnar, herr talman, om att bevillningsutskottet anser att det *hastar* med denna utredning och översyn. Själv tolkar jag utskottets skrivning så, att utredningen

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

omedelbart bör tillsättas. Att familjerättskommitténs uppdrag inte är slutförd bör inte hindra att utredningen i arvsskattefrågorna påbörjas. Det torde väl närmast vara till fördel om dessa två utredningar arbetar samtidigt och hand i hand. Jag tror att deras arbete då skulle bli mera effektivt.

Om finansministern varit närvarande här i kammaren, skulle jag i anslutning till utskottets skrivning velat rikta en fråga till honom, om han är beredd att utan dröjsmål tillsätta en utredning rörande översyn av arvs- och gåvoskattefrågorna. Att utredningen skall bli allsidig och uppta såväl de problem som berörts i högermotionerna och i andra motioner som även andra problem, såsom skattens storlek m. m., tar jag för givet. Huruvida de s. k. bottenbeloppen skall utformas som gränobelopp eller grundavdrag, antar jag också blir föremål för en allsidig prövning. Starka skäl torde därvidlag tala för att man stannar för grundavdrag över hela linjen så som departementschefen nu föreslagit skall gälla för minderåriga barn. Enligt min uppfattning borde man redan nu ha kunnat ta steget fullt ut och gjort bottenbeloppen till grundavdrag. I kompromissens anda har jag emellertid inte i utskottet vidhållit det motionsledes framförda kravet att bottenbeloppet för efterlevande make utformas som grundavdrag utan gått med på att hänskjuta denna fråga till den kommande utredningen, även om jag, liksom riksräkenskapsverket och familjerättskommittén, är av den uppfattningen, att det genom förändringen uppkomna skattebortfallet inte inger några betänkligheter ur statsfinansiell synpunkt. Det rör sig endast om ett skattebortfall på cirka 2,5 miljoner kronor enligt finansministerns skatteskalor och 1,6 miljoner kronor enligt högerens skatteskalor.

Inte heller kan jag reservationslöst instämma i utskottets uttalande på s. 41 i betänkandet, där det heter: »En översyn i nu berörda frågor bör givetvis inte

ske utan att de ekonomiska verkningarna av ändrade skatteregler beaktas.» Detta resonemang är, skulle jag nästan vilja säga, rent av omoraliskt. Det innebär nämligen, att man inte skulle kunna göra vad man anser vara riktigt, därför att staten genom en sådan riktig åtgärd skulle få minskade skatteintäkter. Jag har emellertid, som jag tidigare sagt, i kompromissens tecken inte velat ställa något speciellt yrkande på denna punkt, utan från högerhåll inväntar vi utredningens resultat.

Jag kommer så över till huvudfrågan i vad som berör förslaget om ändringar i förordningen om arvs- och gåvoskatt, nämligen skatteskalornas höjning. I denna fråga finns en klar skiljelinje mellan socialistisk och borgerlig uppfattning. Socialdemokraterna vill inte sänka dödsbokeskattningen annat än med ett mindre belopp, föranlett av höjningen av bottenbeloppen, som dock — det vill jag understryka — indirekt tas igen av staten genom penningvärdeförsämringen, d. v. s. ökad skatt på grund av höjda taxeringsvärden på fastigheter och dylikt. De borgerliga däremot vill sänka dödsbokeskattningen. Inom de borgerliga föreligger emellertid tyvärr ingen enighet om hur stor denna sänkning bör vara. Vi inom högern vidhåller vår konsekventa linje sedan 1947, nämligen: *bort med kvarlåtenskapsskatten utan någon som helst höjning av arvsskatten!* Det får vara nog med att arvsskatten indirekt höjes genom den penningvärdeförsämring som de senaste årtiondenas ekonomiska politik lett till.

Det belopp som kvarlåtenskapsskatten för närvarande inbringrar kan beräknas till något över 30 miljoner kronor. I förhållande till de samlade statsinkomsterna utgör detta belopp endast något över två promille. I likhet med ett stort antal remissinstanser anser vi från högerhåll, att detta skattebortfall kompenseras, om de nackdelar för företagsamhet och sparande, som kvarlåtenskapsskatten medför, elimineras

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

genom att denna skatt borttages helt. Jag vill i detta sammanhang hänvisa till vad Sveriges lantbruksförbund, RLF, Sveriges grossistförbund, Sveriges redareförening, Svenska företagares riksförbund, Köpmannaförbundet, Skånes handelskammare m. fl. framhållit i denna sak. Jag skall inte citera deras uttalanden, men i stort sett kan de sammanfattas så, att resultatet av en alltför hög dödsbobskattning blir att penningmedel uttas ur företagen i sådan utsträckning, att företagens produktionskapacitet och konkurrenskraft nedbringas med ökad risk för att driften under ogynnsamma konjunkturförhållanden till och med måste nedläggas. Om det har sådana verkningar, är det då inte, herr talman, något att observera just i våra dagar, när arbetslösheten knacker på dörren och frihandelsområdet, med därav följande skärpt konkurrens från utlandet, skymtar vid horisonten? Jag kan i detta sammanhang inte heller låta bli att omnämna, att såväl erfarenhet som undersökningar bestyrker uppfattningen att dödsbobskattningen redan är av den intensiteten, att jordbruksrörelse eller annan enskild rörelse av familjeföretags karaktär genom denna beskattning är hotad till sin framtida existens. Särskilt för jordbruket är konsekvenserna kännbara, eftersom den förmögenhet som investerats i det allt övervägande antalet jordbruk utgöres av arbetande kapital, medan tillgången på likvida medel, varmed dödsbobskattningen kan mötas, är begränsad. Sveriges lantbruksförbund säger bl. a. härvidlag: »Genom arvsbeskattningen uppkommer vid något större jordbruk en sådan minskning av familjekapitalet att en arvinges övertagande av föräldrarnas jordbruk ofta omöjliggöres.»

Det är emellertid inte bara de olika företags- och näringsorganisationerna som uttalar sig för en sänkning av den nuvarande dödsbobskattningen, utan även vissa länsstyrelser har direkt el-

ler indirekt framhållit att denna beskattning borde sänkas. Många har emellertid ansett att de sakkunniga som förberett det nu föreliggande förslaget varit direkt bundna av de utfärdade direktiven, där det utsagts att »såsom en riktpunkt för en dylik utredning synes, utöver vad som framgår av det förut sagda, kunna anges att statens intäkter av dödsbobskattningen, bortsett från vad som kan erfordras för att er hålla skäligen bottenbelopp, inte bör nämnvärt minskas». Även statskontoret framförde detta, men säger i anslutning härtill att »enligt ämbetsverkets uppfattning skulle det emellertid vara värdefullt om det vid en kommande översyn av arvs- och gåvoskatteförordningen kunde närmare prövas, i vad mån en lättnad av dödsbobskattningen kan förväntas stimulera det personliga sparandet». Ligger inte häri, herr talman, att även statskontoret skulle ha hälsat en sänkning av dödsbobskattningen med tillfredsställelse?

Många remissinstanser har som sagt ansett att den skattenivå och de skatteskalor, som de arvsskattesakkunnigas majoritet föreslagit, måste ses mot bakgrunden av de sakkunnigas direktiv att skatteutfallet ej fick bli nämnvärt minskat. Självt har jag emellertid utan att avvika från direktiven ansett mig kunna ingå i närmare bedömning av skattenivåns höjd. Direktiven var nämligen vagt formulerade, och de anknöt dessutom till dödsbobskattningens utfall 1954/55, nämligen ungefär 62 miljoner kronor, vilket belopp med den fortskridande penningvärdeförsämringen snart uppnås med den nu utgående arvsskatten. Samma uppfattning rörande tolkningen av direktiven hade folkpartiets och centerpartiets representanter i de arvsskattesakkunniga, och av remissinstanserna uttalar sig bl. a. Svea hovrätt i denna riktning. Det är mot bakgrunden härav som vi får se högerns partimotion i fråga om skatteskalornas höjd. I stort sett går den ut på ett slo-

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

pande av kvarlåtenskapsskatten utan någon höjning av arvsskatten. Dessutom föreslås att arvsskatten skall något sänkas i de lägre arvslottsskikten — upp till 75 000 kronor — för att därmed inom dessa skikt eliminera penningvärdeförsämringens höjande effekt på arvsbeskattningen.

Propositionens och utskottsmajoritetens förslag går ut på att kvarlåtenskapsskatten skall inbakas i arvsskatten, så att vi får ett 1-skattesystem för dödsbokeskattning. Att en teknisk förbättring därvid uppstår vill jag inte bestrida. Inte heller vill jag bestrida att majoritetsförslaget jämfört med nu utgående dödsbokeskattning gynnar flerbarnsfamiljerna. Denna förbättring för flerbarnsfamiljerna har emellertid skett på andra skattskyldigas bekostnad, främst då de i arvsklasserna II och IV, d. v. s. arv som går till föräldrar, syskon och syskonbarn samt till s. k. oskylda personer. Även i folkpartiets och centerpartiets förslag har lindringen i dödsbokeskattningen för flerbarnsfamiljerna skett på andra gruppers bekostnad. I högern anser vi inte detta vara riktigt. *En orättvis och inkonsekvent beskattning bör tas bort utan att skattebördan överförs på andra.*

Jag skall inte närmare kommentera vare sig socialdemokraternas eller folkpartiets och centerpartiets förslag till skatteskalor, utan jag vill endast med ett par exempel visa hur orimliga jag anser dessa skatteskalor vara.

För ett arv på 30 000 kronor, som tillfaller en fader, en moder eller ett syskon, höjs skatten enligt det socialdemokratiska förslaget från nu utgående arvs- och kvarlåtenskapsskatt på 2 760 kronor till 4 040 kronor eller med 46 procent. Vid en arvslott på 100 000 kronor ökar skatten från 17 840 kronor till 28 290 kronor eller med 58 procent.

Jag skall ta ytterligare ett exempel. En person saknar bröstarringar och har som arvtagare insatt sin avlidna makas brorson. Förmögenheten är

200 000 kronor och består av en jordbruksfastighet, en bostadsfastighet eller en rörelsefastighet, taxerad till dessa 200 000 kronor. Det är alltså den enda tillgången. Arvsskatten utgör då enligt regeringens förslag 121 000 kronor. Kvar av arvet blir endast 79 000 kronor. Hur skaffa pengar till detta? Belåningsvärdet på fastigheten är enligt gällande praxis i hypoteksbank och andra kreditinstitut 60 procent av taxeringsvärdet, alltså i det här fallet 120 000 kronor. För att kunna mottaga arvet måste således vederbörande testamentsstagare skaffa 1 000 kronor utöver vad som kan lånas på fastigheten. Ännu mera groteskt blir det för familjeavtagaren om arvsloften — som i de flesta fall — endast till hälften består av en belåningsbar fastighet och resten ligger i ett varulager, maskiner och inventarier, rörelsekapital till arbetslöner m. m. Belåningsvärdet är där ännu mera begränsat, och lånet som behöver upptas för att motta arvet går långt utöver belåningsvärdet på fastigheten. Blir inte resultatet i sådant fall vad RLF, Lantbruksförbundet m. fl. frambållit, nämligen att företaget får upplösas med alla de sociala skadeverkningarna därav som följd? Herr talman, jag kan inte acceptera en sådan beskattning.

Enligt folkpartiets och centerpartiets skatteskalor blir inte verkningarna så skadegörande som jag nyss nämnde, men vid en arvslott på 200 000 kronor i arvsclass IV går skatten på 95 350 kronor, d. v. s. inmot halva arvet går bort i skatt. Även här kan det bli omöjligt att hålla ett ärvt familj jordbruk eller en ärvd familjerörelse intakt. Anmärkningsvärt är också att folkpartiet och centerpartiet i klass I, d. v. s. arv till maka och bröstarringar, vill ha en skattesats av 11 procent för skiktet 60 000—70 000 kronor, medan socialdemokraterna här nöjt sig med 9 procent mot högerns 8 procent. Jag medger gärna att detta kanske närmast är en skönhetsfläck, men jag kan ändå

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

inte komma ifrån att en hög marginalskatt — som i det här fallet — får en psykologisk verkan på sparande o. d. Anmärkningsvärt är också i folkpartiets och centerpartiets skatteskalor, att om ett arv på 100 000—150 000 kronor går till en bror eller syster, är marginalskatten — jag betonar marginalskatten — 35 procent, men om arvet går till en bygdegård, en folketshusförening, ett församlingshem etc. så är marginalskatten endast 30 procent. Enligt folkpartiets och centerpartiets förslag beskattas sålunda arv av viss storlek till så nära anhöriga som mor eller far, syskon eller syskonbarn hårdare än testamentslotter till allmännyttiga ändamål. Detta har vi från högerhåll inte velat vara med om. Det må nu vara nog sagt om skatteskalor.

Reglerna för arv och gåvor behandlas i samma förordning. Skattesatsen är densamma för gåva som för arv. Någon ändring i detta avseende föreslås inte i den föreliggande propositionen. Där emot har vissa specialfrågor upptagits till behandling i propositionen. En sådan är frågan om sammanläggningstiden för gåva och arv. Finansministern föreslår att sammanläggningstiden skall förlängas från fyra till tio år, samtidigt som det skattefria beloppet för gåva sättes till 2 000 kronor per år. Under de tio åren är det endast beskattade gåvor som skall sammanläggas. Någon erinran mot denna relativt långa sammanläggningstid har inte motionsvis anförts. Vissa remissinstanser har emellertid velat begränsa sammanläggningstiden till fem år, och länsstyrelsen i Jämtlands län har ansett att sammanläggningstiden inte skulle utökas från nuvarande fyra år. Självt anser jag — och hävdade det i arvsskattesakkunniga — att sammanläggningstiden blir för lång. Jag antar emellertid att vid den översyn av arvsskatteförordningen som skall ske även sammanläggningstiden blir föremål för förnyade överväganden, varför jag inte skall uppta tiden med att

närmare ingå härpå mer än i ett avseende, nämligen vad som avser sammanläggningen av arvslott med tidigare gåva av s. k. benefik revers. Vad gäller dessa gåvor anser såväl finansministern som de socialdemokratiska reservanterna i bevillningsutskottet att obegränsad sammanläggningstid skall förekomma, även för sådana benefika reverser som utfärdats innan den nya förordningen träder i kraft. Från borgerligt håll har vi däremot ansett att redan utfärdade benefika reverser inte skall ur skattesynpunkt komma i ett sämre läge än fallet var vid deras tillkomst. En obegränsad sammanläggningstid för redan utfärdade reverser skulle innebära ett avsteg från principen att åt ny skattelagstiftning inte skall ges tillbakaverkande kraft. Jag vill påstå, att ett avsteg från denna princip allvarligt skulle rubba medborgarnas förtroende för svensk skattelagstiftning. Då de socialdemokratiska ledamöterna i bevillningsutskottet reserverat sig för bifall till finansministerns förslag har de enligt mitt förmenande inte presterat något som helst motiv för sitt ställningstagande. De bygger endast på ett antagande, att det eljest kan bli skatteflykt. Inför ett sådant antagande synes mig den svenska socialdemokratien vilja göra avkall på vad som kan anses vara utmärkande för en västerländsk demokrati, alltså att lagstiftningen ej skall göras retroaktiv.

De praktiska verkningarna av en retroaktiv lagstiftning på detta område kan belysas med följande exempel. År 1947, alltså i samband med kvarlåtenskapsskattens tillkomst, överlämnades som gåva en benefik revers på 100 000 kronor till en hemmavarande son eller dotter. Denna gåva beskattades då med 6 370 kronor, alltså precis som alla andra gåvor. Att gåvan skulle behandlas på annat sätt än andra gåvor var det vid 1947 års skattelagstiftningsarbete inte alls tal om. Nu kommer man elva år efteråt och föreslår skärpta bestäm-

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

melser som följd av en sådan då överlämnad gåva. Man vill nämligen att den elvaåriga gåvan på sitt sätt skall ingå i kvarlåtenskapen. Detta innebär att den kommer att verka höjande på den arvsskatt som nu skall uttas. Visserligen får man tillgodoräkna sig skatt som erlades för elva år sedan, men det blir trots detta ett skattetillägg. Tar vi exempelvis det enkla fallet, att dödsboet 1959 har en behållning på 10 000 kronor samt att den 1947 — alltså för tolv år sedan — lämnade benefika reversen på 100 000 kronor tillkommer, blir det nu vid dödsfallet en merbeskattning på 2 190 kronor.

Det är därför på sitt sätt vilseledande, när de socialdemokratiska reservanterna säger, att någon ny beskattning av reversen inte ifrågasättes. Det *blir* en merbeskattning i det av mig angivna fallet — detta kan inte bestridas. Skulle reversen av år 1947 i det anförda exemplet ha lagts till en arvslott på 200 000 kronor år 1959, skall arvslotten enligt reservanternas förslag nu beskattas 21 410 kronor hårdare än vad som förutsattes 1947. Man kan alltså säga att nu, tolv år efteråt, uttas 21 410 kronor i tilläggsskatt. Rimmar detta, herr talmän, med svenskt rättsmedvetande? Jag kan inte anse att det gör det.

Ett speciellt problem vid gåvobeskattningen är beskattningen av gåva till annans undervisning eller uppfostran. På detta område har utvecklats en viss praxis, varvid sådana gåvor intill ett visst belopp ej beläggs med skatt. I propositionen föreslås nu i anslutning till arvsskattesakkunnigas förslag att även dessa gåvor i fortsättningen skall beskattas, såvida omständigheterna är sådana, att gåvotagaren kan anses ha tillförsäkrats en förmån, som han eljest icke skulle ha åtnjutit. Som jag redan anförde i eu reservation till arvsskattesakkunnigas betänkande förefaller det mig orimligt att införa en skattebestämmelse, vars innebörd i praktiken inte är klart angiven. Här heter det att

man skall bedöma, huruvida gåvotagaren annars skulle ha fått den förmån som han nu tillförsäkrats genom gåvan. Hur kan beskattningsmyndigheten avgöra detta? Det är omöjligt. De allra flesta remissinstanserna har också, om de inte helt tagit avstånd från förslaget, ställt sig ytterst tveksamma till det samma. Föreningen Sveriges härads-hövdingar, Föreningen Sveriges stadsdomare och Sveriges advokatsamfund har sålunda bland många andra avstyrkt förslaget. De har nämligen som jurister blicken öppen för tolknings-svårigheterna. I olika motioner har också yrkats avslag på propositionens förslag, ett avslagsyrkande som från höger- och folkpartihåll fullföljts i reservation IV).

Det i propositionen framlagda förslaget om arvsbeskattningen av försäkringar innebär en klar skärpning av skatten på försäkringssparandet. Man kan fråga sig om detta verkligen varit meningen. Jag vill närmast tro att skärpningen kommit till av rent misslag. Man har i det nya förslaget till dödsbobsbeskattning av försäkringar i stort tagit in de strängaste bestämmelserna i arvs- och gåvoskatteförordningen och kombinerat dessa med de strängaste bestämmelserna i förordningen om kvarlåtenskapsskatt och på så sätt fått fram ett förslag, som jag anser är ur flera synpunkter i hög grad diskutabelt. Jag vill framhålla att det i ett allmänt ekonomiskt läge, där sparandet redan förut är otillräckligt i förhållande till investeringsbehoven, inte kan vara förenligt med det allmännas intresse, att man genom skärpt beskattning söker torpedera en av *hörnpelarna* i den svenska sparverksamheten, nämligen försäkringssparandet. Jag vill erinra om att finansministern nyss tillsatt en kommitté för utredning om lämpliga sparfrämjande åtgärder. Innan denna har fått påbörja sitt arbete föreslår regeringen och regeringspartiet en skärpt beskattning på försäk-

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

ringssparandet. Detta är så mycket mer förvånansvärt som man så sent som förra året mildrade beskattningen av försäkringssparandet. Nu föreslår man skärpning. Vad är det för planmässighet i skattepolitiken? Den frågan skulle jag velat rikta till finansministern om han varit här. Jag vill också erinra om att de allra flesta remissinstanserna på ett eller annat sätt tagit avstånd från en skärpt beskattning på försäkrings-sparandet. Man har erinrat om hur de egentliga sparförsäkringarna på grund av inflationen är på tillbakagång, och att man i stället tar rena riskförsäkringar. Borde man då icke med en positiv lagstiftning stimulera sparförsäkringarna?

Hela problemet om arvsbeskattning- en skall ju bli föremål för ny utredning. Härvid skall enligt utskottets skrivning särskilt försäkringsbeskattningen upp- märksammas. Är det då statsmannavis- dom att nu skärpa arvsbeskattningen av livförsäkringar på ett sätt som med säkerhet inte kan bibehållas vid den kommande översynen? Vore det inte, herr talman, bättre att här ta motionä- rernas förslag som innebär åtgärder för att förebygga skadeverkningar av ett beslut som är direkt sparfientligt? Dessa anordningar bör som jag ser sa- ken avse inte bara de försäkringar som tecknats före 1959 utan även senare tecknade försäkringar i den mån dessa är av social karaktär, till vilka jag räknar kapitalförsäkringar, som är utmät- ningsfria enligt 116 § första stycket lagen om försäkringsavtal, samt sjuk- och olycksfallsförsäkringar. Alla de bor- gerliga representanterna har i reser- vation V uttalat sig härför.

Jag har tidigare i mitt anförande vänt mig mot retroaktiv skattelagstift- ning. En sådan möter man på nytt på försäkringsbeskattningens område. Från en sådan retroaktiv lagstiftning har herr Strängs företrädare i finansdeparte- mentet, herrar Wigforss och Sköld, ti- digare tagit avstånd. Bevilningsutskot-

tet gjorde också detta såväl 1950 som 1954. Vad är det som föranlett att be- villningsutskottets socialdemokratiska ledamöter nu gjort en helomvändning? Är det fråga om en medveten åtgärd att lura spararna på den sociala trygghet som en försäkring innebär och som för- säkringstagarna själva velat skapa åt sig? Räcker det inte att spararna blir lurade genom den fortgående inflatio- nen?

Arvsbeskattningen av pensionsförsäk- ringar har också aktualiserats genom arvsskattesakkunniga och i proposition- en. Även på detta område vill man in- föra skärpta skattebestämmelser som vi från högerhåll inte kan acceptera. Jag skall emellertid inte ingå härpå, efter- som denna fråga närmare kommer att behandlas av andra talare.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här anfört tillåter jag mig hemställa om bifall till utskottets hemställan un- der punkten A 1). I fråga om punkten A 2) yrkar jag bifall till reservationerna III, IV och V av herr Hagberg i Malmö m. fl. I fråga om punkten B yrkar jag bifall till utskottets hemställan. För klarhetens skull vill jag omnämna att yrkandet i vad det avser de två första styckena i reservationen nr III gäller »allmänna synpunkter», alltså utskot- tets motivering, medan det i de övriga styckena gäller skatteskalorna.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Det är ingen som skyn- dar till kvarlåtenskapsskattens försvar när den nu skall förvisas ifrån den svenska skattelagstiftningen. Alla är vi överens om att den skall avskaffas. Tänk vilken skillnad mot förhållandena för 11 år sedan, då socialdemokrater och kommunister drev igenom skatten trots att 95 procent av remissinstanserna av- styrkte och hela oppositionen gick emot. Erfarenheten har visat att detta

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

socialdemokratiska experiment på skattelagstiftningens område har misslyckats, och det har även socialdemokraterna nu insett. Det må väl tillåtas mig, herr talman, att uttala den förhoppningen, att socialdemokraterna skall lära om också på andra områden av skattelagstiftningen.

Nu kommer alltså denna skatt att avskaffas, och man skall ju inte spilla något krut på döda hökar. Men eftersom reträtten sker under vissa dimridåer vill jag konstatera tre saker. För det första vilade kvarlåtenskapsskatten på en felaktig teoretisk grundval, nämligen den att en person, trots att han betalat årlig förmögenhetsskatt, dock inte betalat tillräcklig skatt på sin förmögenhet utan att han genom att vara sparsam under sin livstid ådragit sig en skuld till svenska staten att betalas när han hade gått bort. För det andra stred kvarlåtenskapsskatten mot den svenska beskattningens princip om skatt efter bärkraft, eftersom lika stora arvslotter i samma arvsklass blev olika beskattade, och detta på ett sådant sätt att särskilt flerbarnsfamiljer missgynnades. För det tredje gav kvarlåtenskapsskatten i kombination med arvslottsskatten ett för högt skattetryck, vilket särskilt drabbade familjeföretag på jordbrukets och andra områden. Det är många människor som har för sig att det arv, som faller ut efter det en människa gått bort, består av pengar och kontanter och andra mycket lätt realiserbara tillgångar, så att det bara är att ta en del utan att det gör någon skada. Man får inte förbise att i många, många fall består dessa tillgångar av maskiner och verktyg i näringslivets tjänst och att alltså en för hård arvsbeskattning försvårar för näringslivet, framför allt för de små företagen och familjeföretagen, att fortsätta sin verksamhet och att expandera. I dessa tider, då vi är så klart medvetna om att ett företags framgång är en sak som inte bara intresserar ägarna utan också

i högsta grad intresserar de anställda, eftersom deras sysselsättning är beroende av att företaget kan hävda sig i konkurrensen, måste vi vara försiktiga med att lägga på arvsskatter, som kan försvåra för företagen att expandera, behålla sin konkurrenskraft och hålla sina anställda sysselsatta.

Regeringsförslaget innebär nu att kvarlåtenskapsskatten försvinner, och därmed försvinner också de orättvisor som är framkallade av den tekniska uppbyggnaden av kvarlåtenskapsskatten. Det blir likformig beskattning för samma belopp i samma arvslottsklass, och Kungl. Maj:t går också i sitt förslag ut från den enligt min uppfattning riktiga principen att efterlevande make och barn skall sättas i ett betydligt gynnsammare läge än andra arvslottstagare. Det är ju ganska naturligt att man i första hand borde tillgodose en önskan från föräldrar att kunna hjälpa sina barn till en start i livet.

Någon nämnvärd lättnad av det totala skattetrycket på dödsbona har finansministern emellertid inte föreslagit. Det är den stora bristen i det framlagda förslaget. Finansministern har nämligen vågat sig på försöket att avskaffa skatten men ändå ha den kvar när det gäller statens intäkter. Han har velat inarbeta kvarlåtenskapsskatten i arvslottsskatten. Direktiven för den utredning som sysslat med dessa frågor var, som herr Nilsson i Svalöv påpekade, närmast, att man skulle ta ut precis samma skattebelopp som tidigare. Nu har det på grund av en del omständigheter inte blivit så. Av de 30 miljoner kronor, som kvarlåtenskapsskatten har inbringat och som finansministern nu så att säga skänker tillbaka till svenska folket, tar han igen 23 miljoner, alltså huvudparten.

När det gäller skatteskalorna, själva beskattningens tryck, föreligger tre förslag. Mot regeringsförslaget står två förslag, dels ett som är framlagt av högern, dels ett som är framlagt gemen-

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

samt av folkpartiet och centerpartiet. Herr Nilsson i Svalöv beklagade, att vi inte har kunnat nå enighet inom oppositionen i denna sak. Det gör jag också. Jag menar att förutsättningar för detta skulle ha funnits. Högern ville tidigare ha en högre skatt på de lägre arvslotterna än vad folkpartiet och centerpartiet ville ha. Sålunda ville högern i utredningen ta ut 20 procent högre skatt än folkpartiet och centerpartiet för ett efterlevande barn som ärvde 50 000 kronor. Nu har högern lämnat den ståndpunkten och anslutit sig till de skalor folkpartiet och centerpartiet har föreslagit när det gäller de lägre arven. När det gäller de högre och allra högsta arven har högern emellertid gått längre i skattelättnad än vad vi anser vara skäligt. Om vi går så högt som till ett arv på 5 miljoner kronor, så vill högern, att man inte skall ta mer än ungefär en tredjedel av vad det konservativa England tar i arvsskatt. Jag vet att det är svårt att göra internationella jämförelser. Det finns ingen särskild gåvoskatt i England men där förekommer sammanläggning av gåvor. Det finns inte heller i England någon särskild förmögenhetsskatt, men inkomst av kapital beskattas där efter hårdare regler än inkomst av arbete. Med reservation för de svårigheter som finns att göra internationella jämförelser, kan man i alla fall konstatera som ett faktum, att för ett arv av cirka 5 miljoner kronor innebär högerförslaget, att man tar ut mindre än en tredjedel av vad det konservativa England tar ut i skatt.

Vad beträffar skalorna i botten, alltså de låga arven, sammanfaller, som jag redan har sagt, högerns förslag i betydande utsträckning med folkpartiets och centerpartiets förslag. Sålunda är det samma skatt enligt båda förslagen för ett vuxet barn som ärver upp till 50 000 kronor och för två vuxna barn upp till 100 000 kronor.

Om det är fem vuxna barn har vi

gemensamma skattebelopp upp till en kvarlåtenskap av 200 000 kronor. När det gäller måttliga arv, sådana som vi är vana att tala om, ger alltså folkparti-centerpartiförslaget och högerförslaget samma resultat. Det är när det gäller de högre arven som det skiljer sig.

Nu uttryckte herr Nilsson i Svalöv sin förvåning över att folkpartiet-centerpartiet i två skikt i klass I skulle ha en något högre skatteprocent än det socialdemokratiska förslaget. Herr Nilsson gav därmed det intrycket, att folkpartiet och centerpartiet skulle föreslå högre arvskatt än vad regeringen gör, även om han inte sade ut det. Han använde sig alltså av en rent teknisk konstruktion för att ge ett vilseledande intryck av de skatteskalor, som föreslagits av folkpartiet och centerpartiet. Det var inte vackert, herr Nilsson i Svalöv. Faktum är, att herr Nilsson inte kan uppleta ett enda arvsbelopp, på vilket folkparti-centerpartiförslaget skulle ge högre skatt än regeringsförslaget. Tvärtom ger för samtliga tänkbara belopp det förslag, som centerpartiet och folkpartiet lagt fram, lägre skatt än regeringen föreslagit.

Herr Nilsson i Svalöv tyckte, att det var underligt, att enligt det förslag som är framlagt av folkpartiet och centerpartiet vissa donationer till kyrkan, till religiösa samfund, till sociala ändamål o. s. v. skulle kunna bli beskattade på ett gynnsammare sätt än vad som tillämpas i fråga om t. ex. syskon. Jag måste uttrycka min tillfredsställelse över att utskottet enhälligt föreslagit, att man inte på något sätt skall öka skattetrycket på sådana donationer till allmännyttiga och välgörande ändamål. Jag vill inte dölja för kammarens ledamöter, att jag närmast är av den uppfattningen, att dessa ändamål helt borde vara befriade från arvsskatt. De är befriade från gåvoskatt, och de har varit helt befriade från kvarlåtenskapsskatt. Jag tycker för min del, att det vore rim-

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

ligt att undersöka huruvida det inte vore lämpligt att helt avskaffa arvsskatten för dem. Något sådant förslag föreligger inte nu, men jag vill uttala min tillfredsställelse över att vi kommit överens om att icke öka beskattningen beträffande dessa allmännyttiga ändamål.

Vi har från folkpartiets sida under hela denna långa debatt om kvarlåtenskapsskatten klart sagt ifrån, att man i samband med avskaffandet av denna skatt kunde tänka sig en moderat höjning av arvslottsskatten. Vårt förslag innebär dock en så liten höjning, att av de 30 miljoner kronor, som kvarlåtenskapsskatten gav, går mer än två tredjedelar tillbaka till arvslottstagarerna. Det är alltså en måttlig höjning. Vi menar, att vårt förslag är bättre avvägt i detta avseende än högerförslaget. Det tar hänsyn till familjeföretagens och deras anställdas intressen, och det ger en arvsskatt, som i jämförelse med andra länders är skälig. Vi tycker alltså, att det slutgiltiga avgörandet om skatteskalorna borde stå mellan dessa två förslag, regeringsförslaget å ena sidan samt det förslag som centerpartiet och folkpartiet har lagt fram, å andra sidan. Jag antar, att socialdemokraterna inte är så förtjusta i högerförslaget, att de röstar på det i den förberedande voteringen, så att det därigenom kommer fram till slutvoteringen, men skulle högerförslaget genom deras röstning slå ut vårt förslag, vill jag redan nu säga ifrån, att jag personligen kommer att rösta så, att jag om möjligt förhindrar att det socialdemokratiska förslaget antages av denna kammare.

Det är i fråga om skatteskalorna som den stora skiljelinjen går mellan de olika partierna. När det gäller de övriga frågorna är skillnaderna kanske inte så stora. På de punkter som nu följer kan jag i stort sett instämma i vad herr Nilsson i Svalöv sagt, och jag skall därför inte ingå alltför mycket på detaljer.

Beträffande benefika reverser vill jag helt instämma i vad utskottet sagt och vad herr Nilsson i Svalöv anfört; likaså när det gäller gåva till annans undervisning och frågan om kapital-, sjuk- och olycksfallsförsäkring.

I fråga om pensionsförsäkringen vill jag peka på att regeringsförslaget enligt min uppfattning är mycket otillfredsställande. Tjänstepensioneringen blir nämligen helt fritagen från arvsbeskattning, under det att den pension, som tecknats av enskilda företagare, jordbrukare och andra, i princip blir skattepliktig med vissa undantag och vissa bottenbelopp, som jag här inte närmare skall gå in på. Man har motiverat denna diskriminering av de pensionsförsäkringar, som företagare och andra fria yrkesutövare tar, med att det eljest skulle kunna bli missbruk. Nu förhåller det sig dock så, att man genom den lagstiftning, som genomfördes år 1950, har fått betryggande garantier mot ett missbruk på detta område.

Jag vill påpeka att sådana instanser som Svea hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge har avstyrkt det förslag som kommer från regeringshåll. Vidare skulle jag vilja återge en del av vad försäkringsinspektionen anfört.

Försäkringsinspektionen framhåller att när det gäller beskattningen av pensionsförsäkringar föreligger en besvärlig avvägningsfråga. Den anser att regeringsförslaget »innefattar ett missgynnande av utövare av fria yrken och egna företagare och ger upphov till vissa gränsdragningssvårigheter». Det heter vidare att »såvitt man nu kan se, starka skäl synes tala för den uppfattningen att det icke skulle föreligga någon mera avsevärd risk för att icke avsedda skatteflyktstransaktioner skall komma till stånd». Visserligen kan det tänkas, säger man, att sådan skatteflykt kan uppkomma helt oväntat, men försäkringsinspektionen anser en förutsättning för att tillstyrka regeringsförslaget vara, att det belopp, som är fritaget från

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

skatt, fördubblas i förhållande till regeringsförslaget, d. v. s. höjes från 10 000 till 20 000 kronor.

Något sådant har inte skett, och vi kan således konstatera att regeringsförslaget just i fråga om pensionsförsäkringarna innebär ett missgynnande av företagare och fria yrkesutövare i jämförelse med de anställda.

Vi är alla inom utskottet ense om att man måste göra en allmän översyn av arvsskattelagstiftningen — en dylik översyn har ju begärts i många sammanhang. Detta gäller inte minst de frågor, som berörts tidigare här i debatten om att ersätta de nuvarande gränsbeloppen med grundavdrag och alltså därigenom undvika besvärliga trappsteg, att i första hand göra detta när det gäller efterlevande make liksom att över huvud taget undersöka, om det inte går att helt befria efterlevande make från arvsskatt. Någon ny skattekraft tillkommer ju som regel inte när ena maken går bort.

Till sist vill jag, herr talman, understryka vikten av att den utredning, varom vi alla är ense, blir tillsatt så snart som möjligt. Det är svåra och mycket viktiga frågor det här gäller, och jag vill instämma med herr Nilsson i Svalöv i den förhoppningen, att utskottets skrivning skall kunna tolkas så, att utredningsarbetet sättes i gång utan dröjsmål.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan med de undantag som föranledes därav, att jag yrkar bifall till reservationerna nr II), IV) och V).

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ämnar inte gå in på någon polemik angående brister i fråga om kvarlåtenskapsskattens tekniska konstruktion eller motiveringen för denna skatt. Inte heller skall jag ta upp de nu i dess dödsryckningar återkommande beskyllningarna om att

man genom införandet av denna skatt skulle ha felaktigt pådyvlat skattebetalarna en skatteskuld till staten, eller att det skulle vara fråga om konfiskation och inte någon regelrätt beskattning. Det enda argument, som jag här saknade, var att man inte beskyllde oss för likplundring, något som var mycket vanligt i den buskagitation som fördes vid tillkomsten av kvarlåtenskapsskatten år 1947 och även senare.

Däremot vill jag bestämt hävda att den totala höjden av arvsbeskattningen, som fastställdes år 1947, fortfarande är starkt motiverad. Jag är sålunda av den uppfattningen att det är fullkomligt riktigt att man, när kvarlåtenskapsskatten avvecklas, höjer arvslottsskatten, så att i stort sett samma belopp i dödsbeskattning kommer in till statsverket.

Med dessa utgångspunkter är det självklart att man intar den ståndpunkt som vi på vårt håll gjort inom utskottet. Jag säger detta, ehuru jag är fullt medveten om att det kan råda mycket delade meningar angående arvsbeskattningen — jag skall försöka att helt kort redovisa de ytterlighetsriktningar som härvidlag finns. Den i dessa dagar så aktuella donatorn Alfred Nobel intog en mycket radikal ståndpunkt till frågan om arvsbeskattning. Han förklarade att förmögenhet endast till någon del borde övergå till släktingar. Det vore berättigat med så stora arv som behövdes för ungdomens uppfostran och utbildning. Större arv än detta alstrade endast lättja och försvårade ett sunt utvecklande av individens förmåga att skapa sig en oberoende ställning. På den andra flygeln finns det människor som med nästan religiöst färgade motiv förklarar, att varje arvsbeskattning är olycklig.

Bortsett från dessa ytterlighetsriktningar är emellertid situationen i dag sådan, att det skulle bli mycket svårt att mobilisera någon större opinion om en skäligen och rättvist avvägd beskattning av arv. Vad striden egentligen gäl-

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

ler är formerna för beskattningen och naturligtvis beskattningens totala höjd.

Jag skall inte här närmare beröra avvecklandet av kvarlåtenskapsskatten, men jag vill säga att nog hade denna avveckling bort kunna ske utan att man dragit upp någon diskussion om de svagheter denna skatteform förmenats äga. Jag tror emellertid att både olägenheterna och belastningen av kvarlåtenskapsskatten har varit mycket överdrivna. Dessutom är det märkligt att denna skatteform på ett vad man vet tillfredsställande sätt har fungerat i många andra länder.

I diskussionen har ofta sagts att Wigforss, om han avstått från kvarlåtenskapsskatten 1947, skulle ha kunnat driva igenom en arvslottsbeskattning som varit av väsentligen samma höjd som kvarlåtenskapsskatten och arvsskatten tillhopatagna. Att detta är en felbedömning framgår med all önskvärd tydlighet av de reservationer rörande skatteskalorna som är fogade till detta utskottsutlåtande. I dessa begär högern skatteskalor som innebär att arvsskattens totalbelopp sänkes med inte mindre än 33 miljoner kronor eller 42 procent. Om folkpartiet och centerpartiet får igenom sitt förslag sänks totalbeloppet med 21 miljoner eller 27 procent. Jag tror inte det föreligger någon utsikt för högern att få igenom sina skolor. Även om herr Gustafson i Göteborg ämnar rösta för högerns förslag, om detta ställs mot utskottets, är nog ingen beredd till en så kraftig nedsättning av arvsskatten. Folkpartiet har tidigare låtit förstå att folkpartiet, om kvarlåtenskapsskatten avskaffas, skulle tolerera en viss höjning av arvslottsbeskattningen. Jag hade därför väntat att man skulle vara litet generösare på det hållet och nöjt sig med den prutning med sig själv som finansministern här har gjort genom att sänka beloppet med 7 1/2 miljoner kronor eller 10 procent. Nu förefaller det mig som om folkpartiet denna gång går in för en omåttlig

sänkning av arvsintäkterna, då det vill sänka dem med ett belopp som utgör en styv fjärdedel av skattens totalbelopp.

Om vi vore i den statsfinansiella situationen att vi kunde företa en skattesänkning, skulle det då vara rimligt att reducera arvsskatten? Jag betvivlar den saken. Jag tror man nödgas medge att näst de skatter som medborgarna bär utan att veta att de finns är arvsskatten den som är lättast att utvärda. Om vi, vilket jag livligt hoppas, kommer i tillfälle att företa en skattesänkning, är jag förvissad om att vi skulle kunna göra upp en lista över mer angelägna skattesänkningar som skulle bli så lång, att arvsskattesänkningen varken skulle komma att genomföras i detta sekel eller i det kommande.

Man försöker också göra gällande att en sänkning av arvsskatten enligt t. ex. folkpartiets förslag inte kan medföra någon större risk, emedan dessa skatteintäkter utgör en så liten del av statsbudgeten. Det är mycket farligt att resonera så i en tid då vi fruktar att få till och med en underbalanserad driftbudget. Det är en illustration, fastän i omvänd ordning, till vad som hände i sagan om gumman som lastade ris på sin åsna. För varje gång vi plockar bort en miljon eller ett tiotal miljoner, bidrar vi till ett skattebortfall, som slutligen kommer att knäcka vår statsfinansiella ryggrad, liksom gumman gjorde med åsnan, när hon lade kvist efter kvist på den.

Så har man också i detta sammanhang, och det är ju det tyngst vägnade argumentet, talat om sparandet. Vi åstundar ju alla ingenting högre än att sparandet skall öka. Allt vad som kan göras för att åstadkomma detta är naturligtvis tacknämligt. Men jag undrar ändå om det inte vore skäl att stillsamt erinra om att man inte i tid och otid skall komma dragande med sparargumentet. Det går inflation även i de mest berömvärda parol-

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

ler. Jag tror mig kunna bevisa att det är helt uteslutet att den arvsskatt som vi nu står i begrepp att genomföra skall kunna ha någon avtrubbande verkan på sparviljan hos det övervägande flertalet av svenska folket. För att belysa detta skall jag anföra några siffror, dock endast ett fåtal, eftersom det plägar bli tröttande med alltför många.

Vi antar att vi har en behållning i ett bo på 100 000 kronor och att maken är ensam arvtagare. Detta innebär att hon får betala en skatt på 2 390 kronor för detta arv. Ett barn som vid fem års ålder får arva 50 000 kronor får 38 000 kronor helt skattefritt. På de övriga 12 000 kronorna betalas en arvsskatt, som uppgår till 270 kronor. Är det verkligen någon som tror att någon avstår från att spara ihop dessa 100 000 kronor eller 50 000 kronor därför att de anhöriga skall drabbas av dessa arvsskatter? Jag tror det inte.

Nu bör man lägga märke till, att 95 procent av alla arv uppgår till ett lägre belopp än 100 000 kronor. 82 procent av arven uppgår till högst 50 000 kronor. Det är således mycket svårt att tro att de skatter som kommer att utgå efter skala I — och den är viktigast då det gäller att bedöma effekten på sparandet — kommer att ha någon inverkan på den enskilda sparviljan.

Nu skall ingen föreställa sig att stora arv är så vanliga så att 82 procent av alla bouppteckningar utvisar en så hög behållning som 50 000 kronor. De flesta bouppteckningar uppgår inte ens till grundbeloppet enligt skala I, 6 000 kronor. I det sammanhanget kan jag inte underlåta att berätta en historia, tillverkad av den kände tecknaren Gahlin. En nybliven fader gratulerades till att ha fått en arvinge. Då svarade fadern dystert: »Med min lön får man inga arvingar, man får bara barn.» Detta är nu en gång det överväldigande flertalets lott — något som de säkerligen själva beklagar. Man kan inte lämna

något nämnvärt arv åt sina efterkommande.

Jag medger, att om man ser på högerens, folkpartiets och centerpartiets skalor kan det tänkas att det blir besparingar. Detta gäller dock inte folk i allmänhet utan ett litet fåtal som har så höga arvslotter, att de näppeligen kan ha sparat ihop dem själva utan måste ha fått dem genom arv eller på annat sätt. För en arvslott på 6 000 kronor blir det lika över hela linjen. För 40 000 kronor är det en liten skillnad mellan regeringens förslag och de tre oppositionspartiernas förslag. Enligt regeringsförslaget blir denna arvslott beskattad med 1 690 kronor och enligt oppositionspartiernas med 1 370 kronor. Om man nu ser på skillnaden mellan dessa båda belopp — 320 kronor — kan man då säga att den ena ståndpunkten innebär en sparfrämjande åtgärd och den andra verkar förödande på sparviljan? Det låter otroligt.

Så snart vi kommer upp till högre belopp blir läget ett annat. Ett arv på 200 000 kronor skall, enligt regeringsförslaget, beskattas med 34 590 kronor, enligt folkpartiets och centerpartiets förslag med 28 270 kronor och enligt högerens förslag med 19 370 kronor. Denna arvslott slipper med folkpartiets förslag undan med 6 320 kronor mindre skatt än regeringsförslaget. Enligt högerens förslag blir skatten 15 220 kronor lägre. Märk väl att det här gällde en arvslott på 200 000 kronor. När skattestrycket i övrigt är så pass kraftigt tvivlar jag på att det finns någon anledning att pruta på arvsskatten när det gäller dessa stora arvslotter.

Går man över till en arvslott på en halv miljon kronor blir det mycket stora prutningar enligt folkpartiets, centerpartiets och högerens förslag. Där begär regeringen — och utskottet — en skatt på 142 590 kronor. Folkpartiet och centerpartiet vill ha en skatt på 119 270 kronor och högern nöjer sig med 73 370 kronor. Högern nöjer sig alltså med

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

hälften av vad regeringen föreslår. Detta ger en antydning om att det här väsentligen är fråga om en lättnad för de högre arvslotterna och knappast någon lättnad för de människor som genom sparsamhet, flit och idoghet lyckats förvärva en sparslant. Dessa senare kommer inte att förlora något på regeringsförslaget vid en jämförelse med vad de andra partierna bjuder.

Beträffande skalorna II och IV skall jag fatta mig mycket kort och avstå ifrån att lämna sifferexempel. Det vare nog sagt, att så snart skyldskapet är mera avlägset än det som råder mellan makar och barn är det berättigat med en högre arvsskatt.

Herr Nilsson i Svalöv är en mästare i att dra fram ömmande fall. Det vittnar om att han behärskar tekniken på ett överlägset sätt. Han kommer ofta med mycket träffande exempel. Men icke desto mindre har jag svårt att känna något medlidande eller deltagande när herr Nilsson i Svalöv med darr på rösten talar om den där avlidne makens brorson som fick ett arv på 200 000 kronor och nästan ruinerade sig på att få ut en behållning om 79 000 kronor sedan skatten var betald. Sådana fall kan ju inträffa, men skulle vi rätta våra skatteförfattningar efter dylika ömmande extremfall, undrar jag hur skattelagarna skulle komma att se ut. Lagboken har ju redan en aktningvärd tjocklek, men den skulle överträffas av skattelagarna.

I fråga om klass III har enighet kunnat uppnås därigenom att vi har gjort en eftergift och gått med på ett motionsyrkande, men någon reciprocitet har vi inte sett till från oppositionens sida. Hade det funnits någon verklig vilja till samförstånd, tycker jag att man borde ha kunnat undvika denna provkarla av i mitt tycke delvis onödiga reservationer.

Samma öde har också drabbat finansministern. Han har, såsom jag sade tidigare, prutat 7.5 miljoner med sig själv

och vill sänka arvsskatten med 10 procent, vilket ju är en enorm skattesänkning i jämförelse med de skattesänkningar vi annars kan bjuda svenska folket. Jag kan bara konstatera, att det har varit ett fullkomligt bortkastat tillmötesgående.

Jag skall inte orda vidare om skalorna utan endast uttala, herr talman, att det förefaller mig fullkomligt utslutet att riksdagen skulle vara benägen att i större omfattning än Kungl. Maj:t har föreslagit sänka arvsskatten i en tid, då vi måste avstå från många andra, angelägnare skattesänkningar.

Jag skall övergå till att säga några ord om de övriga reservationerna. Det gäller först gåvor till annans undervisning och uppfostran. Här är vi inne på tekniska frågor som är svåra att klargöra på rimlig tid, men jag skall försöka med ett exempel.

Gåvoskattefrihet föreligger nu i praktiskt taget obegränsad omfattning för gåvor till annans undervisning och uppfostran. Beloppet är emellertid på administrativ väg fastställt till 35 000 kronor. Nu vill reservanterna att det fortfarande skall vara möjligt att ge en dylik gåva i ett för allt men att det dessutom i enlighet med regeringens förslag skall vara möjligt att ge 2 000 kronor om året. Det innebär att om gåvor ges under femton år, kan det totala belopp som ges för någons undervisning och uppfostran uppgå till 65 000 kronor. Regeringen tycker att det bör räcka med 30 000 kronor under samma förutsättningar. Skillnaden är visserligen betydande, men kan man säga att den är orättvis eller oriktig? Vi får väl betänka, att många ur sin begränsade lön får försöka skaffa fram medel och spara, försaka och slita för att ge sina barn utbildning och uppfostran, och att vi näppeligen kunna tillmötesgå kraven på ett skatteavdrag vid inkomstbeskattning för sådana ändamål. Det är väl då orimligt att man skattefritt skall kunna ge gåvor för samma ändamål, i synnerhet

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

som det ju inte är någon hemlighet att dessa gåvor står på bankkonton och att kostnaderna för barnens undervisning och uppfostran bestrides på annat sätt.

Nu säger herr Nilsson i Svalöv, att det är omöjligt att avgöra, huruvida utbildningskostnaderna bestrides på detta sätt. Det tror jag inte alls är svårt att avgöra; det bör rimligen framgå av vederbörandes inkomster. Den som har sådana inkomster eller sådan förmögenhet att han kan skänka bort 65 000 kronor för detta ändamål, måste rimligtvis även kunna kosta på sina barn undervisning och utbildning. Jag tror sålunda att det inte föreligger några svårigheter härvidlag. Jag skall på den punkten inskränka mig till det nu sagda.

Beträffande försäkringsbeskattningen har de mera komplicerade problemen hänskjutits till den översyn, som skall göras på detta område. Det är endast på några punkter som vissa åtgärder har vidtagits. Det gäller först och främst att grundavdragen för kapitalförsäkringar har höjts från 15 000 kronor till 25 000 kronor, vidare att grundavdragen för avkastningen från livränteförsäkringar höjes från 1 500 till 2 500 kronor, samt att skatteplikt för pensionsförsäkringar har införts i arvsskatteförordningen, dock med rätt till grundavdrag på 10 000 kronor per förmånstagare och år.

Vad först gäller kapitalförsäkringarna vill jag gentemot reservanterna framhålla, att det vid övergång från ett system till ett annat kan inträffa fall där skatten tidigare har varit gynnsammare för skattebetalaren än den blir enligt det nya systemet. Jag vill bara enkelt och anspråkslöst erinra om att det på flera punkter än dessa kan komma att visa sig, att den förkättrade och utdömda kvarlåtenskapsskatten kan komma att framstå såsom en kär bortgången anförvant. Kvarlåtenskapsskatten gynnade nämligen de stora kapitalförsäkringarna. För de mindre kapitalförsäkringarna är det sannolikt ingen fara, på

grund av höjningen av avdraget från 15 000 till 25 000 kronor. Men det är uppenbart att om man vill njuta fördelarna av en reform, får man också acceptera de eventuella nackdelar som kan vara förbundna med reformen. Sådant har inträffat vid tidigare tillfällen, även på arvsbeskattningens område, t. ex. när kusiners arvsrätt upphävdes — det var många som beklagade det.

Vad angår pensionsförsäkringarna innebär utskottets förslag att dessa försäkringar skall beskattas i ungefär samma utsträckning som enligt kvarlåtenskapsskatten. Det skulle ske på så sätt, att man i stället för grundavdrag på 80 000 kronor av inbetalda premier skall införa ett grundavdrag motsvarande 10 000 kronor av det årliga pensionsbeloppet. Om någon har köpt en försäkring, som ger en pension på 15 000 kronor om året, är alltså 10 000 kronor skattefria och återstående 5 000 bildar underlag för fastställandet av arvsskattebeloppets storlek. Det är en invecklad beräkning, och jag kan bara nämna att om en förmånstagare ärver en sådan pensionsförsäkring på 15 000 kronor och är make till den avlidna och 60 år gammal, kommer det belopp på vilket arvsskatt skall utgå att upptas med 50 000 kronor. Det innebär naturligtvis inte att skatten blir 50 000 kronor, utan att skatten beräknas på detta belopp. Skulle däremot den årliga avkastningen vara 9 000 kronor, är den helt skattefri.

Som jag redan har sagt gäller beloppet endast arvsbeskattningen. Det är givet att inkomstskatt i vanlig ordning skall erläggas för pensionen, men å andra sidan har avdrag för premierna fått göras under den tid då försäkringens har byggts upp.

Då det som nu har föreslagits kan betraktas som ett provisorium, tror jag att Kungl. Maj:ts och utskottets förslag bör kunna godtas. Att gå längre tror jag däremot är riskfyllt, om man vill undvika skatteflykt.

Nu befinner jag mig i den egendom-

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

liga situationen på grund av de lotterier inom utskottet som herr Nilsson i Svalöv talade om, att jag inte bara är talesman för utskottet utan också reservant. Det gäller frågan om de s. k. benefika reverserna.

Vad är då en benefik revers? Antag att någon ger en annan person — t. ex. en son, en dotter eller någon annan nära anförvant — en revers på 100 000 kronor men att givaren förbehåller sig att få avkastningen under sin livstid. När han avlidit skall däremot förmånstagarer erhålla beloppet. När den benefika reversen överlämnas, betalas gåvoskatt i vanlig ordning. Vad regeringen nu föreslår är helt enkelt att den benefika reversen — för vilken skatt är erlagd, och som därför inte bör beskattas på nytt — lägges i botten, när en arvtagare beskattas. Om någon sålunda ärver 100 000 kronor, så skall det beloppet läggas ovanpå den benefika reversen, och följden blir att denna arvslott på 100 000 kronor blir beskattad efter en högre progression än vad som skulle blivit fallet, om inte den benefika reversen hade legat i botten.

Utskottets talesmän vill emellertid inte höra talas om denna sammanläggning, utan de vill att de båda sakerna skall beskattas var för sig och som två skilda poster, varigenom beskattningens totalsumma självfallet blir lägre. Herr Nilsson i Svalöv har framhållit, att det inte finns några som helst skäl för denna sammanläggning och strängare beskattning. Jo, herr Nilsson, enligt mitt sätt att se finns det ett mycket tungt vägande och avgörande skäl, nämligen det att den som mottagit en benefik revers och därutöver en arvslott på 100 000 kronor har större skattekraft än den som ärver enbart 100 000 kronor. Enligt principen om beskattning efter bärkraft är sålunda den föreslagna åtgärden fullt motiverad.

Vidare har det gjorts gällande att den föreslagna ändringen skulle komma att

verka retroaktivt, men det är en enkel sak att komma ifrån sammanläggningen genom att den benefika reversen infrias och vederbörande förmånstagare i stället får pengar. Då blir arvslotten på 100 000 kronor beskattad i vanlig ordning.

Herr talman! Jag har nu gått igenom de olika punkterna i förslaget och skall endast med några ord sammanfatta min syn på reformen. Som allmänt omdöme tror jag att man kan säga att reformen syftar till att pacificera detta område inom skattelagstiftningen. Jag tror också att man kan säga att såväl de sakkunniga som finansministern och utskottet har försökt finna lösningar, som är ägnade att främja det syfte jag här nämnt. På flera punkter har också full enighet kunnat uppnås, främst då beträffande övergången från 2-skattesystem till 1-skattesystem. Där har enigheten glädjande nog varit fullständig. På de flesta punkter, där oklarhet råder, torde ett tillrättaliggande komma att ske vid den översyn av skattelagstiftningen, som de föregående ärade talarna uttalat sin tillfredsställelse över, och vilka uttalanden jag ber att få instämma i.

Jag kan emellertid inte underlåta att beklaga, att vi inte lyckats nå enighet beträffande skatteskalorna, som givetvis utgör den mest betydelsefulla delen av skattereformen. Jag tror att det skulle varit i överensstämmelse med vad som är ekonomiskt nödvändigt om vi där enat oss om att inte sänka arvsskatten mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit, och att vi insett att det statsfinansiella läget inte tillåter att vi nu sänker arvsskatten på sätt som folkpartiet och centerpartiet föreslår — och givetvis ännu mindre på det sätt högern föreslår.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan med undantag för punkten A) 2), där jag yrkar bifall till reservation I).

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sundström verkar något irriterad över att vi från oppositionens sida talar om att en för hög arvsbeskattning verkar nedsättande på sparandet, och han säger att vi kommer med sparandeargument i tid och otid. Ja, herr Sundström, det kommer vi att göra så ofta vi får tillfälle till det. Vi anser nämligen att det bristfälliga sparandet under den inflationstid som nu ligger bakom oss är en nyckelfråga. Om vi hade kunnat öka vårt sparande under den tiden, så tror vi att vi nu hade varit befriade från en hel del av inflationens nackdelar, och därigenom hade vi stått bättre rustade att möta konkurrensen och att upprätthålla den fulla sysselsättningen. Detta är inga oväsentliga synpunkter, herr Sundström!

Vad sedan beträffar frågan om gåvor för undervisningsändamål så är orsaken till att vi där opponerat oss den oformliga lagtexten. Denna oformlighet medför så stora tolkningssvårigheter, att lagen inte kommer att gagna de syften, som den är avsedd att gagna.

När det sedan gäller utredningen rörande översyn av arvsskattelagstiftningen konstaterade jag med stor tillfredsställelse att herr Sundström instämde i vad vi från oppositionens sida har sagt beträffande behovet av att en sådan utredning företages utan dröjsmål.

Sedan säger herr Sundström att finansministern här har varit mycket generös och att han åstadkommit en enorm skattesänkning på arvsskattens område.

Vad är läget? Jo, det är följande: Han tar bort kvarlåtenskapsskatten — det är vi överens om — och så höjer han arvsskatten med nästan 50 procent. Är det detta, herr Sundström, som kallas för en enorm skattesänkning?

Vi har från folkpartiets sida hela tiden sagt ifrån: Vi tar bort kvarlåtenskapsskatten och tänker oss en moderat höjning av arvslottbeskattningen så att

den står i skäligt förhållande till beskattningen i andra länder. Det är en synpunkt som vi vidhåller.

Herr Sundström säger vidare när det gäller vissa andra bestämmelser att det nya förslag som regeringen framlägger medför ett mycket sämre läge än den gamla förordningen. Han säger till och med att på många områden kommer kvarlåtenskapsskatteförordningen att framstå som en kär bortgången anförvant. Vi är överens om att kvarlåtenskapsskatten på vissa områden varit till stor nackdel, och om nu det nya förslaget — vilket vi fått verifierat här — innebär en försämring gentemot den nuvarande ordningen, då har vi sannerligen så mycket mindre anledning att godkänna det och då är våra reservationer sannerligen inte onödiga, herr Sundström, utan synnerligen motiverade.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Inledningsvis berörde herr Sundström det gamla påståendet från socialdemokratiskt håll att vi i rådande finansiella läge inte har möjlighet att plocka bort en skatt. Hur ofta har vi inte från högern sagt, att vi inte kan gå med på det resonemanget. Vi är nämligen av den uppfattningen att en skattesänkning inte alltid behöver betyda en inkomstminskning för statsverket. En skattesänkning kan nämligen innebära att man skapar ett bättre underlag för produktionen, får ett bättre skatteunderlag och därmed också ökade inkomster för statsverket. Detta vill jag särskilt poängtera.

Herr Sundström sade vidare att han inte hade något medlidande med de personer som jag hade utgått från i mina exempel. Om herr Sundström inte har något medlidande med dessa arvtagare, tycker jag att herr Sundström åtminstone kunde ha medlidande med de anställda i de företag som mången gång,

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

vilket jag betonade i mitt första anförande, genom de katastrofarvfall som det kan bli fråga om får inställa driften. Det är framför allt här som såväl de egna familjemedlemmarna som alla de anställda i företaget kommer in i bilden. Ty, herr Sundström, märk väl att om jag får en arvslott på exempelvis 200 000 kronor är det inte alltid ett kontant belopp på 200 000 kronor utan det är ett värde som ligger i ett lager, i maskiner och redskap. Det kan inte omsättas på en gång i likvida medel. Menar herr Sundström att han inte har medlidande med de anställda i det företag, där detta lager realiseras, maskinparken skingras och därmed människor friställes och produktionen minskas?

Herr Sundström tycks också tro att så fort det är fråga om gåvor kan de plockas fram i kontanter. Nej, herr Sundström, de är många gånger bundna i produktiva saker inom ett företag.

Herr Sundström sade att han hade presterat ett skäl för att en benefik gåva skulle kunna beskattas hårdare än tidigare om den sammanlades. Detta skäl var att större skattekraft uppstod. En sådan skattekraft har uppstått i ännu högre grad för dem som fått gåvan kontant, men där sammanläggs den inte med arvsloten, om gåvan mottogs för mer än tio år sedan.

Herr SUNDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Gustafson i Göteborg vill jag bara säga att jag beklagar att han även i fortsättningen skall komma dragande med sparmotivet i omöjliga sammanhang, därför att det kommer att skada sparandet att draga fram det i oträngt mål.

Herr Gustafson i Göteborg säger vidare att författningen om gåvor nu är så otympligt utformad att den kommer att välla oöverstigligena tolkningssvårigheter.

Vad skall man då säga om den gamla bestämmelsen, där en skattemyndighet tolkat lagen och sagt: 35 000 får du ge, men inte mer, ehuru författningen i princip lämnar obegränsade möjligheter att ge gåvor?

Jag har inte sagt att finansministern har kommit med enorma skattesänkningar, herr Gustafson i Göteborg, utan jag har sagt att finansministern har prutat så mycket som det under nuvarande omständigheter är möjligt. Mitt resonemang om en kär bortgången anförvant var bara en stilla undran, herr Gustafson, och det kan tänkas att jag blir sannspådd på den punkten.

Herr Nilsson i Svalöv säger att skattesänkning inte behöver betyda minskning av statsinkomster. I morgon, herr Nilsson, skall vi justera ett betänkande i bevillningsutskottet, vilket ger oss anledning att diskutera just denna fråga, och vi bör nog spara debatten om den saken till dess. Det vore alldeles orimligt, om vi nu skulle börja hänge oss åt högerens spekulationer: bara man sänker skatten, så strömmar stora och svällande inkomster in i statskassan. Det återstår att bevisa.

Om anställda förlorar sin anställning vore det beklagligt, men det är också så, att så snart det gäller sådana här saker är det så lätt att skjuta de anställda framför sig. Om det till äventyrs vid något tillfälle skulle inträffa, att någon anställd kommer i klämma, är det naturligtvis i och för sig beklagligt, men det kan väl i all rimlighets namn inte ge anledning till en generell sänkning av skatten på en halv miljon med 50 procent jämfört med vad regeringen föreslagit.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Det länge efterlängtade beslutet om kvarlåtenskapsskattens avskaffande kommer riksdagen av allt att döma i dag att fatta. Det hade ju varit gott och väl, om man stannat vid detta,

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

men samtidigt föreligger ju nu ett förslag om att denna skatt skall bestå på så sätt, att man höjer arvslottsbekattningen i stället, så att staten inte gör någon förlust. Högerpartiet har, som redan tidigare framhållits, inte kunnat vara med om att behålla kvarlåtenskapsskatten i form av en högre arvslottsbekattning. Vi anser nämligen, att kvarlåtenskapsskatten har varit så omotiverad, att den nu borde ha försvunnit utan att någon skattehöjning vidtagits på annat område.

På vissa håll synes man nu ha den uppfattningen, att det är naturligt att staten tar stora belopp i skatt, när större eller mindre förmögenheter genom arv övergår i annans ägo. Vi inom högerpartiet kan inte acceptera den socialistiska uppfattningen, att ägandet skall ligga hos staten och inte hos enskilda människor. Vi finner det därför befogat att gå emot det förslag som nu föreligger. Vi anser att arvslottsbekattningen bör vara rimlig. Man tillfogar inte bara de enskilda människorna besvärligheter genom att ha en hög arvslottsbekattning, utan det är framför allt — och det kan aldrig bestridas, herr Sundström i Skövde — ett utomordentligt stort samhällsintresse, att man inte bedriver skattepolitiken på detta område på sådant sätt, att man riskerar att anställda blir utan arbete därför att företaget inte kan bestå.

Jag skall nu ta upp ett speciellt problem i sammanhanget, nämligen pensionsförsäkringarna. Enligt propositionen kommer ju dessa i princip att bli föremål för arvslottsbekattning. Visserligen undantar man de s. k. tjänstepensionerna. Meningen med pensionsförsäkringarna är dock, att man skall säkerställa efterlevande makes och barns existens, för den händelse familjeförsörjaren faller ifrån. Ur sparsynpunkt har dessa försäkringar haft mycket stor betydelse, och mot den bakgrunden kan det inte vara mer än riktigt att det intresse som har funnits för dessa försäk-

ringsformer också kan bibehållas i framtiden.

Det förslag som nu ligger på riksdagens bord innebär bl. a., att om en person vill säkerställa sin efterlevande hustrus eller sina barns existens, så kommer staten inte att vara belåten ens med den i dag mycket höga inkomstbeskattningen, som ju utgår på hela pensionsbeloppet, utan man kommer också att kräva arvsskatt på det belopp som överstiger 10 000 kronor. Detta gäller om mannen inte får leva tio år efter försäkringens tecknande och givetvis om icke giftorätt för hustrun föreligger. Man skapar också mycket stora orättvisor genom att arvsbeskatta vanliga pensionsförsäkringar, medan däremot tjänstepensionen är fri från arvsskatt.

Försäkringsinspektionen säger också om detta: »Man kan vidare peka på det förhållandet att en ordning, som innebär att vanliga pensionsförsäkringar i princip är skattebelagda medan tjänstepensionsförsäkringar är helt skattefria, innefattar ett missgynnande av utövare av fria yrken och egna företagare och ger upphov till vissa gränsdragnings-svårigheter.»

Herr Sundström sade att avsikten med beskattningen när det gäller pensionsförsäkringarna var att komma fram till ungefär samma resultat som tidigare. Men det är nog inte på det sättet! Jag vill hänvisa till att försäkringsinspektionen härvidlag säger, att om man nu som en provisorisk lösning under utredningstiden skall acceptera förslaget, så bör man för att begränsa antalet fall, där skatteskyldighet icke förelegat enligt kvarlåtenskapsskatteförordningen, höja det skattefria årliga beloppet till 20 000 kronor.

Orättvisan i det föreliggande förslaget framgår tydligt av följande exempel. Låt oss tänka oss två bröder, vilka båda är mycket duktiga och når goda ställningar i samhället. Den ene blir generaldirektör och den andre blir en framstående jordbrukare. Vi tänker oss

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

att båda faller ifrån och efterlämnar maka. Den änka som varit gift med generaldirektören får en pension på 13 000 å 15 000 kronor utan skyldighet att erlægga arvsskatt, medan änkan efter jordbrukaren måste betala arvsskatt på det belopp som överstiger 10 000 kronor. Tidigare har ett utmärkande drag för svensk lagstiftning varit, att man försökt skapa likhet inför lagen, men det tror jag inte man kan säga om det nu föreliggande förslaget.

Herr Nilsson i Svalöv nämnde i sitt anförande, att man vid utformningen av arvsskattelagen beträffande försäkringar hade sammankopplat de strängaste bestämmelserna från den tidigare lagstiftningen. Detta gäller i alldeles särskilt hög grad eftergiftsområdet. Eftergiften innebär att arvsskatt icke behöver erläggas på nytt för samma arv, om arvtagaren dör inom viss begränsad tid efter arvet. Om sålunda hustrun dör inom sex månader efter mannens frånfälle efterskänkes skatten enligt den nuvarande arvsskatteförordningen. I kvarlåtenskapsskatteförordningen är bestämmelsen att skatten efterskänkes om hustrun dör inom tio år efter mannen. I det nu föreliggande förslaget har eftergiftstiden begränsats till endast ett år. Denna korta eftergiftstid kommer att försvåra uppgörandet av inbördes testamenten emellan. Inbördes testamenten är mycket vanligt särskilt inom jordbrukarkretsar och inom de svenska familjeföretagen, och det har visat sig att sådana testamenten varit till mycket stor fördel när det gällt att kunna hålla företagen i gång. Den korta eftergiftstiden aktualiserar nu frågan om att göra efterlevande make fri från arvsskatt. Den utredning som nu förutsättes komma till är mycket brådskande, och det vore rimligt, om den kommer fram till ett förslag om en sådan skattefrihet. Ingen torde väl kunna påstå annat än att det är rimligt att staten håller sin fiskaliska hand borta så länge inte båda makarna har gått bort.

Den mycket hårda beskattningen inom grupp II, alltså då föräldrar eller syskon ärver, är mycket olycklig, icke minst för de företag, som drives i familjebolagsform. Man har svårt att förstå att det kan vara rimligt att nu så kraftigt höja den redan tidigare hårda beskattningen för dessa arvtagare. Om en av släktingarna i ett sådant företag faller ifrån och man taxerar hans kvarlåtenskap till 200 000 kronor, så blir skatten 75 790 kronor, om det är en bror eller syster som ärver. Jag tror inte att detta företags skattekraft blir större därför att denna person fallit ifrån, utan det blir säkert mycket besvärligt att få fram detta belopp.

I dag aktualiseras en form av arv, som för några år sedan var föremål för riksdagens särskilda behandling. Jag tänker på de så kallade amerikaarven. Den hårda kvarlåtenskapsskatten hotade att omintetgöra dessa, och de befrriades då från kvarlåtenskapsbeskattning. När man nu inbakat denna skatt i arvslotsbeskattningen, torde detta problem åter bli aktuellt. Dessa arv går i nästan alla fall till personer, som beskattas enligt grupp II, och därför torde man kunna räkna med att intresset att låta arven gå till vårt land blir mindre, när staten tar en så stor del av dem.

Herr talman! Jag anser att frågan om ändring av eftergiftsbestämmelserna är så angelägen, att den kommande utredningen snabbt borde taga upp denna fråga och eventuellt framlägga delförslag därom. För övrigt ber jag att få instämna i de yrkanden som framställts av herr Nilsson i Svalöv.

Herr LARSSON i Luttra (cp):

Herr talman! Att få ärva framstår kanske för många som något lustbetonat, ungefär som att vinna på lotteri. Någon gång är det måhända också så, om det t. ex. plötsligt dimper ned ett arv från någon halvt förgäten släkting i Amerika. Vanligen är dock ett arvsfall förenat med omständigheter, som är

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

allt annat än lustbetonade. Det kan gälla familjeförsörjarens frånfälle, det kan gälla hustrun och modern till en barnaskara och i värsta fall kan det gälla bådadera, varom inte minst olyckskrönikan då och då vittnar. De efterlevande ställs därvid inför vanskliga uppgifter. Det gäller att hålla ihop en familj och ett hem, det gäller — vare sig det är fråga om en änking, en änka eller barn — att fortsätta med en verksamhet som har givit familjen dess försörjning, det gäller att söka behålla en gård, en fastighet eller en rörelse.

De omständigheter som ligger bakom arvsfallet kan alltså ge helt olika möjligheter för vederbörande att komma ut med arvsskatten. För den som får ett arv i kontanter eller i lätt realiserbara tillgångar och som inte alls för sin existens är beroende av dessa pengar, innebär väl arvsskatten i allmänhet inte något större problem. Helt annorlunda ställer det sig, när arvet utgöres av fast eller lös egendom i en rörelse, i ett jordbruk eller annat företag, varav de efterlevande är helt beroende för sin utkomst. Det är då ofta svårt att uppbära de kontanter som måste till för arvsskatten, i all synnerhet om den inkomst, ur vilken arvsskatten ju till sist skall betalas, är låg, såsom ofta är fallet exempelvis i fråga om jordbruk.

Arvsskatten bör alltså vara så utformad, att den i största möjliga utsträckning tar hänsyn till de olika omständigheterna för den eller de efterlevande. Den svåraste anklagelsen mot kvarlåtenskapsskatten — en skatt som vi från centerpartihåll aldrig har kunnat acceptera och om vars avskaffande det i dag råder enighet — är just detta, att den drabbat blint utan att ta hänsyn till de efterlevandes situation. Att man nu återgår till en-skattesystem är alltså en riktig väg.

När det sedan är fråga om arvsskattens storlek blir det ju en avvägning mellan å ena sidan arvtäckningskategorier och å andra

sidan statens behov av skatteinkomster. Arvs- och kvarlåtenskapsskatten har ju under de senaste åren givit något över 70 miljoner kronor, fördelade på något över 40 miljoner i arvsskatt och knappt 30 miljoner i kvarlåtenskapsskatt. Utskottets förslag innebär en minskning med noga räknat 7,69 miljoner, under det att center- och folkpartiförslaget innebär en minskning med omkring 20 miljoner och högerförslaget en minskning med ungefär 32 miljoner. Det skall här erkännas, att redan propositionen innebär vissa förbättringar jämfört med utredningsmajoritetens förslag. I likhet med ett stort antal remissinstanser anser vi dock för vår del att skalorna bör kunna utformas så, att efterlevande makes och barns intressen ytterligare skyddas. Vi föreslår därför skatteskalor som för de mindre arvslotterna i klass I justeras nedåt i enlighet med förslagen i reservation II.

Beträffande klass III — det gäller testamentslotter som går till välgörande och allmännyttiga ändamål — har vi inom utskottet kunnat enas om att beskattningen skall vara oförändrad. Den närmare motiveringen härför har ju herr Gustafson i Göteborg redan tidigare utvecklat. Jag hälsar med tillfredsställelse att enighet kunnat nås.

Herr Nilsson i Svalöv har i detta hänseende anfört, att en släkting i vissa fall kan komma i sämre läge än den som mottar en gåva för välgörande ändamål. I och för sig är väl detta inte något särskilt anmärkningsvärt. Det är ju så redan nu, att vissa mottagare av gåvor är befriade från gåvoskatt, vilket släktingar inte är.

Beträffande gåvobeskattningen föreslås att det skattefria beloppet skall vara 2 000 kronor per kalenderår, vilket innebär en väsentlig förbättring jämfört med det nuvarande skattefria beloppet, som är 3 000 kronor för fyra år. Man föreslår också att det skattefria beloppet över huvud taget inte skall sammanläggas. Även detta är en

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

mycket betydelsefull förbättring, och jag har för min del ingenting att erinra mot vad utskottet har föreslagit på den punkten.

I detta sammanhang bör kanske också något sägas om sammanläggningen av de benefika reverserna. Propositionens förslag kan i vissa fall innebära, att skattelagstiftningen får tillbakaverkande kraft, och sådant brukar vi i bevillningsutskottet och även i riksdagen över huvud taget inte vilja vara med om. Det verkar, herr talman, som om till och med lotten i detta avseende varit av annan mening. Propositionen förlorade nämligen i lottningen, och utskottets förslag går alltså emot propositionen.

Beskattningen av kapital-, sjuk- och olycksfallsförsäkringar innebär skärpningar som man inte hade räknat med då försäkringarna tecknades. Att vi gått emot förslaget härvidlag beror alltså på att det rör sig om en bestämmelse som får retroaktiv verkan.

Beträffande beskattningen av pensionsförsäkringarna har jag för min del inte velat vara med om skärpningen, väsentligen av den anledningen att man här undantar tjänstepensioner men tar med andra pensionsförsäkringar. På dessa punkter kommer jag alltså att yrka bifall till reservationen.

Här har tidigare sagts att vi i utskottet kunnat enas på åtskilliga punkter, och så har även varit fallet beträffande en hemställan om utredning om arvsskatten i fortsättningen, något som jag också hälsar med tillfredsställelse. Jag ber att få understryka att jag anser det angeläget att få till stånd denna utredning så snart som möjligt.

Herr talman! Med detta ber jag få yrka bifall till reservationerna II och V i den mån dessa innebär annat yrkande än utskottets.

Herr SUNDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herrar Nilsson i Svalöv

och Larsson i Luttra har båda berört de komplikationer och svårigheter som kan uppstå för att skaffa kontanter när arvsskatten skall betalas. Att sådant inträffar är naturligt. Jag vill emellertid erinra om att enligt § 55 i det förslag angående ändring i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt som föreligger är det möjligt att i sådana fall, där arvet består av svårrealiserbara tillgångar, utverka att arvsskatten får erläggas genom avbetalningar under en tid av tio år. Jämfört med nuvarande regler, som endast medge en avbetalningstid av fem år, innebär förslaget sålunda en förbättring.

Herr Magnusson i Borås jämförde pensionen till generaldirektören med pensionen till jordbrukaren på 15 000 kronor. Denna jämförelse kanske haltar något, men det skall jag inte fästa mig vid. Jag vill bara påvisa, att jordbrukaränkan inte är ogynnsammare ställd än änkan efter generaldirektören. Om jordbrukaränkan är ensam arvtagare, får hon ha en pension på 20 000 kronor, varav 10 000 kronor betraktas som giftorätt och 10 000 är skattefritt avdrag. Om jordbrukaränkan får 30 000 kronor — vilket förefaller otroligt — så blir hälften därav giftorätt, 10 000 kronor skattefritt avdrag och 5 000 kronor bildar underlag för det belopp som skall beskattas. Detta gör att därest hon är 60 år gammal — som i det exempel jag anförde i mitt första inlägg — får hon betala skatt på ett belopp av 5 000 kronor. Jag har velat göra detta förtydligande för att undvika missförstånd.

Herr talmannen återtog ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr LARSSON i Luttra (cp) kort genmäle:

Herr talman! Detta förhållande att det är möjligt att göra avbetalningar känner jag ju till. Att man har ansett sig böra utsträcka betalningstiden från fem till tio år beror väl på att man har

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

noterat de svårigheter som finns att klara skatten.

Sedan har man ju i vissa andra länders arvslagstiftning gått med på en lägre värdering av fast egendom än som gäller för annan egendom, och det vore kanske också något att tänka på för vår lagstiftning.

Herr SUNDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår egentligen inte vad herr Larsson menade med det sista han sade. Att man förlänger avbetalningstiden till tio år skulle utgöra ett bevis för att det är svårt att komma ut med skatten. Det är ju endast ett tillmötesgående. Det kan ju inte vara rimligt att man skall efterskänka skatt därför att det kan vara svårt för skatte- dragaren att komma ut med kontanter för att betala skatten, ifall han har tillgångar att betala den med. Om vi skulle gå in för den regeln att alla som har svårighet att betala skatt skall slippa ifrån skatt, var skulle vi då hamna?

Jag tänkte också beröra den fasta egendomen. Det är väl också så att i varje bouppteckning här i Sverige upptas den fasta egendomen i bouppteckningslängden med taxeringsvärdet, och taxeringsvärdet sammanfaller ju inte alltid med det verkliga värdet av den fasta egendomen, så där är det ju också likställighet.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara till herr Sundström säga för undvikande av alla missförstånd, att det i mitt exempel var fråga om en kvinna som inte hade giftorätt, och det sade jag också i mitt första anförande.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Herr Gustafson i Göteborg började sitt anförande med förklaringen att det inte finns någon som

»skyndar till försvar» för kvarlåtenskapsskatten. På den punkten misstog han sig emellertid, ty vi för vår del kommer inte att acceptera det förslag som föreligger, utan vi kommer att ställa ett avslagsyrkande, och jag ber att få motivera detta närmare.

Enligt de förslag från regeringen och utskottet som föreligger är det fråga om ett skattebortfall på nära 8 miljoner kronor. Man förutsätter dessutom att genom de kommande höjda taxeringsvärdena detta belopp blir betydligt större.

De borgerliga har för övrigt framlagt förslag som innebär ännu större skattebortfall. Centerpartiets och folkpartiets förslag betyder en minskad skatteinkomst av cirka 20 miljoner kronor och högerns i runt tal 32 miljoner kronor. Dessa förslag framläggs vid en tidpunkt, då man i perspektivet inte längre har skattesänkning utan tvärtom räknar med skattehöjningar och detta i sådan utsträckning, att man inte ens vet vilka skatter man skall tillgripa för att klara det hela. Jag erinrar därvidlag om det beslut som fattats i enlighet med partiledaröverenskommelsen i militärfrågan. Man har ännu inte gjort klart för sig vad det kan betyda i skattehänseende, men man vet redan nu, att det i år tas ut cirka 500 miljoner kronor på den indirekta beskattningens väg.

Det är ägnat att förvåna att regeringen under sådana förhållanden lägger fram ett skattesänkingsförslag som i huvudsak kommer rika dödsbon till del. Förvåningen har sitt berättigande. Här föreligger ett skattesänkingsförslag som enligt utskottets talesman, herr Sundström, egentligen skulle ställas sist på listan för skattesänkningar med hänsyn till angelägenhetsgraden. Dessutom planerar man att ta bort den extra bologsskatten. Det måste under sådana förhållanden betecknas som oerhört, att regeringen, följd av utskottet och med säkerhet också av riksdagen, framläg-

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

ger ett förslag, att man skall minska skatten för dem som minst behöver det.

Herr talman! Med denna korta motivering ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan under A 1), avseende upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten A 1) (upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt)

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten A 2) (ändring i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt)

Herr talmannen gav först propositioner i fråga om 12 §, 36 § och 37 § 2 mom. i föreliggande förslag, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till reservationen V i dessa delar; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, vadan efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 12 §, 36 § och 37 § 2 mom. i bevillningsutskottets föreliggande förordningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda stadganden i den lydelse, som föreslagits i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet fogade, med V) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning.

Herr talmannen tillkännagav, att han

funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 109 ja och 109 nej.

Då följaktligen de avgivna rösterna voro lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan fröken Vinge ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar; och befanns den upptagna sedeln innehålla ja.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr NILSSON i Svalöv (h), som yttrade:

Herr talman! Sedan andra kammaren beslutat antaga bevillningsutskottets förslag till lydelse av 12 § nödgas jag ändra mitt yrkande beträffande reservationen nr V. Jag hemställer, att den lydelse av punkten 3 i övergångsbestämmelserna, som föreslagits i reservation nr V, fogas som ett nytt stycke till punkten 3 i övergångsbestämmelserna enligt utskottets förslag.

Härefter framställde herr talmannen propositioner i fråga om den i 28 § förordningsförslaget intagna tariffen för skatteklass I, nämligen på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till reservationen III av herr Hagberg m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herrar Gustafson i Göteborg och Nilsson i Svalöv begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen äskade dock herr Nilsson i

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

Svalöv votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående 28 §, tariffen, klass I, i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning angående ändring i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt antager det förslag, som innefattas i den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet fogade, med II) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den lydelse av ifrågavarande stadgande, som föreslagits i reservationen III) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 70 ja och 135 nej, varjämte 16 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren godkänner 28 §, tariffen, klass I, i bevillningsutskottets föreliggande förordningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt stadgandet i den lydelse, som föreslagits i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet fogade, med III) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 113 ja och 107 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Herr talmannen gav härefter beträffande den i förevarande paragraf intagna tariffen för skatteklass II propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till reservationen III av herr Hagberg m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen åskade dock herr Nilsson i Svalöv votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående 28 §, tariffen, klass II, i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning angående ändring i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt an-

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

tager det förslag, som innefattas i den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet fogade, med II) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit den lydelse av ifrågakarande stadgande, som föreslagits i reservationen III) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 69 ja och 138 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraproposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren godkänner 28 §, tariffen, klass II, i bevillningsutskottets föreliggande förordningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt stadgandet i den lydelse, som föreslagits i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet fogade, med III) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en

gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 111 ja och 109 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Sedan härefter utskottets förslag till tariff för skatteklass III i 28 § på framställd proposition godkänts, gav herr talmannen i fråga om skatteklass IV i nämnda tariff propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till reservationen III av herr Hagberg m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Slutligen biföll kammaren på framställda propositioner utskottets förslag beträffande 28 § i återstående delar.

I avseende å 39 § i här förevarande förordningsförslag gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen IV av herr Hagberg m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 39 § i bevillningsutskottets föreliggande förordningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda stadgande i den lydelse, som föreslagits i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet fogade, med IV) betecknade reservationen.

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 129 ja och 86 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Beträffande punkten 3 i övergångsbestämmelserna till förordningsförslaget gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till herr Nilssons i Svalöv under överläggningen i detta avseende framställda yrkande; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner punkten 3 i övergångsbestämmelserna till bevillningsutskottets föreliggande förordningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt detta stadgande i den lydelse, som under överläggningen yrkats av herr Nilsson i Svalöv.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emel-

lertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 112 ja och 106 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

I fråga om punkten 4 av förevarande övergångsbestämmelser gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen I av herr Sjödahl m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Sundström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner punkten 4 i övergångsbestämmelserna till bevillningsutskottets föreliggande förordningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt detta stadgande i den lydelse, som föreslagits i den av herr Sjödahl m. fl. vid betänkandet fogade, med I) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 108 ja och 111 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit reservationen I av herr Sjödahl m. fl.

På framställd proposition godkände kammaren härefter återstående delar

Upphävande av förordningen om kvarlätenskapsskatt, m. m.

av det i punkten avsedda förordningsförslaget.

Utskottets hemställan under punkten A 2) förklarades slutligen besvarad genom kammarens beslut i fråga om förordningsförslaget.

Punkterna B och C

Vad utskottet hemställt bifölls.

Motiveringen under rubriken »Allmänna synpunkter»

Herr talmannen gav propositioner på godkännande av 1:o) utskottets motivering; 2:o) det förslag, som innefattades i den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen; samt 3:o) det förslag, som innefattades i de två första styckena av reservationen III av herr Hagberg m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen åskade dock herr Nilsson i Svalöv votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående motiveringen under rubriken »Allmänna synpunkter» i bevillningsutskottets betänkande nr B 10 antager det förslag, som innefattas i den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet fogade, med II) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit

det förslag, som innefattas i reservationen III av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 67 ja och 109 nej, varjämte 39 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets motivering under rubriken »Allmänna synpunkter» i utskottets betänkande nr B 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren i denna del godkänt den motivering, som föreslagits i den vid betänkandet fogade reservationen III) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 111 ja och 62 nej, varjämte 45 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, m. m.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets motivering.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr förste vice talmannen **SKOGLUND** (h), som yttrade:

Herr talman! Jag ber att få meddela att jag råkade rösta fel i huvudvoteringen beträffande den i 28 § intagna tariffen för skatteklass I.

§ 14

Föredrogos vart efter annat bevillningsutskottets betänkanden:

nr B 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet,

nr B 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet mellan Sverige och Finland för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet, och

nr B 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Pakistan för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 15

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.19.

In fidem
Sune K. Johansson